Valentin SILVESTRU

ZÎNA CASTRAVEȚILOR

SCHIȚE UMORISTICE

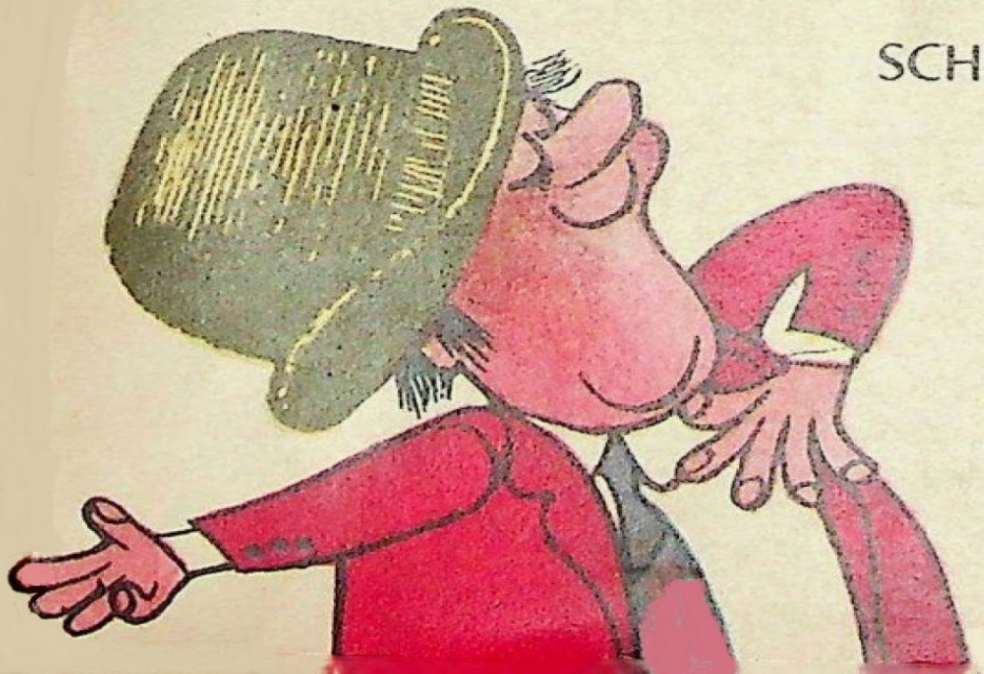

Editura Albatros

ZÂNA CASTRAVEŢILOR
— Schiţe umoristice –

EDITURA ALBATROS
1976

DE ACELAȘI AUTOR:
TRENUL REGAL — nuvelă (1949)
CEARTA — comedie în 3 acte (1950)
ÎNTR-O NOAPTE ÎNSTELATĂ — nuvelă (1951)
BORDEIUL DE LA POARTA ALBA — schiţe (1952)
O FEMEIE APRIGA — schiţe umoristice (1955)
JURNALUL CU FILE VIOLETE — schiţe umoristice (1955)
DIN FOTOLIUL SPECTATORULUI — note de călătorie (1956)
TEATRUL NAŢIONAL I.L. Caragiale la Paris — note de călătorie (1957)
JULES CAZABAN" — monografie (1963)
ÎNTOARCEREA ZÂNEI MINUNILOR PE PĂMÂNT" – comedii mici (1963)
GLASTRA CU SFECLE — schiţe vesele (1965)
CELE TREI NEVESTE ALE LUI DON CRISTOBAL – comedie în 3 acte (pe idei
din opera lui Lorca) pentru scena păpușilor (1965)
PERSONAJUL ÎN TEATRU — studii critice (1966)
TEATRUL DE PĂPUȘI ÎN ROMÂNIA* — studii istorice (în colaborare — 1968)
PREZENŢA TEATRULUI — studii critice (1968)
TUFA DE VENEŢIA — schiţe vesele (1971)
1.000 de ore în Spania — note de călătorie (1972)
Spectacole în cerneală — studii teatrale (1972)
DE CE RÂDEAU GEPIZII… — schiţe umoristice (1973)
CALIGRAFII PE CORTINA — cinci glose critice (1974)
CÂND PLOUA, TACI ȘI-ASCULTA — schiţe umoristice (1974)

Mamei,
Soţiei și
Fiului meu,
că în rest nu am decât prieteni și dușmani.

MĂRGELE SONORE

ZÂNA CASTRAVEŢILOR

Zbura, prin văzduh (evident că prin văzduh, fiindcă prin ce alt mediu s-ar putea zbura?) zâmbitoare, pură și diafană (ca toate zânele, toate zânele sunt diafane, fiindcă atunci când capătă o prea pronunţată corporalitate, cu vântul zână devine din substantiv volatil, adjectiv maliţios) într-o rochiţă de muselină, alb-vernil, cu semincioare vernil-alb, încinsă cu un vrej înfrunzit…[1]

CONFERINŢA ȘTIINŢIFICĂ

Directoarea căminului cultural hotărâse că miercuri nu va fi nicio acţiune, pentru ca să se poată face curăţenia generală. Fetele voluntare frecau geamurile, ea însăși spăla podelele cu leșie, iar paznicul primăriei amesteca trei vopsele într-o covată, ca să iasă cafeniul necesar brâului lat de un metru, de pe pereţi. Iată însă că telefonul sună prelung, o codană ţipă din birou „e pentru dumneavoastră, doamnă, de la judeţ, și directoarea află, în timp ce-

și șterge mâinile ude de șorţ, că la ora cinci trebuie să mobilizeze oamenii pentru o conferinţă ştiinţifică.

— Nu pot mobiliza pe nimeni — strigă deznădăjduită în receptor — căminul e închis pentru curăţenie.

— Las' că-l ferchezuiești altă dată — i se răspunse — conferenţiarul e om de știinţă, ni l-au trimis și nouă de la București, era în planul lor să umble pe la noi, prin judeţ, așa că eu l-am repartizat întâi la tine. N-are ce să-ţi căşuneze. Vorbește și pleacă.

— Dar în planul meu nu era — se căină din nou directoarea — planul meu prevedea ca azi să fac cureţenie. Trimiteţi-l barem poimâine.

— Hai, hai — fu îndemnată — vezi că l-am și suit în tren, peste două ceasuri e la voi, să-l aștepte careva la gară, să nu se rătăcească.

Femeia trânti telefonul, drăcui îndelung, îşi smulse șorţul și se duse numaidecât la secretarul Consiliului popular să se plângă. Acesta era peste drum, la bufet, în șopronul din ogradă, veselindu-se foarte lângă un polobocel, cu vreo alţi patru berecheţi, printre care și res ponsabilul bufetului.

— Ia uite ce necăjită e! râse secretarul și dădu s-o pupe. Ce te cătrănești tu. Măriuţă, pentru o conferinţă?

Măriuţa explică încă o dată cum e cu curăţenia: dacă nu face acuma, nu mai apucă, și-apoi de unde să aducă public în două ceasuri? Neseriozitate totală, compromiterea culturii…

Unul din cheflii propuse ca „acţiunea" să fie ţinută în curte, dar nu era posibil, că se văruia și pe dinafară; altul întrebă dacă acel conferenţiar n-ar putea fi transportat în cătun, la cinci kilometri, dar însemna să ajungă acolo pe înserat, să-l ducă la școală, ori la școală se arseseră toate becurile; nu, nu mergea. Gică, responsabilul bufetului, ceru voie oficialităţii să rezolve el problema. Fu întrebat *cum,* răspunse că nu importă cum, importă că ar costa vreo câţiva poli. Secretarul îi îngădui să-și scoată cheltuiala prin ridicarea discretă a câtorva roabe cu cărămidă de la un grajd părăsit, care se dărâma singur, astfel că la ora 17,24, când conferenţiarul păși grijuliu de pe scara vagonului pe peronul gării, fu întâmpinat de o delegaţie surâzătoare de trei persoane, alcătuită din Landru, conducătorul atelajului cu cai, Gică în persoană și Coţobeica, o

tânără uscată, prelungă și sașie, încadrată ca bucătăreasă la bufet, dar îndeplinind funcţii multiple în incinta localului, printre care și aceea că bătea clienţii excesiv ebrietaţi și-i arunca peste gard după ora închiderii.

Oaspetele era un adult durduliu, pe care hainele verzi crăpau din încheieturi; crăvăţica de piele prinsă cu gumilastic sub gulerul cămășii îl congestiona vizibil. Trăgea după el un trenci de culoarea mazărei și o servietă cam roasă, grozav de burdușită, din care răsărea un colţ de pijama și un capăt de salam învelit în „Gazeta Cooperaţiei”. Îi scutură mâna lui Gică, sărută cangea enormă a domnișoarei, și-i încredinţă bagajul, nu fără suspiciune, căruţașului, urcându-se anevoie în vehicul, întâi cu fundul spre cai, apoi lunecând pe oiște, de unde fu ridicat de subsuori și așezat binișor pe bancheta cu cergă, culegându-i-se ulterior și basca de sub roţi.

— Aţi adunat oamenii? întrebă, când se restabili și se asigură că are de ce se ţine.

Gică îl asigură că oamenii, când aud de-o conferinţă științifică, năvălesc câtă frunză și iarbă, totuși manifestarea a fost anunţată la șapte, pentru ca distinsul musafir să se poată odihni puţin, spăla…

— Nu, că eu nu mă spăl în cursul zilei! se confesă oaspetele. Doar dacă intru în contact cu cavicornele.

— La noi, slavă Domnului — scuipă Landru — n-avem lighioane de astea, camera de oaspeţi e ca o farmacie.

— Nu sunt lighioane, sunt mamifere — i se observă rece — paricopitate, subordinul rumegătoarelor, unguligrade, oi…

Landru înghiţi în sec și lovi calul din dreapta cu coada biciuștii, gratificându-l cu invectiva de „boală” —, nemeritată, deoarece murgul pășea vioi și destul de convins.

— Eu tocmai despre ovine voi expune; mai ales despre fascioloză.

Un timp fu liniște, dar fata se simţi obligată, din spatele căruţei, să contribuie la conversaţie și aruncă așa, cu un suspin:

— De, aveţi și dumneavoastră greutăţi…

Fu însă ţintuită de Gică atât de aprig, încât îşi acoperi gura cu palma și tăcu tot restul drumului.

— Nu-i nicio greutate să identifici parazitul — replică blajin omul de știinţă, peste umăr — clistronum hepaticum, e vizibil prin ouă.

Toată problema e să distrugi melcii de apă care consumă aceste ouă.

— Melci avem — conveni Landru bucuros — vă putem aduce, dar oi nu prea ţinem. Cooperativa noastră s-a axat pe altele…

Se decise, colectiv, că n-are nicio importanţă dacă există ori nu există oi, principalul e ca orice locuitor să poată ști precis de la ce vine „starea cașectică” atunci când ovina decade în respectiva stare.

— Acesta e un indiciu — îndoi conferenţiarul degetul arătător. Pe urmă trebuie studiat fenomenul de căcărează…

Coţobeica izbucni într-un râs dement, cu poticniri sufocante, reprimat brusc de o palmă în cap, dată discret de Gică, în timp ce savantul central, deloc ofuscat, continua dizertaţia pentru cei doi bărbaţi, amândoi concentraţi și gravi.

În șopronul din curtea bufetului, secretarul Consiliu lui popular și alţi câţiva, care nu se mai duseseră pe acasă, îi întâmpinară pe noii-veniţi cu efuziune, îl poftiră pe conferenţiar în capul mesei lungi și-i puseră numaidecât sub nas o farfurie cu telemea, roșii și măsline, și o carafă cu vin negru.

— Aceștia care-i vedeţi sunt din cercul ştiinţific

— Lămuri Gică serios — se interesează de toate fenomenele, orice-ar fi, cu cosmosul, cu acordul global, cu super ştiţiile…

— Da, da — confirmă netulburat secretarul — acuma însă e la ordinea de zi vinul. Să ciocnim și să ne spuneţi dacă vă place, că altfel schimbăm la moment negrișorul cu un albuleţ.

— Dumnealui ne va vorbi despre fenomenul de căcărează — informă responsabilul — aceasta e tema.

Conferenţiarul aprecie vinul drept „corespunzător”, bău paharul până la fund, depuse sâmburele unei măsline pe marginea farfuriei și preciză că fenomenul evocat „e doar un aspect”. „Aspect, aspect — admise un mesean cu nasul purpuriu și pălăria pe ceafă — dar toate sunt legate de indipindenţă.”

„Interdependenţă” — corectă altul. „Așa, adică dialectic. Oaspetele adăugă că problema principală o constituie ouăle.

— Dacă vreţi și ouă — sări Gică — punem numai decât. Noi însă ne-am gândit la o fleiculiţă, niște rinichiori, un ficăţel și niscaiva gogonele ajutătoare…

Chiar în clipa aceea, Coţobeica apăru galopând cu o tavă uriașă și în mirosul fripturilor se ciocni al treilea pahar, părăsindu-se definitiv problema ouălor.

— Trebuie să fiţi aprovizionaţi din timp cu hexacloretan — gâfâi conferenţiarul, în luptă cu friptura – e leacul ideal.

— Eu am dat la purici — îşi aminti iar cel cu nasul borcănat și stacojiu — și am observat că se îngrașă. Știţi cum sar? Ca dracii.

— Nu e pentru insecte, e pentru consolidarea celulei hepatice a ovinei.

— Mă mir — se încăpăţână celălalt — scria și pe sticlă „modul de întrebuinţare”. Secretarul curmă însă conversaţia, pe motiv că nu se poate ca un simplu cooperator, care de altfel a mai fost amendat o dată pentru nealinierea gardului, să contrazică un om de știinţă din Capitală și umplu din nou paharele, propunând un toast pentru culturalizarea maselor.

Conferenţiarul mânca metodic, încet, dar cu o tenacitate admirabilă, ștergând cu atâta grijă farfuriile, încât vesela rămânea într-o stare de deplină acurateţe și putea primi de îndată alte produse — creier, măduvioare, inimă, uger — aduse vârtej de bucătăreasă, la semnele tainice ale lui Gică.

— Oare se va fi adunat publicul? – îşi aminti, într-un târziu, în timp ce era condus de braţ, cu gentileţe, de către Gică, spre fundul curţii, într-un loc obscur.

— Nicio grijă — îl liniști acesta — așteaptă în ordine. Să știţi însă că cei mai importanţi sunt membrii cercului științific, aflaţi cu dumneavoastră la masă.

Pe drumul de înapoiere, bufetierul întrebă aproape indiferent:

— Masa a fost cam lungă, n-aţi vrea să vă și odihniţi puţin? Că odaia de oaspeţi e în curtea de vizavi și e pregătită numai pentru dumneavoastră.

— E adevărat că am cam obosit, sunt plecat de la cinci dimineaţa. Dar gălbează oilor mă pasionează din facultate. Vinul e foarte bun. Să cereţi oi de la judeţ dacă n-aveţi. Sunt obligaţi să vă dea. Faceţi și clătite?

— Vi le aduce fata în cameră, și Gică îl trecu șanţul spre camera de oaspeţi.

Când Coţobeica întinse prin ușă mâna lungă cu farfuria de clătite arzânde, Gică îi făcu semn s-o șteargă, fiindcă, izbutind să-l descalţe pe oaspete și să-l urce îmbrăcat în pat, acesta adormise instantaneu, trimiţând acum mosorele sonore spre infinit.

Dormi până a doua zi la prânz, când îl conduseră cu alai la gară, încredinţându-l că fusese cea mai interesantă conferinţă ştiinţifică de când exista căminul cultural și că se va trimite o scrisoare de mulţumire la București, urmând ca de îndată ce va fi programat, conferenţiarul să mai vină „în sânul nostru”, „tot cu problema aceea”, nea s-o lămurim până la capăt”.

Iar Gică, bizuindu-se pe laudele neprecupeţite ale directoarei și ale secretarului cu privire la felul cum acţionase, îşi asumă hotărât tot ceea ce rămăsese din vechiul grajd, și încă într-un asemenea mod radical, încât se putu ara locul pentru a se planta gogoșari.

DIALOGURI PE PLAJĂ

— A, ia te uită cine a sosit! Bine-aţi venit pe întinsul litoral!

— Bine v-am găsit! Vai, dar ce ne bucurăm că v-am întâlnit! De mult sunteţi aici?

— De-o săptămână.

— Apoi se și cunoaşte. V-aţi bronzat de minune. Și cât mai staţi?

— Încă șapte zile, că el are treabă la serviciu și nu mai poate. Dar voi?

— Noi, două săptămâni întregi. Unde v-aţi cazat?

— La „Europa”.

— Bine?

— Bine. Dar voi?

— Noi la „Micșunica”.

— Aha! Bine?

— Bine.

— Mâncarea?

— Bună, bună. La voi e zgomot?

— Ei, copii mulţi. Dar te mai faci că nu-i auzi.

— La noi nu-s copii, dar are una un câine și nu latră decât la cinci dimineaţa. Zău că i-aș da niște șoricioaică.

— Ştiţi c-aţi mai slăbit?

— Aș!
— Dacă-ţi spun? El nu atâta, dar tu, tu ai căpătat o talie…
— Crezi?
— Pe cuvântul meu!
— Să-ţi fie gura aurită.
— Plajă unde faceţi?
— În dreptul hotelului. Și voi?
— Tot în dreptul hotelului…
— Apoi bine. Poate ne mai vedem într-o zi. Ori venim noi la voi, ori veniţi voi la noi…
— Să vedem, sigur… Atunci, plajă bună și soare mult.
— Apropo: a plouat?
— Ei, așa, puţin, câteva picături, altfel să știţi că e un timp superb.
— Pa și multă, multă sănătate.

*

— Ei nu, că asta-i bună! Voi la mare?!
— O surpriză, nu-i așa?
— Extraordinară. Când aţi venit?
— Azi. Nu se vede?
— Ba da, ba da.
— Suntem ca niște brânze. Tu, Gheorghe, e bine așa pluralul de la brânză? Că acuși îmi faci observaţie gramaticală… Nu, brânzeturi, așa e bine. Suntem ca niște brânzeturi… Voi, în schimb, ce minunat v-aţi bronzat!
— Dacă stăm de optsprezece zile…
— Optsprezece?
— Da, și mai rămânem cinci.
— Formidabil! Și ce-aţi slăbit!
— Înotul, dragă, înotul. Ia uitaţi-vă la voi, dacă de abia aţi venit, ce pântecuţuri faine aveţi… Dar las c-aici le daţi voi jos…
— Unde sunteţi cazaţi?
— La „Beladona”. Voi?
— La „Micșunica”. Staţi bine?
— Bine. Voi?
— Bine și noi. Atâta că are una un câine.
— Stă cu voi?
— Nu, dar latră tare. Mâncarea la voi cum e?

— Bună. La voi?
— Bună. Aţi avut vreme frumoasă?
— Splendidă. Doar o zi au fost nori. Dar mici. Așa, albi, mici.
— Nu știu cine zicea c-a plouat.
— Prostii! Cum o să plouă?
— Marea? Caldă?
— Superbă. Ca o baltă.
— Meduze?
— Tţţ.
— Unde faceţi plajă?
— În dreptul hotelului nostru.
— Noi tot în dreptul hotelului nostru. La voi au umbrele?
— Sigur. Și saltele.
— Dacă nu găsim la noi, venim să luăm de la voi.
— Fain.
— Să ne mai întâlnim, da? Ori veniţi voi la noi, ori noi la voi… Imposibil să nu ne întâlnim.
— Clar… Pa, la revedere, vacanţă plăcută mai de parte.
— Și vouă. Și vouă.

*

— A, bonjur, dragilor, bine-aţi venit, se vede c-aţi sosit azi, sunteţi cum e cașul de oaie.
— Bonjur, scumpicilor, ia uită-te la ei ce bronzaţi şi ni, vai, dar ce bronz colosal aveţi, mânca-v-ar mama…
— Apoi stăm de douăzeci de zile și numai în soare, numai în soare, dimineaţa și după-masa, dimineaţa și după-masa… V-aţi instalat?
— Da, la „Micșunica”.
— Bine?
— Bine.
— Mâncarea?
— Bună. Voi?
— Noi stăm la „Cernavoda”, dar mâncăm la „Întorsura Buzăului”, fiindcă avem o cunoștinţă, un ospătar.
— Atenţie, nu mai puneţi pe voi, că v-aţi cam îngrăşat. La tine se observă mai puţin, dar la el…
— Ce vrei, dragă, viaţă sedentară, stai întins toată ziua…

— Hotelul vostru e liniștit?

— Perfect. La voi?

— Ar fi plăcut dacă n-ar avea una un câine pe care numai la cinci dimineaţa îl apucă lătratul. Cred c-am să-i dau șoricioaică.

— Ce-i pe la București?

— Cum ştiţi. Cald… Aici aţi avut vreme bună?

— Splendidă. Ca niciodată. Și marea… Marea e ca o supă, ca o supă e.

— Ceva animale?

— Te referi la meduze? Nici picior. Și e o briză…

— Răcoroasă, da?

— Nemaipomenită.

— Costumul e de la noi?

— Sigur, l-am luat de la Constanţa, că ăla vechi crăpase tu, știi…

— Dar ce frumos e! Și-al lui e frumos, dar la bărbaţi se observă mai greu. Cred că ne mai vedem, nu?

— Sigur, puică, sigur…

— Ori veniţi voi la noi, ori venim noi la voi și să ieșim într-o seară.

— Ieșim și luăm niște mici, v-am spus că ne avem bine cu un ospătar și ne pune deoparte.

— Atunci vă lăsăm și ne-a părut grozav de bine că v-am întâlnit. Pa, pa, vă pupăm, dragilor!

*

— Hei, albicioșilor, ce căutaţi voi aici printre negricioși?

— Ia te uită! Ia te uită cine ne face observaţie! Vă sărut, bine v-am găsit, hai noroc!

— Pun rămășag că aţi venit azi.

— Aţi câştigat.

— Când aţi venit?

— Păi azi, nu ţi-am spus?

— Nu, cu ce tren?

— Cu rapidul de dimineaţă.

— Aha. Era aglomerat?

— Cam. Dar dacă e cu locuri numerotate…

— Aha! Regulat?

— Vreo cinci minute întârziere, ce mai contează, nimica toată. Voi cu ce-aţi venit?

— Noi am venit cu personalul, ca pensionarii, deh, și ne-am chinuiiit… Vai, ce ne-am mai chinuit. Noroc c-am găsit taxi.
— Unde staţi?
— La „Rotonda”. Voi?
— La „Micșunica”.
— „Micșunica”? Unde vine asta?
— În capătul staţiunii, unde este în faţă o fântână arteziană. Și un rond cu regina nopţii.
— Fântâni arteziene și regina nopţii sunt peste tot.
— Ei, e o staţie de trăsuri cu cai în faţă și un magazin cu articole de șop.
— Tronc. Trăsuri și magazine cu articole de șop sunt peste tot… Lasă, mă interesez eu exact, poate venim la voi într-o seară.
— Ar fi minunat. Voi unde staţi?
— Nu ţi-am spus că la „Rotonda”?
— Așa da, ai dreptate. E în centru?
— Care centru?
— Centrul staţiunii.
— Apoi aici fiecare loc e centru.
— În sfârșit, vă găsim noi.
— De ce să ne găsiţi voi pe noi, dacă am spus că venim noi la voi?
— Așa e, just. Cum mâncaţi?
— Bine. Voi?
— Bine.
— În hotel, la voi, e liniște?
— Este. Atâta doar că e un câine, al uneia, care latră la cinci dimineaţa. Numai atunci îi vine.
— Ce-i vine?
— Să latre.
— Cui?
— Câinelui. Câinelui ăleia.
— Care ăleia?
— Păi nu ţi-am spus că are una un câine?
— Cine-i aia?
— Dar naiba știe cine e.
— Atunci ce-ţi pasă?

— Cum să nu-mi pese, dacă latră câinele?

— De vreme ce n-o cunoști, nu-i da nicio importanţă.

Eu așa fac, când am vreun caz de ăsta. Și la urma urmei, dă-l dracului de câine. Apa caldă curge?

— Sigur.

— Voi ce-a veţi, duș?

— Duș.

— Merge?

— Merge.

— Și cu rece?

— Sigur.

— No, bine. Altfel?

— Altfel e bine. Ne-am cam îngrășat. Voi nu?

— Da' cine mai stă să se cântărească?

— Să știţi că vă menţineţi. Cel puţin asta-i părerea mea sinceră: că voi vă menţineţi. Apropo: cum e marea?

— Bună. Caldă. Are și ceva mizerii. Se aruncă mucuri.

Este unul, cred că-i străin, nu intră în apă decât cu luleaua. Și, bineînţeles, că scutură scrumul în apă. Dar încolo e bine. Soare. Se vinde îngheţată la cornet. Doi lei, știi? De zmeură.

— Dar nu sunteţi chiar atâta de bronzaţi, așa că să nu vă mai bateţi joc de noi.

— De-abia am venit, deh, în două zile face omul ce poate.

— Într-adevăr, ea e cam roșie, tu te ţii mai bine, dar ea s-a ars, uite-aici, pe piept.

— S-a ars fiindcă a adormit pe plajă. I-am spus să nu doarmă la soare. De mâine închiriez umbrelă, barem să dormim la umbră. Voi aveţi umbrelă?

— Nu, dar o să închiriem și noi, că nici el nu prea suportă soarele. La cap.

— Dacă nu găsiţi, veniţi să staţi sub a noastră, că o să fie loc.

— Voi unde faceţi plajă?

— În dreptul hotelului. Voi?

— În dreptul hotelului.

— Bine. Atunci rămâne așa cum am vorbit. Să ne întâlnim, că mai avem multe de vorbit.

— Bine. Hai noroc! Hai noroc!

*

— Bu-nă zi-ua!

— Bună, bună! A, ce plăcere! Când aţi venit?

— Chiar acușica. Nu se vede?

— Ba da. Ce albi sunteţi!

— Dar voi, în schimb, ce negri!

— Ei, e și pielea noastră mai… știi doar.

— Copilul?

— E la munte, cu mama. V-aţi instalat?

— Da, la „Micșunica”. E bine, atâta că e și-un câine.

Voi?

— Noi stăm la „Esplanada”, un hotel excelent, însă e curent în hol, că ţine patru uși deschise în patru părţi și trage de te rupe. Unde mâncaţi?

— Chiar la hotel.

— A la carte?

— Nu, la meniu. Dar e consistent.

— Noi luăm à la carte, fiindcă el are un stomac foarte dificil, știi, nu suportă sosurile, ciulamalele…

— Ei sigur, vara, lucrurile grele… Și, așa, ce mai faceţi?

— Plajă, baie, lenevim, televizor, numai când e vreun film bun, Radio-vacansă, radio-otdân pentru muzică, un ziar, o carte… Seara dansăm.

— Vezi, tinereţea? Tu, Gheorghe, pe mine când mă mai scoţi și tu la un dans, că de la nuntă încoace, mi se pare…

— Veniţi într-o seară cu noi, e foarte plăcut. Cântă o orchestră de la București.

— Venim, neapărat venim. Să știţi că venim. Uite, nu mâine… nici poimâine, că avem aviz telefonic acasă, cu tata, dar joi, joi cred mai mult ca sigur că venim.

Cum e marea?

— Caldă, mătăsoasă.

— Meduze?

— Aș!

— Impurităţi, așa…

— Nu, dragă, e limpede, limpede ca într-o piscină.

— Valuri?

— Rar. Însă și atunci e plăcut.
— La minigoalfe vă dedaţi?
— Îhî.
— Și băuting?
— Evident. Gigi s-a încumetat și la schi nautic.
— Hai. Lasă-mă !
— Dacă-ţi spun! Ia uită-te la falca lui, ce observi?
— Asta din dreapta?
— Care dreapta? La falcă, falca de jos. Ţi-am spus.
— A, da. Parcă e ceva e mai mare ca de obicei.
— E mult mai mare. A căzut cu ea în vârful unuia din schiuri. Bine c-a scăpat cu atâta.
— Ia te uită, dragă, putea să păţească cine știe ce.
— Acuma încă e bine. Avea o mutră… Și voi?
— Noi, ce?
— Ce mai faceţi așa, în general?
— Bine. Suntem bucuroși că am prins vreme bună.
— Ei da…
— Aţi slăbit, să știi!
— Zău?
— Zău, aveţi niște siluete…
— Vra să zică dansăm împreună.
— Negreșit. Negreşit.
— Bine. Vă așteptăm. Pa! Pa! Salut. Și dacă vorbeşti cu mama, complimente.
— Mersi. Și tu lui taică-tău.

*

— Auzi, Marie? Dacă le promiţi la toţi că mergem să-i vedem, noi când ne mai odihnim?
— De promis, promit, dar ce-s nebună să mă duc?
— Atunci barem nu le mai zăce.
— Ei și tu, Gheorghe, dar ce alta vrei să vorbim când ne întâlnim?
— Ac’ hai să șădem și noi o ţără. Tăt umblăm, tăt umblăm…
— Gata, na, poftim, tolănește-te… dacă ai ostenit atâta de rău… Numa dă-te un picuţ mai încolo, că ștergarul nu-i cât prostirea de-acasă, e mai cu economie…
Ascultă tu, Gheorghe, dar cine-s ăia care dau zâmbete către noi?

— Nu văd bine, că am soarele în ochi.

— Eu îi văd: sunt Cricovenii, cei doi fraţi, cu Cricovencele lor… Și vin încoace, bătu-i-ar dalacu… Ia saltă-te, deh, că doar n-o să le vorbim din șăzut… Vai, dragilor, scumpilor, mânca-v-aș ochii la toţi patru, ia uite-i ce frumoși și negri sunt! Când aţi venit, iubiţeilor?

— Bună, bună, bună. Alaltăieri. Voi, precis azi, că sunteţi smântână. Unde staţi frumușeilor?

— La „Micșunica”. Voi?

— La „Crinolina”. Staţi bine?

— Bine. Voi?

— Bine.

— Aţi avut vreme bună?

— Bună.

— Marea?

— Superbă… superbă… superbă…

…….

etc.

CECITATE

— Alo!… Alo!… De ce nu răspundeţi?

— Ce e, mă?

— Casa Vasiliu?… Vă rog să-mi răspundeţi dacă e casa Vasiliu… De ce nu răspundeţi?

— Ce?

— Dacă am nimerit bine la casa Vasiliu sau am greşit numărul. Poftim?… De ce tăceţi?

— Ce vrei, mă?

— Sunteţi ori nu sunteţi casa Vasiliu?

— Ce?

— Casa Vasiliu… Vă rog să vorbiţi… Mă auziţi?

— Și ce?

— Vreau să știu dacă n-am greșit numărul… Ori dacă nu s-a schimbat… Spuneţi-mi… Vorbiţi, vă rog…

— Da.

— Deci e casa Vasiliu, da? Confirmaţi, nu-i așa?

— Ce?
— Că sunteţi casa Vasiliu.
— Cum?
— Ce casă sunteţi… Nu vă supăraţi: ce casă sunteţi?
Poftim?
— Da.
— Așadar, am nimerit bine.
— Nu.
— Cum, nu? Nu sunteţi Vasiliu?
— Nu.
— Vreţi să spuneţi că dumneavoastră personal nu sunteţi Vasiliu. Dar casa e a lui Vasiliu și telefonul e pe numele lui, nu-i așa?… De ce tăceţi?… De ce nu-mi răspundeţi?… Alo!… Alo!…
— Ce e, mă?
— Sunteţi casa Vasiliu, acum sunt sigur că n-am greșit.
— Și?
— Fiica mea e colegă cu tânărul Vasiliu și mi s-a plâns că ori de câte ori îi telefonează acestuia acasă îi răspunde un tâmpit.
— Ei?
— Voiam să aflu și eu dacă are dreptate.
— Și ce?
— Are. Mulţumesc. Bună seara.

ÎNTÂLNIRE CU O MURĂTURĂ

— Ce faci, amice?
— Economii.
— Soră-ta e bine?
— Moartă.
— A, da, uitasem. Nevastă-ta?
— Caţă.
— Copiii?
— La școală.
— Cresc, cresc?
— Dar cine-i poate opri?
— Cu serviciul?
— Binișor, spre mizerabil.

— Alte satisfacţii?
— Popice. Campion pe sector…
— Ai mai călătorit?
— La Titu. După niște varză.
— De la socru-tău…
— Da. Mai scumpă ca la București.
— Ce-ai mai citit?
— „Sportul 11.
— Spectacole, concerte?
— Televizor.
— Șeptic, ceva?
— Duminica. Numai când nu-i meci.
— Sănătatea?
— Ficatul.
— Concediu?
— Consumat. În martie. La Mangalia.
— În martie?
— Dacă atunci mi-a dat loc…
— Și ce-ai făcut tu în martie la mare?
— Am citit „Sportul”. M-am uitat la televizor. Am jucat șeptic. Ce era să fac?
— Vreo primă, ceva, un beneficiu?
— 124 lei.
— Proiecte?
— Să-mi dresez câinele.
— Să facă ce?
— Să-mi aducă ţigările în mod conștient.
— Atunci te las. Îmi pare bine că te-am întâlnit.
— Mie nu.
— Ei?!
— Zău!
— Când ne mai vedem?
— De ce?
— Cum de ce? Să mai schimbăm și noi o vorbă.
— De ce s-o schimbăm?
— Hai, că prea te faci Păcală… Sănătate și baftă.
— Ca la chiori.

— Complimente.
— Atâta pagubă.
— Și mai dă și tu un semn de viaţă.
— Când oi muri!

TANGOURI ÎN PROZĂ

MICĂ TRAGEDIE EPISTOLARĂ

Stimate tovarășe, am cunoscut-o aici, la M., pe se ţi-a dv. Maricica și m-am îndrăgostit de domnia-sa într-un mod catastrofal. E o chestiune mortală. Până acum lucrurile au decurs, evident, corect, eu sunt funcţionar de răspundere, nu-mi pot permite prostii și încă publice; dar ele, adică lucrurile, au ajuns la un punct de fierbere, unde am socotit de datoria mea să vă înștiinţez și să vă rog a renunţa la ea pentru a o lua eu în căsătorie. Cu stimă, Hanibal Ciopârţan, economist bancar.

*

Dragă nevastă, am primit o scrisoare ciudată, de la un apucat, care mi te cere în căsătorie, de parcă ţi-aș fi tată, nu soţ. De ce întreţii conversaţii cu toţi halucinaţii provinciei și nu-ţi faci concediul normal, așa cum stabilisem, în legătură cu începutul tău de astenie? Consideri că e cazul să te întorci mai degrabă acasă? Te sărut dulce și tare, soţul tău, Mitrică.

*

Onorată doamnă, vă scrie un necunoscut, însă un om de lume, Pompilian Ciopârţan, unchiul cunoștinţei dv. Hanibal, care lasă familiei îngrijorate senzaţia că intenţionează a se sinucide din cauza dv. Noi îl iubim extraordinar, i-am cumpărat casă cu patru camere la Bucureşti, unde va fi transferat curând ca șef de unitate, i-am luat automobil și l-am dotat, pentru căsătorie – pe care nu și-a putut-o realiza până la această vârstă de patruzeci de ani — cu un carnet de economii în valoare de o sută cincizeci de mii lei. Dispune, evident, de valori în bijuterii de aproximativ un sfert de milion și e singurul moștenitor al celor patru unchi și mătuși extrem de bine situate, dintre care unul e directorul Abatorului local, iar celălalt al

întreprinderii de valorificare a fructelor și legumelor. Vă expun aceste amănunte biografice intime, pentru a vă da seama că problema e extrem de serioasă și a decide în spiritul umanismului. Cu respect, Pompiliu Ciopârţan, jurisconsult, specialist în divorţuri, licenţiat la Sorbona.

*

Mitrică scump, tovarăș de nădejde al vieţii mele, cred că nu ţi-ai pierdut somnul din cauza mea. Închipuindu-ţi cine știe ce prăpăstii. Tânărul cărunt căruia i-am căzut cu tronc e foarte cuminte și-mi face curte de la o distanţă respectuoasă sau prin rude. Îţi alătur scrisoarea unchiului său, care nu mi se pare lipsită de interes. Studiaz-o, ia-ţi unele informaţii și vezi dacă nu e cazul să medităm ceva mai adânc la ea. Hanibalul despre care e vorba e de o prostie fenomenală. Te pup definitiv, a ta Maricica.

*

Respectat concetăţean, vă salut din M., urbe în plină dezvoltare, care desigur că vă e bine cunoscută din presă. Situaţia nepotului nostru Hanibal agravându-se, și cum dv. Nu v-aţi pronunţat încă, vă solicităm o întrevedere pentru a vă face o propunere concretă. Desigur, n-aveţi nicio obligaţie în afară de aceea a întrevederii. Sora băiatului, rămasă nemăritată până la vârsta matură de patruzeci și doi de ani. E o persoană respectabilă, profesoară particulară de menaj, căreia familia (și Hanibal) i-ar ceda apartamentul din București și valorile în bijuterii dacă s-ar putea efectua o tranzacţie discretă în vederea unei căsătorii cu dv. Evident, nu e necesar să vă încunoştinţaţi deocamdată actuala soţie, după cum nici noi nu vom agrava, cu informaţii anticipative, sta rea deprimată până la exasperare a bietului băiat. Cu consideraţie integrală, Pompiliu Ciopârţan.

*

Soţie iubită, chestiunea e de un interes crescând. Întrucât după eventual doi ani de convieţuire a ta cu cartaginezul înnebunit de amor din M. am putea rămâne în posesia unui apartament și a unui bănet foarte consistent. Mie mi-au propus-o pe surioară, ceea ce înseamnă că ne-am alege cu avantaje din ambele părţi, eu încercând să mai capăt un apartament și ceva aurării.

Doi-trei ani în viaţa unor oameni serioși trec pe nesimţite. Te rog să-mi expui punctul tău de vedere și, dacă se poate, să-mi descrii persoana feminină, interesându-te îndeaproape dacă n-are defecte grave de circulaţie, vedere. Auz etc. Te iubesc nu numai pentru ceea ce ești, ci și pentru idei.

P. S. Ei sunt gata să ia asupra lor toate cele legate de divorţ. Socot că e echitabil, nu?

*

Domnule, prietene, unchiule Pompilian; dragostea sinceră a. Tânărului dumitale nepot m-a răscolit adânc. Soţul meu — de acum, aproape că aș putea spune fostul meu soţ — se pierde undeva în negura amintirii. Nu știu dacă nu săvârșesc un pas fatal, nu-mi dau seama dacă mă călăuzește raţiunea sau sentimentul, cert e că sunt aproape gata să mă întâlnesc cu dumneata, cu întreaga familie. Când îl văd pe Hanibal, ceva îmi zguduie întreaga fiinţă. Cu salutări tovărășești, Maricica Leordeanu, născută Gărgău.

*

Nene Pompiliene, căsnicia aceasta a mea era în de molare când a apărut la orizont o salvare onorabilă. După plăcuta noastră întrevedere și după informaţiile ulterioare excelente pe care le-am obţinut, cred, presupun, sunt mai mult ca sigur că voi porni spre o viaţă nouă cu nepoţica dumitale. Singura piedică rămâne cea de ordin sufletesc. Nu pot, înţelege-mă omenește, n-o pot frustra pe actuala mea soţie, ce va deveni fostă soţie, de apartamentul lui Hanibal. Faceţi în așa fel încât și viitoarea mea consoartă, Petronela Ciopârţan, să dispună de un apartament bucureștean și nu văd ce m-ar mai putea opri de a mă arunca legat în braţele dv., ţinând cont, evident, și de o repartiţie justă a bijuteriilor și economiilor. Permiteţi-mi să vă îmbrăţișez. Mitrică Leordeanu, cooperator în ramura argăsirii pieilor de animale mici.

*

Hanibal, nepoate, îţi trimit întreaga corespondenţă iscată de amorul tău nefericit și, să mă scuzi, idiot. Epistolele exeroacei și ale bărbatului ei ne-au costat ceva energie, timp și parale, că altfel nu puneam mâna pe ele, dar merită, fiindcă altminteri, adică dacă nu ţi le arătam, nu cred că te-am fi putut lecui radical de această ultimă nebunie sentimentală, inexplicabilă la atât de coapta vârstă la care ai

ajuns. Te bate compătimitor pe umăr unchiul tău, care-ţi rămâne ca un tată, Pompilian.

DESPĂRȚIRE

— De ce plângi ?

— Fiindcă mă părăsești, de asta plâng.

— Ți-am explicat de ce trebuie să ne despărţim, ai fost de acord... De ce-ți strici ochii tăi cei frumoși smiorcăind ?

— Te iubesc ca o dementă, nu mai văd și nu mai aud nimic pe lume, zi și noapte doar la tine mă gândesc, iar într-o seară ți-am și mâncat fotografia.

— Cum mi-ai mâncat-o ?

— Foarte bine, am tăiat-o cu forfecuța în bucățele mici-mici, am turnat untdelemn, dacă vrei să știi, puțin mărar — îți amintești că mie-mi place mărarul — și am mâncat-o toată...

— Bine, dar o fotografie are săruri de plumb, de mercur, naiba știe ce, fixative, ori cum le zice... Dacă te intoxicai ?

— Sunt disperată, înțelegi ? Ai fost vreodată disperat ? Așa încît să ți se facă negru în fața ochilor, să te sfârșești din picioare?

— Nu te înțeleg. Ești tânără, extrem de atrăgătoare, tandră, elegantă, e cert că-ți vei găsi un om potrivit.

— Tu nu discuți cu mine, mă prelucrezi. Mă prelucrezi ca pe o dactilografă care a bătut un cuvânt greșit. Eu stau aici, lângă tine, cu sufletul zdreanță, plâng ca o chioară și tu îmi descrii viitorul meu ca din evanghelie.

— Nu-mi place cum îmi vorbești. N-ai fost niciodată vulgară. Ce-s astea „zdreanță", „chioară" ?

— Bine, uite, mă exprim poetic, sufletul meu e ca o conopidă arsă și eu plâng ca o salcie veștedă. Îți place ? Te satisfac din punct de vedere literar ?

— Acum ești ironică și zău dacă ai dreptate. Îmbrățișează-mă și să plecăm.

— Nu.

— Hai...

— Nu.

— Bine. Cum vrei.

— Asta-i tot ce mai ai de adăugat ?
— Prietenia mea pentru tine...
— Fleacuri.
— Nu crezi în prietenia mea ?
— Nu.
— Cum aș putea să-ți dovedesc că...
— N-ai putea.
— Dacă nici nu-mi dai ocazia...
— Uite că ți-o dau : sfătuiește-mă, ești mai mare ca mine, mai înțelept, mai experimentat...
— Te ascult.
— Auzi ?... Acuma tot mă lași, așa că nu mai are nici o importanță.
— Spune !
— O să te superi...
— Spune-mi în așa fel încât să nu mă supăr definitiv.
— Știi ? Vrea să mă ia unul care are o vilă la Bușteni, el e cam în etate, cincizeci și opt de ani, dar casă o pune pe numele meu. Ce părere ai, să accept ?

CAPRICIOASELE

— Scumpă soţie și nepreţuită tovarășă de existenţă…
— Zbuciumată.
— Cum vrei tu… Având în vedere că e primăvară, anotimpul darurilor, m-am gândit că n-ar fi rău să-ţi cumpăr și eu ceva… Uite… na… desfă cutia!
— A… pentru Deltă… Când o să mergem în Deltă…
— Ce Deltă?
— Nu sunt, așa, un fel de înotătoare…?
— Înotătoare?
— Dar în fond ce-s astea, dragă?
— Nu-s „astea”, ci „ăștia”, adică niște pantofi. Un pantof, doi pantofi.
— Aha… Vra să zică atâta te-a dus pe tine capul?
Să-mi cumperi două bărci? Unde le-ai luat?
— La magazin.
— Uite cum procedezi: te duci acolo, la Obor, sau unde i-ai găsit…

— Lucico!

— Îi dai înapoi și cu cei douăzeci de lei, ori cât ai cheltuit pe ei, îţi cumperi o batistă și mă faci fericită, fiindcă iar te-ai pătat pe piept.

*

— Mamă, mămică iubită…

— Ce-i, băiete, ce te doare?

— Ia privește ce ţi-am adus…

— Dar tu ai uitat că eu la cimitir mă duc tocmai vineri?

— Oare acești pantofi sunt nimeriţi numai pentru cimitir?

— Apoi eu pomană pentru taică-tău fac numai vine rea, și numai la cimitir.

— Vai, mamă, dar ţi i-am adus dumitale, să-i porţi dumneata, nu să-i dai de pomană.

— Ascultă, fiule, tu ai avut ciudăţenii încă de mic, și dacă taică-tău, odihnească-se-n pace, *a* vrut să te mai altoiască din când în când și eu nu l-am lăsat, nu înseamnă că trebuie să plătesc greșeala acuma, la bătrâneţe.

— Vra să zică, nu-ţi plac…

— Hai. Hai, mai du-te și pe-acasă, că te-o fi așteptând noru-mea aia…

*

— Bonjour, tu, ai fost foarte drăguţ că mi-ai tele fonat, dar am o lucrare atâta de urgentă, încât îmi ard degetele… Ce e, ce e?

— Marileno… nu ne-am mai văzut de-atâta vreme…

de-atâta vreme…

— Ce să-ţi fac, dacă ești nătâng?

— Chiar nătâng?

— Te-am sunat, ţi-am scris, te-am chemat… Dar nici așa, să mă ţin de tine scai și tu să te scuturi… că doar nu-s muma pădurii și nici treizeci de ani n-amâm plinit…

— Auzi, Marileno… Poate că am avut și eu îndoielile mele… Un moment de criză…

— Ei, te-a speriat nevastă-ta, a băgat frica-n tine și te-ai făcut cuminte… Mă rog, n-am să-ţi organizez eu viaţa, fiecare e liber să trăiască așa cum îl duce capul și încotro îl duce… Ia zi mai repede de ce m-ai chemat, hai, zi-i!

— Știi, acum toată lumea cumpără cadouri, și cum rtreceam pe lângă un magazin de încălţăminte, amintiirea ta, dorinţa de a te revedea, în sfârșit…

— Mi-ai luat tu mie un cadou? Te-ai îndurat tu să-mi iei un cadou? Ei nu, că e sfârșitul lumii, te-a lovit cometa!

— Ia… ia uite, na…

— Ce… e?

— Ţucule ! Tu ai mai fost la Sângeorz?

— Sângeorz…

— Nu te duceai acolo anual pentru bilă?

— Pentru bilă…

— Adică pentru fiere. Fii atent: dacă n-o tratezi, fierea intră-n sânge și sângele…

— Vezi întâi cum îţi vin…

— Eu vreau să văd întâi cum pleacă…

— Marileno…

— Cum pleacă dânșii, luându-te și pe tine.

— Vezi…

— Ţi-aminteşti cântecul ăla „Ne me dis jamais adieuu?…

— Parcă…

— Ei bine, nu te potrivi; poţi să-mi zici…

— Adieu.

*

— Am terminat treaba, dacă vreţi să-mi faceţi socoteala: nouă ceasuri a șapte lei cincizeci. A zis cocoana să-mi daţi și o gratificaţie de cinci lei, fiindcă specificul meu e călcatul, dar m-a pus de-am fiert şi-o găină.

— Bine.

— Semnaţi aici, că trebuie să duc hârtia la cooperativă.

— Bine. În privinţa celor cinci lei, ani hotărât să-i înlocuim cu ceva mult mai preţios, fiindcă acum e momentul darurilor, dumneata ești femeie, femeile primesc daruri…

— Eu n-am pretenţie, dar dacă a zis cocoana că fier tul găinii nu intră în specificul meu… Ea a zis…

— Fii bună, te rog, și primește acest mic dar din partea mea și a soţiei mele.

— Săru-mâna, dar ce să fac eu cu gioarsele astea, domn’?

— Să le… Să-i porţi, sunt niște pantofi foarte durabili.
— Mai bine daţi-mi cei cinci lei.

*

— O decepţie sentimentală…
— Poftim?
— Papucii care i-aţi aruncat în Dâmboviţa.
— Nu papuci. Ci pantofi… Ce-i cu ei?
— Sunt legaţi, probabil, de o întâmplare dureroasă, nu-i așa? Cer scuze că vă abordez fără să vă cunosc, dar eram și eu pe pod când i-aţi zvârlit. V-am simţit obida și-apoi suntem între bărbaţi și putem să ne confesăm, nu?
— Mă rog…
— Eu vă înţeleg mai profund decât vă închipuiţi: când m-a părăsit cea de-a patra nevastă, am scos studioul dublu în curte și i-am dat foc. Auziţi? Am deșertat bri cheta pe el și l-am aprins instantaneu. Ca să-i ard amin tirea. Așa că vă înţeleg și vă aprob. Să nu vă consumaţi!
Ducă-se pe apa Dâmboviţei. Ce-i o pereche de papuci?
— Nu papuci…
— Pantofi, dacă ţineţi neapărat.
— Știi ce-mi pare rău, dom’ le, fiindcă tot vorbim?
Mie-mi plăceau, fire-ar ei ai naibii și nu pot înţelege de ce la femei n-aveau succes… Fiindcă sunt foarte capricioase, zău! Niciodată nu le poţi intra în voie. Niciodată, dom’ le… Jamais!

PROFESOARA DE GIMNASTICĂ

Dugan stă în faţa ușii mele cu căciula în mină, falnic și zâmbăreţ. Așa cum a fost întotdeauna, cu trupul prelung și ciolănos, cu chipul asprit de vreme și de patimi, dar cu ochii negri jucăuși, încă strălucitori. Îl poftesc în casă, refuză cuviincios, îmi propune să se descalţe, eu nu-l las, ne luptăm așa, un timp, în salamalecuri, în sfârșit, convenim să facă două salturi până la fotoliul în faţa căruia am așternut un ziar.
— Am venit pentru feţișoara aceea a mea — îmi spune — a crescut și ea, săraca. Să-i facem un rost.
— Apoi da, zic. A împlinit, cât?

— Să tot aibă vreo optsprezece ani, dar școala n-a isprăvit-o, că a plecat de-acasă cu un profesor și s-a întors cu un sergent-major, iar acuma are greutăţi cu unul de la brutărie, care ar vrea s-o ia, dar nu poate, că nu e casa pe numele lui, ci pe-al nevestei. Așa că ce m-am gândit eu, nepoate — fiindcă. Tu ești cel mai scump al nostru și dintre toţi te-ai ajuns cel mai mare?

M-am gândit să dai o mână de ajutor. Sunt gata să dau, firește, și două; ce știe să facă fata, către ce-o trage inima? Dugan mă asigură franc că ea nu știe nimic, dar că el a hotărât s-o facă profesoară de gimnastică, fiindcă s-a uitat cum sare peste șanţuri, când e glodul mare în comună — și se nimereşte și ea în localitate — și crede că i s-ar potrivi. Mi se pare o idee bună. Îl sfătuiesc s-o îndemne a-și finisa studiile liceale aflate deocamdată la roșu, apoi să dea examen la Institutul de specialitate…

Îl văd că se înnourează şi-şi lasă barba în piept, privindu-mă pieziș, pe sub sprâncene.

— Vra să zică, nu vrei să mă ajuţi…

— Ba vreau, dar cum?

— Apoi eu am zis că s-o aduc săptămâna asta și s-o și las în slujbă.

— Ca să devină profesoară, trebuie să aibă diplomă de studii. Dugane, nu pricepi?

Se scarpină în cap, scoate din valiza scorojită, legată cu negară, o sticlă de vin negru astupată cu un ciocălău învineţit și mi-o dă, oftând, îmbiindu-mă să umplu două pahare.

— Dacă avea diplomă, mai băteam eu drumul până la tine să-ţi murdăresc ţolicele? Uite — și extrage dintr-un loc ascuns, de sub cureaua latră, un pachet cu un morman de sute — am pregătit cinci mii…

— Ascultă, omule, profesor înseamnă unul care a terminat o facultate, un institut. Ca să intri la facultate, la institut, trebuie să absolvi întâi liceul, școala medie.

Ca să absolvi liceul, școala medie…

— Lasă! zice oaspetele, bându-și paharul pe nerăsuflate. Bea și taci, că ești mare, dar ești prost… Dacă-i nevoie, mai fac rost de vreo două mii, numai să intre

Licuţa profesoară.

— De gimnastică?

— De gimnastică, fiindcă altceva nu mă interesează.

— Îţi explic din nou, pe îndelete, ca să pricepi problema până la capăt…

Mă oprește cu un gest oblic, se ridică greoi, măsoară din priviri distanţa până la ușă, ca să-și pregătească salturile și pe dată e în antreu. Îndesându-și până la sprân ce ne căciula enormă de miel brumăriu.

— Toţi mi-au spus că vin degeaba la tine. Întrucât putere ai, dar inimă pentru rude, nu.

— Ce mi-au cerut rudele și nu le-am dat?

— Apoi știi vorba veche: „La prieten și la rudă…”

Nu știu despre ce vorbă veche e vorba, vreau să aflu, din curiozitate paremiologică, și partea a doua a eventualei zicale, dar mosafirul îşi șterge grijuliu bocancii de preș, amintindu-mi că atunci când eram mic și când am căzut dintr-un cireș de mi-am zdrobit genunchiul, el a fost acela care m-a oblojit cu foi de pătlagină o săptămână întreagă, de nu mi-a mai rămas nici măcar semn.

— Ia suflecă pantalonul, să văd, ai semn?

— Nu am 1 îl asigur.

— Apoi da. Dar ai uitat. Că așa a ieșit și cealaltă vorbă: „Facere de bine…”

Nici de astă dată nu pot cunoaşte partea a doua a interesantei ziceri, astfel că ne luăm rămas bun fără căldură, el plecând întunecat, eu rămânând în meditaţie asupra ciudăţeniilor omenești.

După vreo două luni, primesc o scrisoare întortocheată, în care Dugan mă roagă „pentru ultima oară în această viaţă” să trec pe la liceul unde e profesoară Licuţa, ca să mă vadă cei de acolo, să știe că fata nu-i singură pe lume, că are și ea pe cineva în spate „când o fi la vreo nevoie. Plec uimit și urgent la școala indicată, o școală foarte pastelată, într-un cartier proaspăt, de margine, și mă uit peste gardul de piatră cum o tânără înaltă și mlădioasă, cu părul lung fâlfâind în vânt și sânișorii zburdând sub bluza prea subţire, aleargă ca denţat, cu fluierul în gură, în capul șirului de elevi nespus de încântaţi.

— Licuţa — o întreb — când te-ai făcut tu atâta de frumoasă? Și cu ce te îndeletnicești pe-aici?

— Nu ţi-a scris tata? Sunt profesoară de gimnastică. Doar știai că sunt profesoară ! — și râde cu câte două gropiţe în fiecare din obrajii bucălaţi.

— Profesoară?!

— Hai, nene, nu te mai mira atâta. Că nu-i a bine, eu sunt și superstiţioasă. Stai să mă schimb şi-om merge să te prezint la cancelarie.

Mă reazem de gard, să nu cad.

Văd că mă cercetează, bănuitor, un bărbat scund, durduliu, de vreo cincizeci de ani, apărut pe neașteptate, naiba știe de unde:

— Tovarășul?

— Ce e?

— Aveţi vreo problemă?

— Am.

— Vorbiţi cu mine.

— Dar dumneavoastră cine sunteţi?

— Cineva de-aici, de răspundere.

Mă prezint, se prezintă, bolborosindu-și numele. Îi mărturisesc că am venit s-o vizitez pe Licuţa, ruda mea rurală — sau de origine sătească. Se luminează, îmi zâmbește larg, are numai dinţi de metal lucind în obrazul măsliniu. Mă poftește într-un birou din spatele școlii.

— Știţi — zice, turnând coniac în două păhărele cam ceţoase — e o tovarășă remarcabilă. Re-mar-cabilă. Și o iubesc elevii… Ah, ce-o mai iubesc!

— Și e… chiar profesoară? – mă interesez, precaut.

— A, din punct de vedere formal, sigur, situaţia nu e încă perfectată, deocamdată e suplinitoare, fiindcă Titu lara e în concediu de naștere, dar cred că până la sfârşitul anului se aranjează.

— Și… studiile Licuţei?

— Nicio problemă. Se aranjează.

— Va fi încadrată?

— Dacă vă spun că se aranjează… Odată ce și-a luat nea Matei angajamentul că aranjează ceva, nu există. Înţelegeţi? Nu există.

Licuţa intră splendidă, elastică, parfumată cam violent, într-o rochie de lână roșie și cu cizmuliţe albe.

— V-aţi și cunoscut? – se bucură. Știi, nene? Matei e, într-un fel, logodnicul meu. S-ar putea ca la toamnă să ne luăm. Ai să-mi fii naș, nu? Umblă vorba că nu prea ţii la rubedenii, dar eu una nu cred. Să nu cred, nu-i așa?

— Dugan ce zice? – întreb, desigur absurd.

— Tata? apoi cine mi l-a adus în cale pe dânsul?

Nu tata?

— Om cu vederi largi — confirmă logodnicul, veșnic zâmbitor — foarte largi, că altfel nici nu ne-am fi înţeles… Mi s-a plâns el o dată de dumneavoastră, că nu v-aţi potrivit în nu știu ce problemă, dar eu bănuiesc că n-a știut cum să vă ia. Căci, vedeţi, teoria mea e asta: întâi să-ţi găsești omul și pe urmă să știi de unde să-l apuci. Atât.

Licuţa râde cu poftă și-l pupă pe teoretician în creștet, în timp ce eu beau tot ce-a mai rămas în sticla de coniac, ca să-mi vin în fire.

ACCIDENT

Aglaia are două fete, dar le-a făcut de tânără și pe urmă a rămas văduvă de timpuriu. Una din fiice e la școala de subingineri și cealaltă termină liceul agricol; la treizeci și șase de ani ai ei, femeia, cu faţa ca piersica și gura cireașă, când zâmbește cu o sprânceană ridicată moaie inima-n flăcăi.

Acuma, dacă s-a pus problema ca sătenii să deprindă mecanizarea, Aglaia s-a prezentat și ea de voie, chiar cu bucurie, la cursul de manevrare a tractorului. Leliţele stau deoparte în curtea sediului, sfarmă seminţe de bostan în dinţi și speră în secret ca noua elevă să intre măcar odată cu vehiculul într-un gard. „Profesorul”, care n-are decât vreo douăzeci și ceva de ani, se uită mai mult în ochii căprui și adânci ai Aglaiei decât la mâinile ei de pe manete și-i dă explicaţii încet, cu jumătate de gură. Vreo câţiva băieţi și vreo două fete așteaptă să le vină rândul la ora de practică a conducerii. Preşedintele veghează asupra învăţământului cu pălăria pe nas; ori poate că picotește așa, pe furiș.

Aglaia e atentă și harnică; s-a încălzit, și întâi azvârle suratelor cojocelul fără mâneci, pe urmă scoate și căciula neagră de pe cap, lăsând părul auriu în bătaia vântului de primăvară. Tractoristul s-a

cam încălzit și el, și îmi pare că în locul strâmt de lângă cabină mai mult îşi ţine mâinile pe umerii puternici și drepţi ai „elevei” decât pe volan. Tractorul se răsucește la dreapta, la stânga, joacă pe loc, o ia înapoi și în cele din urmă o zbughește pe după sediu, care are în spate o curte largă cât un stadion.

Așteptăm toţi să se întoarcă, dar uite că zăbovește cam mult; se aude numai păcănitul aspru, neîntrerupt, al motorului. Președintele devine atent, dându-și pălăria pe ceafă și ciulind urechile.

Și, deodată, tractorul se ivește de după colţ, zburdând ca un mânz, făcând un rotocol lung, elegant, apoi luând-o drept spre scările cerdacului atât de iute, încât leliţele, înfiorate, îşi uită seminţele în strungăreţele dinţilor, speriate ca nu cumva mașina să dea peste președinte. Dar nu dă; se oprește la ţanc, la cincizeci de centimetri de trepte, fix, brusc, exact, cu o frână nemaipomenită.

— Ce-ai — se supără președintele — te-a bătut soarele-n cap, vrei să te sui cu znamenia în cerdac?

— Ei na, glumii și eu! – râde Aglaia, sărind din șaua tractorului ca o fetiţă.

— Și pe Andrei unde l-ai prăpădit? – se interesează, deodată, neliniștit, părintele cooperativei.

Într-adevăr, profesorul nu e pe nicăieri.

Apare însă și el, pășind încetișor pe lângă zid, plin de praf, fără șapcă și întrucâtva nesigur pe unul din picioare.

— Am cotit eu prea în loc și a căzut din cabină, ex plică liniștită Aglaia, împletindu-și părul. Nu se ţine cum trebuie, de bară, când îmi arată cum se conduce, și uite c-a păţit-o.

Andrei tace suspect, scuturându-se cu greutate.

Leliţele chicotesc în pumni.

Numai președintele nu râde. Îi face semn tractoristului să intre după el în birou.

Aglaia se apropie de noi cu o mutrișoară nevinovată, ochii galeși și gura ca mierea, și întreabă cine-i dă și ei niște semincioare de bostan, că i s-a făcut foame.

ATENŢIUNE, FRAGIL!

ERA UN BĂIAT NECUNOSCUT…

Ceata veselă de copii, care luase în stăpânire tăpșanul dintre blocuri, se zbenguia în jocuri scurte, frânte, mereu schimbate, cu exuberanţa libertăţii totale din prima zi fără școală. Totuși soarele ardea prea necruţă tor pentru ca jucăușii să nu simtă, la un moment dat, nevoia umbrei. Se traseră, aşadar, binișor sub nucul tânăr, se așezară roată și începură să glumească, în potriviri neașteptate de cuvinte și mici schimonoseli după gesturile părinţilor. Cel mai ascultat era un lungan subţire și bălai, având de altfel cele mai surprinzătoare replici și o mutrișoară foarte mobilă. Fetiţele, mai ales, se tăvăleau de râs, de cum deschidea gura.

Cam în acel moment se ivi pe poarta scării A musafirul, — băiatul dintr-un sat îndepărtat, poposit pentru vacanţă la bunica bucureșteană. Nu era vina lui că bătrâna, prea grijulie, îl obligase să pună, în acea zi toridă, pantaloni lungi, ghete și o crăvăţică portocalie, astfel că așa dichisit și cu capul tuns chilug era o apariţie neobișnuită. Se opri în lumina puternică, clipind des și înţepeni stingherit, văzând cum ceata tăcuse brusc.

— Vă salut! – zise, nu fără oarecare gravitate.

— Cine-i guvidul acesta?! – se minună lunganul, în timp ce fetiţele se amuzară ca niște zurgălăi scuturaţi.

— De unde vii tu, Yeti?! – se miră un altul, cu amabilă curiozitate.

— Nu mă cheamă Yeti! răspunse cuviincios și cu o voce prea groasă noul sosit. Mi se zice Lică.

— Vra să zică nu ești omul zăpezilor… Ai avut cura jul să cobori cu liftul?

Celălalt încuviinţă din cap că avusese un atare curaj.

— Ia întreabă-l — sugeră o fată în costumaș de baie — dacă știe să umble cu liftul… Auzi — i se adresă chiar ea — să fii atent pe ce buton apeși, că dacă nu ești atent, liftul o ia la dreapta prin perete și distrugi blocul.

Se întreceau, care de care, să-l înfunde, într-o atmosferă de veselie nebună; dar fruntea răutăţilor era lunganul, care-l întreba rapid, în trombă, de unde cumpărase cravata, dacă știe cum se intră într-un televizor, câte urechi are un astronaut și așa mai departe. Băiatul încercase, la început, să răspundă, apoi renunţase,

bombardat de întrebările caraghioase și surprins de hazul colectiv perpetuu. Într-un târziu, zâmbi și el și-i zise, fără mânie, găliganului:

— M-ai sfârtecat ca o grapă.

Se făcu liniște.

— I-auzi — ţipă ascuţit o grăsană — te-a făcut *groapă!*

Lunganul se ridică pe jumătate:

— Ce m-ai făcut tu, mă. Insectă veninoasă?

Musafirul nu păru a se înfricoșa deloc. Îi lămuri pe scurt ce înseamnă o grapă.

— N-ai văzut-o niciodată la televizor? – fu rândul său să întrebe.

— Eu nu mă uit la Ora satului — se oţeti celălalt – că nu-s agricultor.

Însă în jur nu se mai râdea ca la început.

— Tu ai umblat cu *crapa?* – vru să știe o fetiţă sașie, mânjită cu marmeladă.

— Nu! Când se grăpa, eu zburam cu avionul utili tar, să împrăștiem azotoase.

— Ce împrăștiai tu, copile?! – se minună, iar ironic, adversarul lui.

— Știi ce e un avion utilitar? – întrebă, fals serios, oaspetele. E un fel de păsărică, care lasă măzărică în guriţa lui Hăplică.

Fetiţele chicotiră cu simpatie și se dădură mai aproape de el, mărind cercul din jurul celuilalt.

— Tu ai un avion *titilitar?* – se interesă iar fetiţa sașie.

— Nu eu, nu; tata e pilotul lui… Când vreau, mă ia și pe mine. Am ţinut și maneta. Știţi ce frumos e pe sus?

— Auzi? – i se adresă careva bălanului, rămas mai departe rezemat, cam mofluz, de nuc. Tu, care viei să te faci aviator, auzi ce zice băiatul acesta?

Fie că se văzuse cam singur, fie că-l pasiona realmente. Deșiratul se târî mai aproape, întrebând și el, dar cu o prefăcută și arţăgoasă indiferenţă, ce marcă avea avionul și câţi cai putere. Băiatul de la ţară îşi scoase crăvăţica, o băgă simplu în buzunar și se așează pe jos, lângă ceilalţi, ca să le povestească.

— Lică! – se auzi răcnetul disperat al bătrânei, de la o fereastră. Te-au bătut? Vino repede la mamaia, vino imediat în casă!

Înainte ca Lică să răspundă, lunganul sări în picioare și strigă mânios spre catul de sus:

— Lăsaţi-l, tovarășă, să se joace, cu copiii! Nu l-a bătut nimeni! Ne jucăm civilizat!

— Dacă vă atingeţi de el, vă spintec! declară, ferm.

bătrâna, încercând în zadar să distingă prin ochelari ce se petrece jos.

— De ce să mă atingă, bunico?! – se miră și Lică, cu palma streașină la ochi. Ce, sunt oamenii zăpezilor?

Bătrâna mormăi ceva, dar era clar că, auzindu-l, se liniștise, astfel că dispăru, trântind fereastra.

— Cum ziceai că se rotește elicea? – reluă lunganul nerăbdător.

Băiatul de la ţară se ridică și începu să alerge în cerc, bâzâind, în timp ce fetiţele porniră toate după el, imitându-l, cu o veselie dezlănţuită; băiatul de la oraș se sculă, râzând și el, și intră în cerc, învârtindu-și braţele lungi ca niște aripi.

RODOLFINA

Mama voia să citească ultimele file dintr-o carte apărută în colecţia „Enigma”, unde se arăta cum un detectiv din planeta Garabeta descoperă un hoţ automat de praf stelar din constelaţia Cratiţei, însă fetiţa nu-i dădea pace, o trăgea de rochie, cerându-i „cocodușe”, astfel că tânăra femeie fu nevoită să-i promită c-o duce, dacă e cuminte, la teatru, în prima zi de vacanţă.

Rodolfina — căci așa o chema pe copilă — acceptă, se năpusti năvalnic pe scări, se învârti o vreme pe lângă bloc, calcă în piciorușe câteva flori, fugări cu energie un căţel străin și bleg, până pe linia autobuzului, apoi se stabiliză sub fereastra administratorului, unde începu să urle, în legea ei, un cântec auzit la televizor, până ce administratorul deschise fereastra și-i dădu, necruţător, cu un dosar în cap.

După două zile, fetiţa păși zglobie pragul teatrului pentru copii și în timp ce maică-sa stătea la rând, la garderobă, zgârie cu unghiile unul din tablourile expoziţiei din hol:

— Nu se ia ! — o anunţă, bucuroasă.

— Ce nu se ia? – se interesă mama, pe jumătate absentă.

— Vopseaua de pe acelea…

— Ia te uită ce-ţi mai dă prin gând! – se scandalizâ.

Însă destul de amuzată, mama. Să nu mai zgârii tablourile. Puică scumpă, că vine miliţianul şi-ţi face bubă.

În sală însă, puica scumpă, rotindu-şi privirile peste tot şi văzând că nu e nimeni în uniformă, execută un cros furtunos printre fotolii, în lungul sălii, apoi altul de-a curmezişul, până ce se împiedică în ceva, şi căzu drept în funduleţ.

Se întoarse, bocind catastrofic:

— M-am lovit, mă doare, uite-aici, uite-aici, uite-aici…

Mămica o sărută dulce la locul dureros, o ţistui, fiindcă începuse spectacolul şi-i dădu o ciocolată liniştitoare. Rodolfina o înghiţi pe jumătate, îşi şterse degetele cafenii de spătarul scaunului din faţă, apoi şi de salopeţica pepit a băiatului de lângă ea, care-o privea cu ochii cât castanele şi, pe neaşteptate, o zbughi către scenă. Aici, un pianist tocmai zbuciuma clapele instrumentului. Uitându-se, transportat, în bagdadie, când avu impresia că s-a ivit în preajmă cineva care nu e în distribuţie. Fetiţa se urcase pe podium, spre spaima pla satoarei. şi se apropiase de piam cu mâinile la spate.

— Ce faci tu aici, mă? – îl întrebă, tare, pe pianist, spre hazul sincer al sălii.

— Coboară imediat! – îi şuieră acesta, printre dinţi.

Mama se ridică ruşinată şi o porni, cu fereală, pe lângă perete, nerealizând însă cum ar putea să-şi readucă în sală copila.

— Coboară tu! – hotărî scurt Rodolfina şi începu să bată, de probă, în clapa ultimă a claviaturii, producând un sunet strident şi sec. Pianistul auzi nota străină ca pe un scârţâit de uşă ruginită în mijlocul unui vis roz, mai auzi şi hohotele publicului, şi, disperat, lovi zdravăn cu muchia palmei peste degetul buclucaş.

Rodolfina scoase un răcnet neomenesc, compromiţând tot episodul artistic şi începu să strige la maică-sa, pe care n-o mai vedea în sală, orbită fiind de reflectoare:

— Mă-mă! Mă-mi-co! Mi-a rupt degetul! Mă doare! Au! Aoleu! Mooor!

Mama uită de orice precauţie, se repezi vitejeşte pe scenă, luându-şi rapid odrasla în braţe, însă la înapoiere, când vru să se întoarcă spre actorul rămas năuc la pian şi să-l admonesteze că nu-i frumos să-ţi pui mintea cu o fetiţă, auzi aplauze — deoarece Rodolfina îi arătase pumnul aceluia, pe după spatele matern — şi

alunecă pe scară, căzând cu puica în braţe, fără urmări grave, însă într-o postură nu tocmai elegantă.

Cineva le scoase, politicos, din sală, le pofti la garderobă, apoi pe ușa teatrului, care se închise în urma lor.

— Nu-mi place la teatru, nu mai vreau — scânci fetiţa în braţele ocrotitoare.

Mama îi dădu dreptate, o mângâie, o pupă pe nas, îi dădu o pungă cu caramele și hotărî s-o ducă, în.com pensaţie, la grădina zoologică. Acolo se așeză pe-o bancă.

Îşi scoase din sacoșă cartea iubită, îşi sfătui fiica să fie „Cuminţică” și se scufundă în lectură.

Dar după câteva minute, răcnetul Rodolfinei cutre mură de groază fiarele pensionare: sâcâise atâta gibonii de după gratii, cu un băţ, încât maimuţele înfuriate o scuipaseră toată, din cap până-n picioare.

SURPRIZĂ LA UNSPREZECE ANI

— Mamă, mi-au căzut doi nasturi de la uniformă, te rog să mi-i coși.

Și Aurel lăsă surtucul pe spătarul scaunului, ducându-se apoi agale spre canapea, unde se întinse cu cartea într-o mină și plăcinta cu mere în cealaltă.

Mama alegea orezul într-o farfurie cu rozmarin pictat. Era o femeie drăguţă, cu nasul foarte nostim în vânt și capul plin de zulufi cânepii. Unsprezece ani cususe nasturii tuturor cămășilor, tuturor hainelor, tuturor paltoanelor copilului ei, privi și acum, aproape indiferentă, bumbii lăsaţi pe marginea mesei-și, deodată, fără niciun motiv, fără să fi chibzuit cât de cât, hotărî simplu, cu un ton mat:

— Ia coase-ţi-i singur!

De uimire, băiatul rămase cu plăcinta lângă gură şi-şi privi mama ca și cum ar fi zărit-o prima oară:

— Cum să-mi cos eu nasturii?

— Foarte bine. Iei acul și aţa din dulap, știi unde sunt, în cutia aceea de bomboane, și vii să-ţi arăt.

Aurel coborî de pe sofa, părăsi volumul de povestiri cameruneze, ilustrat cu elefanţi ce păreau niște buldogi scăpaţi dintr-o boală grea

și se apropie de masă, realmente uimit.

— Dar asta e treabă de femeie…

— Ia te uită! aruncă mama o neghiniţă drept în nasul fiului, care semăna leit cu al ei. Ai făcut tu o diviziune a muncii?

— Tată — reclamă Aurel, năvălind în odaia cealaltă, unde taică-său căsca în faţa televizorului la emisiunea „Idei și atitudini” — mama nu vrea să-mi coase nasturii la uniformă și mâine, la dirigenţie, parcă văd că sunt luat la fix.

— Ce vrea să însemne „luat la fix”? Fii amabil și tradu expresia.

— Ei, nu mă ironiza! O știi pe dirigintă. Face hai de mine…

— Care e semnificaţia formulei „hai de mine”? – întrebă iar tatăl.

— Măi tată, nu mă chinui, spune mamei să mi-i coase…

De obicei, tatăl intervenea numaidecât; timp de unsprezece ani îşi rugase nevasta ba să nu fie aspră cu băiatul, ba să-i facă nu știu care mendre, ba să-l lase în pace, dar în seara aceasta, nu se știe din ce cauză, i se aprinse și lui o luminiţă jucăușă în ochii foarte verzi, se întinse lung, lung, în fotoliu și decise net:

— Dacă a spus ea să ţi-i coși singur, apoi așa rămâne. Asta-i situaţia.

Aurel se îmbujoră de ciudă. Începu să ţipe. Îi dădură lacrimile și chiar pocni furios în tăblia biroului.

— Băiete — spuse tatăl, serios — sunt nemulţumit de tine. Nu știi să ţipi ca lumea. Vezi, închid televizorul, tot mă plictisea discuţia asta despre idei, și te rog să-mi dovedești că știi să urli ca un bărbat, nu să chiţcăi ca un șoricuţ.

Aurel trecu urgent dincolo, scoase cu furie fosta bomboniera şi-o trânti lângă punga cu orez.

— Bun — spuse mama, scuturându-și zulufii – învaţă, fiindcă în armată cine-o să-ţi coase nasturii?

— În armată sunt croitori, dacă vrei să știi, o informă fiul băţos.

— Sunt. Dar pentru altceva. Micile reparaţii ţi le faci singur. Întreabă-l și pe taică-tău, care a fost la antiaeriană. Nu-i așa că-ţi spălai singur batistele? – strigă, ca să se audă până dincolo.

— Le și călcam ! — se auzi răspunsul.

Îi arătă cum se face nodul la aţă. Apoi cum se pune aţa în ac.

— Datoria mea e să învăţ bine — se întăriță iar băiatul, mijindu-și ochii ca să distingă urechiușa acului — nu să spăl vase.

— Să înveţi bine — confirmă mama — și să speli și vase. Fiindcă și datoria mea e să te cresc bine, adică să ai după ce spăla vasele.

Îl ajută să treacă acul prin stofă, apoi prin prima găurică a bumbului, pe urmă iar prin stofă și. Iar. Prin a doua găurică a nasturelui, dar Aurel era mânios și se înţepă; pe vârful arătătorului apăru o mărgică roșie și foarte proaspătul croitor începu de data asta să plângă de-adevăratelea. Cu sughiţuri. Tatăl apăru în pragul ușii, conspectă rapid priveliștea și-i spuse mamii cu severitate:

— Apoi cum îi predai tu cusătorie, drăguţa mea, fără degetar? Dar e posibil?

— A fost o scăpare — conveni mama, calmă — și aruncă un bob de orez, cu un bobârnac, drept în obrazul bărbatului. Păstraţi liniștea și curăţenia! – îşi îndemnă băiatul. Ai văzut ce scrie pe pereţii instituţiilor.

— Da? ce, aici e instituţie? – se răţoi fiul, sugându-și degetul cu furie.

— Sigur, e instituţia familiei — și femeia îi puse binișor degetarul, chiar pe arătătorul lezat.

— E prins destul de zdravăn — examină bărbatul după o vreme, rezultatul — cred că nici n-o să-l mai poată încheia de strâns ce l-a cusut.

— Te rog să nu-mi descurajezi copilul, e prima lui ispravă de acest fel, te asigur că se va perfecţiona.

De-acum încolo nici nu voi mai îndrăzni să mă ating de lucrurile lui.

Aurel îşi privi părinţii pe rând și, brusc, râseră toţi trei.

Însă a doua zi fu. Nevoit să-și spele prima cămașă, iar apoi, suspinând, ţipând, blestemând, să şi-o și calce; peste o săptămână gătea personal tocană de ciuperci, plângând amar pe cartea de bucate și ștergându-și nasul cu șorţul, în timp ce părinţii jucau table, privind veseli la „ora satului” cum se valorifică superior și în dustrial coarnele de capră domestică.

După vreo două luni, nu i se mai părea deloc anormal să facă piaţa și chiar îi dădu un telefon vecinei de la etajul opt, Mihaela, în vârstă de zece ani, să-i explice, expert, cum trebuie folosit aspiratorul la curăţatul lăptucilor.

AMURG DE VARĂ CU GĂLUȘTE

— Fetelor, dar de ce stăm noi de vorbă în drum?

Într-adevăr, cele trei femei vorbeau cam de un ceas la umbra trandafirilor năvăliţi peste gărduţul de fier forjat, indiferente la rarii trecători ori la vâjâitul câte unei mașini întâmplate pe strada îngustă. Cea cu întrebarea avea vreo patruzeci și cinci de ani şi-şi scosese un pantof care o strângea; celelalte două erau ceva mai tinere, dar destul de rotofeie, astfel că diferenţa de vârstă nu se deslușea prea bine.

— Apoi ne ducem, tu, îşi aminti plinuţa castanie, că mai sunt atâtea de făcut, atâtea…

— Eu zic să intraţi în casă, să vă dau pepsi rece și câte o gălușcă.

— Cu prune? – se interesă, lacomă, plinuţa cu fustă tiroleză.

— Cu prune. Și dacă nu vreţi pepsi, am bere.

Cele două dolofane se fandosiră convenabil câteva mi nu te, cea cu piciorul desculţ insistă, argumentând că și bărbaţii le fac adesea să aștepte și după o gureșă ciorovăială amicală se instalară toate trei pe șezlongurile din grădiniţă, la umbră și mireasmă de trandafiri, luând, delicat, cu câte două degete, găluștele lucioase din lighenașul de zinc.

— Da’ tu n-ai de lucru, de-ţi pui mintea cu noi? –

O întrebară pe gazdă.

— N-am! Mâncare este, el e la socru-meu și vine de-abia pe la zece, iar fetiţa cine știe când o scăpa…

Prietena cu bustul atât de opulent, încât îi crăpase bluziţa festonată, bău pe nerăsuflate sticla de bere și \tu să cunoască numaidecât de unde trebuie să scape fetiţa.

Află deci că fetiţa era la ultima probă a examenului de bacalaureat.

— Aoleu — sări castania, cu gălușca nemestecată în gură — și tu stai aici liniștită?

— Dar ce-ar trebui să fac?

— Să te duci acolo, să vezi, să mai pui o vorbă, să cauţi o proptea…

— Dacă mă duc acolo, ce văd? – ridică gazda din umeri, destupând alte două sticle. Văd o droaie de mame și vreo câţiva taţi căscând gura la pereţii școlii. Ia hai să mai ciocnim o dată.

Și le întinse paharele aburite.

— Cum, tu — întrebă, absolut uimită, tiroleza. Pe care o chema Profira — vrei să spui că fata dă bacalaureatul și tu pălăvrăgești liniștită, aici, cu noi?

Mama confirmă că întocmai așa stau lucrurile și intră, ușurată, în papucii ce-i avea pe prag. A doua prietenă fu și ea de părere că e o împrejurare de care nu s-a mai pomenit, dar imediat emise presupunerea că tânăra e probabil, atât de temeinic „aranjată", încât părinţii cunosc rezultatul și nu mai au prin urmare niciun fel de griji.

— Cum adică „aranjată"? întrebă, de astă dată, mama, realmente și nu fals curioasă.

— Adică aveţi și voi o pilă grozavă, asta am vrut să zic.

— N-avem nicio pilă, eu nu cunosc pe nimeni, n-am fost de trei ani pe la școală, iar bărbatu-meu e atâta de prins, că de-ar fi vrut să se ducă, tot n-ar fi izbutit.

— Nu cred! Nu ești sinceră! – izbucni mosafira pe care o chema Olga. Tu ne duci. Te prefaci și ne duci.

— Eu te stuchesc acuși între ochi, spuse blând gazda, evocându-le astfel și copilăria lor moldovenească. Sau îţi vâr trei găluște-n gură o dată, ca să te înec. De ce să vă mint? Fetiţa a învăţat totdeauna bine și singură, nu ne-a dat nicio bătaie de cap. Îi place cartea mai mult decât orice, e ambiţioasă și… gata. La primele probe are nota maximă, de ce n-ar lua-o și la ultimul oral?

Olga și Profira tăcură cu ochii plecaţi, iar Domnica

— Așa se numea amfitrioana — le privi pieziș, vădit amuzată. Într-un târziu, prima oftă adânc:

— Pentru al meu, am început a umbla cu un an înainte de a da bacalaureatul. La câte uși n-am bătut — își aminti cu năduf — câte cadouri n-am împărţit…

Și i-am luat și două preparatoare, două studente, că de una s-a și îndrăgostit, de o cerea ca nebun de nevastă.

— Și tot a căzut, îşi aminti flegmatic Profira.

— L-au luat tare la română, prea tare și s-a zăpăcit. Dar știi cum s-a zăpăcit, dragă? A făcut pe el, dragă.

Și azi se îngălbenește când îi pomenesc despre asta. Ei, pe urmă s-a dus bunică-sa pe sus, că ea a fost nu știu ce pe la învăţământ. A vorbit cu unul, cu altul, a mai trecut și bărbatu-meu pe la inspectorat,

au avut și cei de la liceu nevoie de el într-o problemă, că știi cum vine chestia: tu îmi rezolvi problema mea, eu îţi rezolv problema ta… Și uite că a doua oară a trecut.

— La limită, sublinie în surdină Profira.

— Limită, nelimită, vorba e că l-a luat. Așa că tu, Domnica, ești pur și simplu o excepţie. Un caz extraordinar. Și de-abia acum realizez că Fănuţa ta e cu bacalaureatul în braţe. Eu tot o așteptam să intre într-a opta, zău…

Ajunse la fundul ligheanului cu găluște și la șase şti de de bere golite, prietenele conveniră, totuși, că e posibilă și situaţia ca părinţii să nu înnebunească de tot în timpul unui examen, fie el și hotărâtor, al copilului lor și schimbară subiectul, trecând la daravela delicată în care intrase soţia casierului principal de la întreprinderea de oale smălţuite, cu bărbatul responsabilei de la restaurantul cu specific pescăresc, unde „specialitatea casei” era totdeauna ciorba de măruntaie de pasăre, cu picioare și aripi.

Când amurgul trase o ultimă dungă aurie pe sub streașină casei, apăru și Fănuţa în poartă, însoţită de un hojmalău cu pantaloni boţiţi și cămașa intens colorată.

El îi ducea servieta, iar fata ţinea, visătoare, amândouă mâinile pe cap. Prietenele îşi încălţară rapid pantofii lepădaţi, se priviră pe furiș în oglinjoarele din poșete și așteptară, demne și grave, intrarea tinerei perechi. Dar noii-veniţi nu se grăbeau deloc să intre și discutau cu foc, în prag, izbucnind, din când în când, în râs.

— Ce tot vorbiţi voi, acolo? interveni mama, însă foarte vag preocupată.

— Sărut mâna cu respect, cârâi hojmalăul, cu vocea în schimbare. Auziţi, tanti, au întrebat-o dacă-i place Arghezi mai mult decât Blaga și ea ce credeţi c-a răspuns? Că optează pentru amândoi. Și râse dogit, prelung, de parcă ar fi fost o glumă grozavă.

— Aoleu — se văită Profira — nu cumva au picat-o dintr-atâta?

— Mamă, eu mă duc să-l conduc pe Tăvel, las servieta — și aruncă obiectul, scurt, drept în cerdacul casei.

— Pa! mai strigă. Am luat zece și la oral, păstrează-mi și mie o gălușcă. Și dispărură amândoi.

În grădiniţă fu, o vreme, liniște.

Apoi mama le întrebă dacă să mai aducă bere. Musa firele protestară frenetic: „Vai tu, nu vezi că ne-am și îmbătat?” Olga decise chiar că e timpul de plecare. Evident c-o felicitară, cu prisos de cuvinte, pe fericita mamă, apreciind că, într-adevăr, Fănuţa e „foarte flegmatică”.

Era un compliment înalt.

— Ascultă, tu! șovăi — însă Profira, cu vocea înăbuşită, în poartă. O lași așa, cu băietanul acela, fără s-o întrebi nimic ce și cum?

— Ce și cum s-o întreb? se miră marna. N-ai auzit?

A zis singură.

— Ei, nu știi cum sunt fetele?

— Cum sunt?

— Mai trag și ele câte o minciunică.

Soarele asfinţea și chipul oval, frumos, al mamei era acum rubiniu.

— Îl conduce până la el acasă, pe urmă o conduce el pe ea din nou până aici și gata. Ce ar avea de minţit?

Olga sughiţă rezolut, vădit jenată de bluza scrobită, mult prea strâmtă.

— Dacă se întunecă, mă tem să n-o pupe!

— Ba o să mi-o pupi tu! râse mama. Și ia mai duceţi-vă și pe la ale voastre, ca să nu vă trimit eu altundeva.

Cele două nechezară în același timp și îşi îmbrăţișară dulce prietena.

— Mâine veniţi la mine — suspină Profira — că fac papanași. Dar n-am decât vin.

— Vezi să fie rece — îi ordonă Domnica — și se rezemă de grilaj, făcându-le semne cu mâna celor două grăsane care se depărtau.

Apoi se roti încet spre ușorul dimpotrivă al porţii și cătă în lungul străzii liniștite, dinspre capătul căreia să-l tău, într-un mers cam răvășit, cu opriri și rotogoale laterale, două siluete subţiri, Fănuţa și Tăvel, amuzându-se nemaipomenit de lucruri numai de ei doi știute.

LECŢIA PRACTICĂ

Profesoara avu excelenta idee de a duce elevii la un film documentar despre animalele africane, dar câţiva, fie că li se păruse a se întâlni cu cunoștinţe vechi, fie că-i îmbia din cale-afară grădina

Cişmigiului, o șterseră englezește și reveniră exact când un elefant imens făcea salutul final cu trompa către spectatori, strigând ceva. În limba lui, cu un glas cam paraponisit.

A doua zi, profesoara iniţie o discuţie, pentru fixarea celor vizionate.

— Ce-am văzut, deci, noi, ieri-dimineaţa?

— Un film do-cu-men-tar! – răspunse clasa bucuroasă și în cor.

— Despre ce ne-a vorbit acest film documentar?

— Despre animale! – cântară, iar, toţi odată.

— Foarte bine. Ce animal te-a impresionat mai mult pe tine. Alexandrescu Dorel?

— Pe mine cel mai mult m-a impresionat animalul girafă.

Cadrul didactic se interesă de ce, elevul lămuri că, deoarece acel animal avea gâtul lung și pielea desenată, discuţia promitea aşadar să fie normală și fructuoasă.

— Dar pe tine, Dobre Dumitru — întrebă iar profesoara — ce te-a interesat în primul rând?

Dobre Dumitru era unul din cei ce preferaseră întâlnirea cu fiinţele de pe aleile grădinii. Își aminti, evident, doar de automobilul operatorilor cinematografici, de la începutul filmului și de elefantul final.

— Pe mine m-a interesat elefantul.

— Și ce anume te-a interesat în special la elefant?

— La elefant, pe mine, m-a interesat cel mai mult trompa.

— Și ce ne arăta filmul că face elefantul, în timpul existenţei sale, cu trompa?

Aici Dobre Dumitru nu mai putea să-și amintească nimic, întrucât nu participase la existenţa elefantului, astfel că din cauza panicii, prinse din zbor, neselectiv, ceea ce i se sufla din spate și menţionă decis:

— Cu trompa, el face ouă.

Ilaritatea generală îi arătă că nu era pe drumul cel bun. Iar profesoarei îi confirmă că-l văzuse realmente furișându-se afară.

— Dar pinguinul care a apărut în film — întrebă pedagoga, fără să schimbe vocea — ce activitate desfăşura el?

Interpelatul tăcu iar, galben, și refuză, scuturând capul, să ţină seama de ajutorul șoptit, care-i sugera, din spate, că acel pinguin

făcuse „cotcodac”.

— Pinguinul… – îngăimă, pierdut — … pinguinul…

el… îşi procura cu greu hrana sa.

Copiii râseră și ridicară degetele.

— În filmul acesta — zâmbi Ilionescu Flavia — nu ni s-a arătat niciun pinguin. De altfel, acest mamifer nu trăiește în Africa, ci la Polul Sud.

— Auzi, Dobre Dumitru? Dar tu unde ai trăit în timpul proiecţiei?

— Eu… în timpul proiecţiei… uneori n-am fost destul de atent.

— Formularea exactă ar fi: eu, în timpul proiecţiei, n-am fost în sală, ci m-am deplasat, cu alţi hipopotami de soţul meu, către lac, către apă, către mlaștină. Așa e?

Elevul se lăsă binișor în bancă, asudat și livid nu atât din cauza observaţiei, cât a privirilor zeflemisitoare și a chicotelilor colegiale. Un alt plimbăreţ, care se în formase rapid, în jur, ce anume l-ar fi putut șoca pe el în filmul văzut, răspunse cu seriozitate că a fost izbit de lupta dintre leu și pasărea-muscă, ceea ce-l descalifică definitiv, iar Pietrosu Adelina destăinui, suferitoare, că ei îi fac rău animalele și că, de aceea, adeseori „în timpul rulării” a pus mâna la ochi, ca să nu vadă.

— Ca să nu vezi, ce? – ţinu să știe profesoara.

— De exemplu… cum le bătea.

— Și de ce le bătea?

— Ca să le dreseze.

— Cine pe cine să dreseze? – continuă, necruţătoare, întrebarea.

— Acolo… pe ele… la Circ.

Râsul general se revărsă iar năvalnic, Pietrosu Adelina aflând cu această ocazie amănuntul că animalele nu fuseseră filmate într-un circ și că pe ea o apucase, de fapt, „mila pentru păsările grădinii publice”.

Profesoara se pregătea să-i chestioneze, în aceeași manieră ironică și pe alţii, mărturisindu-și deschis intenţia de a-l denunţa, astfel, pe fiecare „il fugitivo”, când

Raveca Marcel se ridică singur și rosti limpede:

— Nu mai e nevoie, tovarășă profesoară, au mai fost doar doi; eu și cu Lucaci Dan Titus am plecat fără să ne gândim prea bine, vă rugăm frumos să ne iertaţi și să amânaţi discuţia, dacă se poate, pe

data viitoare, noi, toţi evadaţii, promiţându-vă că vom vedea filmul după-amiază și ne vom pregăti cum se cuvine.

Declaraţia avea oarecare patetism sincer, profesoara îl sesiză exact, astfel că nu mai insistă. Vru doar să știe *de ce* au plecat din sală.

— Din neghiobie! – răspunse, scurt și clar, Raveca

Marcel. Și adăugă rece: „Cred că sunt în asentimentul colegilor mei”.

În clipa aceea izbucni soneria și profesoara îşi strânse catalogul vădit satisfăcută, plecând spre cancelarie cu un zâmbet imperceptibil, despre care Vasiliu Tudora, din banca întâi, avea să observe, în recreaţie, cu o fină intui ţie. Că semăna cu al leoaicei din film în timp ce-și privea puii jucându-se.

EXTINDERE DE SPAŢIU

Funcţionara sună o dată, iar când stăpâna casei. Înaltă, opulentă, cu perucă roșie, zbârlită, deschise ușa, se înclină și-i spuse că a venit de la Spaţiu.

— Poftește! – îi porunci matroana, eliminând din cale, în trecere, cu un șut scurt, un geamantan deschis care bloca antreul.

— Șezi ! — îi ordonă din nou, sec, milităros, eliberând un scaun prin răsturnarea unei perechi de pantofi și a unui șal. Pe masă era un sfert de unt în hârtie și un os de miel.

— Aţi solicitat încă o cameră, prin extindere, pe lângă cele patru pe care le aveţi — foiletă musafira car neţelul — și am venit să văd…

— De ce să vezi? Mă crezi mincinoasă?

Fata se înroși și se scuză:

— Așa sunt instrucţiunile. Dumneavoastră sunteţi patru persoane…

— Da, eu și cei trei copii. Trei copii mari. Bărbatu-meu a crăpat, lăsându-mă cu trei copii. Atâta l-a dus mintea: s-o întindă spre cer când era aici mai greu.

Funcţionara tuși, îşi șterse fruntea, nasul, mototoli batista în poșetuţă și o întrebă pe gazdă ce profesie are, deoarece aceasta uitase să specifice în cerere.

— Eu, fetiţo. Sunt dresoare.

— Dresoare?!

— Da. Dresoare de curcani.

Fata se miră cu mâna la gură.

— De curcani?!

— De curcani.

— Și… ce le… cum le…

— Îi fac să cloncăne la comandă. E un număr unic. I-auzi, ia fii atentă…

Și scoase un șuierat bărbătesc, zbârnâitor. De undeva, din altă odaie, se auzi, într-adevăr, un cloncănit plângăreţ, care se topi încet, într-un vaiet mic.

— Crezi că-i ușor? – o întrebă.

— Eu — se fâstâci funcţionara — nu știu, cred că…

— Ba nu, mă socoţi ridicolă.

Și cu mâna stângă, cât un baros, mătură fulgerător de pe masă, fără nicio prejudecată, resturile dejunului, trimiţând osul de miel tocmai într-un sul de lână violetă de pe divan.

— Fluieră și dumneata, să vedem dacă-ţi răspunde.

Fata protestă sfioasă, amfitrioana insistă, cealaltă se opuse, dar până la urmă scoase un fluierat ușor, lipsit de orice rezultat.

— Vezi?

— Deci sunteţi salariată la Circ?

— Nu. Când e gata numărul, fiindcă vreau să-i fac să cloncăne trei în cor, atunci îl prezint pe cont propriu, la Palatul Sporturilor.

— Singură?

— Văd eu. Altceva ce mai vrei să știi?

— Copiii dumneavoastră…

— Băiatul are 34 de ani și e scafandru.

— Scafandru?

— Da, scafandru.

— La Constanţa?

— Nu, la Cernica. Se scufundă cu aparatele lui și prinde broaște. De unde credeai, puică dragă, că sunt puii

de baltă pe care-i mănânci la restaurant?

Interlocutoarea se sperie vizibil:

— Eu nu mănânc la restaurant.

— Te privește. Băiatul lucrează pentru T.A.P.L. „Năsăudul”, dacă ţii la amănunte. În acord. Fata cea mare, (Clarisa, e saunologă.

— Poftim?

— Ai auzit de saună?

— A, baia aceea unde te baţi cu sălcioară… Am văzut la televizor.

— I-auzi, sălcioară… Să te duci odată la fiică-mea, îţi dau eu un bilet, la hotelul cel nou. Să-ţi tragă ea vreo câteva sălcioare de acelea, să vezi cum e… Apoi asta e o ştiinţă, fetiţă scumpă. Ştiinţă de măturică. Fiindcă dacă în loc să-ţi dai cu măturică unde trebuie, îţi dai una unde nu trebuie…

— Aha, și ea. Deci…

— Ea, cine?

— Fiica dumneavoastră…

— Apoi da, ea e specialistă în loviturile cu măturici, în temperatura aerului la saună, în masaje cefale cu vibroforul. Ehehei…

Și oftă, vexată parcă, de ignoranţa evidentă a ascultătoarei. Care o privea cu guriţa întredeschisă.

— Și fiica cealaltă?

— Cea mai mică are 24 de ani. E comperă amatoare.

Îţi spun eu ce e aia, ca să nu mai întrebi. Ai auzit de concursurile de amatori?

— Sigur…

— Ai observat că cineva prezintă formaţiile? Un comper — că așa îi zice! Ei bine, ea e cea care prezintă formaţiile. S-a specializat în comperaj și află că le-a înghiţit pe toate celelalte. A rămas singură pe sector.

Fata de la Spaţiu notă conștiincios totul, închise carneţelul. Închise și poșeta, și se ridică.

— Și de ce aveţi nevoie de o cameră în plus? – întrebă. Cu glas alb. În cămăruţa vecină, pe care o solicitaţi, locuiesc doi oameni care muncesc.

— Ce muncesc?

— Muncesc.

— Și compari dumneata familia mea, cu tramvaiștii ăia?

— De ce să n-o compar?

Gazda se ridică încruntată:

— De ce am nevoie de cămăruţă?

— Da, de ce?

— Dacă n-ai înţeles, înseamnă că am pierdut vremea de pomană. Cu dumneata.

— Să vă citesc instrucţiunile.

— Lasă. Nu mai citi. Aranjez eu direct, mai sus.

— Nu veţi. Putea aranja nimic.

Matroana o împinse încet, dar autoritar, spre ușă.

Trase lanţul de fier, deschise larg și adăugă:

— Ba pot. Că meseriile — a mea și ale copiilor – eu le-am înfiinţat.

Și trânti ușa cu forţă, în timp ce de undeva, din adâncuri, curcanul cloncăni nefluierat, scurt, numai o dată.

ROMANŢA

Pe platou se aflau diferite obiecte, unele stranii, altele cât se poate de comune, în alăturări inexplicabile:

O șa de cavalerie, un fes cu flionc negru, un scaiete, un turn de hârtie, o găină împăiată, o mască bărboasă, un tablou cu un craniu înfipt într-o luminare, o oală e mai lată. Tânăra cântăreaţă se pieptăna febril, bătând tactul cu tocul în pardosea, iar un electrician clipea din reflector, înjurând într-o direcţie imprecisă.

Regizorul apăru, fâlfâind coala cu romanţa; după el se ţineau redactorul, chitaristul, operatorul principal și alte două persoane posace. Un recuziter gras, astmatic, ducea în braţe un iepure alb, viu, care se smuncea în spasme.

— Sunteţi gata, măi? – întrebă regizorul, coborând ochelarii negri spre vârful nasului.

— Noi te așteptăm de o oră! se auzi, tunând, o voce într-un megafon invizibil. Și vezi că mai ai spaţiu de înregistrare doar până la trei.

— Stăpânești cântecul, fato? – o cercetă, dintr-o dungă, pe solistă.

— Vai, se poate? – și fata îşi aruncă dezinvoltă toată coafura de pe-o ureche pe cealaltă, rămânând cu un ochi în eclipsă.

— Îl știe, dom’le! Ca pe apă îl știe! – confirmă amical chitaristul; și zbârnâi o strună, îndemnând-o cu bărbia să rostească un vers de probă.

— *„Ţi-am dat cheia de la ușa casei mele…”,* răcni cântăreaţa, cu un început de deznădejde.

— Ho! se auzi vocea nevăzută, că spargi microfoanele, aici nu-i local. Sugerează. Ce faci, Emile — se răţoi și la regizor — n-o vârâţi în stare? Că ea trebuie să aibă aici o stare…

Tânăra se adună cam speriată lângă cel cu chitara.

— Mda! păru a fi de acord regizorul. Avem liliac?

Nu răspunse nimeni.

— De unde liliac în februarie? – se tângui recuzitierul. Domolind mereu iepurele.

— Apoi ea cântă despre liliac — se supără redactorul un pirpiriu cu lavalieră, clipind nervos. Cum cânţi, tu? Ia cântă…

Fata o porni iar, de astă dată mai cu fereală însă:

— *„Într-o noapte-nmiresmată de april*

Te chemau din liliac parfumuri grele

Și din pomi, privighetori în dulce tril…”

— Spuneţi și dumneavoastră, se milogi iar recuzitierul, de unde să procur eu liliac și privighetori, cu devizul ăsta nenorocit?

— Iepure ai adus? – se interesă vag regizorul, mereu cu ochii în hârtie.

Da, iepure era.

— Iepure nu e în cântec! – anunţă solista, bucuroasă că poate participa și ea la procesul de creaţie.

— Domnișoară, nu v-a întrebat nimeni. Dumneavoastră îngrijiţi-vă de voce. Cadrul ne privește pe noi.

Se supărase scenograful; regizorul îi explică, totuși:

— Vezi, dragă, în timpul primei strofe te apropii de tufiș și de acolo va sări un iepure.

— Cum o să intre iepurele în scaiete?! – se minună chitaristul.

Scaietele ţinea loc însă de liliac, iar iepurele fusese destinat să apară sub o pânză de tul, ca o fantasmă a amintirii, o fiinţă imprecisă.

— Ca să fie imprecisă, am nevoie să-l filmez sărind în partea cealaltă, nu spre aparat. Ori dacă sare în partea cealaltă, Ghiţă, care-l manevrează, apare în toată plinătatea derierului său.

Operatorul era realmente și legitim nemulţumit. Regizorul aminti că mai există o cameră de luat vederi, dar admise, totodată, că, firește,

nu pot fi așezate una în faţa alteia. Rămase să se studieze o altă variantă a mișcării iepurești, și anume dintr-o latură.

— Pe urmă — aminti redactorul — e noapte, miez de noapte…

— Vezi că ţi-au mai rămas cincizeci de minute de repetiţie ! anunţă iar glasul mânios din înalturi.

Cântăreaţa izbucni din nou, frenetic:

— *„Miezul nopţii, tulburat de așteptare…”*

Chitaristul însă nu fusese prevenit, astfel c-o certă ușor și-i ceru să reia, timp în care recuzitierul dădu drumul iepurelui „dintr-o parte”, animalul zbughind-o la moment spre ieșirea din platou, unde se făcu nevăzut.

— E mai bine așa! – încuviinţă operatorul. Hai, domnișoară, hai…

— *„Și-a luat orele sonore și pustii…”*

— Ia stai, duduie, dumneata ţipi și urecheatul și-a luat picioarele la spinare. Noi muncim aici, trebuie puţin respect… Unde naiba să-l caut acum, în toată televiziunea? De ce n-aţi închis ușa, cum v-am spus? – îşi trânti recuzitierul, cu năduf, basca de pământ.

— Nu ! Nu! – protestă scenograful, bătându-i în hârtie, cu creionul, regizorului. Nu pe șa se urcă ea cu craniul în mână, ci pe stâlp. Așa am discutat, așa e și notat.

— Da, pe stâlp, întări și redactorul, tușind evaziv.

— Mă rog, rămâne pe stâlp. Dar atunci să-și pună masca aia cu barbă, nu fesul.

Cântăreaţa se sperie de-a binelea și-l consultă, în șoaptă, pe chitarist:

— Cum o să mă urc pe stâlp cu rochia asta strâmtă?

Crapă, Fane, că mi s-a mai întâmplat.

— Taci, tu, și fii cuminte, fă cum îţi spune ei, că altfel nu mai pupi televiziune cinci ani la șir… Dom’ Miluţă, scuzaţi — îndrăzni, totuși, să-l inoportuneze pe regizor — fata e cam modestă, nu prea are ea școală, se teme să nu-i crape tualeta dacă o puneţi să se caţere…

— Unde să se caţere?

— Pe stâlp.

— Ei asta-i ! Apoi nu se caţără aievea, îi facem noi un efect din aparat. Hai, vedeţi-vă de treabă. Îi comunic eu exact acuși…

— Auzi — o înștiinţă în surdină — îţi face un efect.

— Fane — se alertă solista, tot în sottovoce — dacă se dă careva la mine, eu o întind, să știi…

— Hai, hai, ţine-te tot pe lângă mine. Zi-i mai de parte, zi-i…

„Apoi *zorile albastre-au plâns în zare*

Știind prea bine — cum știam — că nu mai vii…”

— L-am prins! vesti victorios și năclăit de sudoare

Ghiţă, ridicând iepurele la vedere. Unde credeţi că era? La bufet!

Se hotărî ca, la strofa a treia, tânăra să deschidă o ușă. Să se lase melancolică pe divan și să privească lung când la fes, când la tablou, care, însă, n-ar fi oportun să se observe clar în aparat ce conţine, fiind pictat de un avangardist.

— Știi să te lași pe divan? – o întrebă regizorul.

— Când?

— Într-o împrejurare necesară.

— Ce zice, Fane? – ceru fata ajutor.

Regizorul îşi ieși din fire:

— Dumneata cu mine discuţi, înţelegi?

— Eu — se aspri deodată și artista — am venit aici să cânt, nu pentru alte alea.

— Aoleu! – se auzi glasul din megafon. Cine a adus-o pe năroada asta?

— Năroadă e moașă-ta! – strigă, exasperată, cântăreaţa, către ferestrele de sus. Eu cânt și atât! Dacă nu, semnaţi-mi bonul!

Și scoase, furioasă, din mânecă, bonul de intrare de la poartă.

Redactorul și scenograful restabiliră greu — dar restabiliră — înţelegerea între părţi, astfel că după două-trei acorduri de chitară, se putu auzi și strofa a treia:

„Iar când rouă prinse ca să se usuce…”

— Trebuie să pronunţi „prinseca”, parcă ar fi într-un cuvânt…

Fata rosti exact așa:

— *„… prin seca să se usuce*

La trezirea rece, proaspătă a firii…”

— Aici vreau să văd distinct scaietele — şopti regizorul operatorului — simbol că totul s-a uscat.

— Nu-i o problemă, comunică scurt celălalt.

— *„Am zărit iubirea noastră cum se duce.*

Ca un fum, către tărâmul amintirii…”

— Nu-i rău! – conveni, amabil, regizorul. Hai să reluăm totul de la început.

Dar vocea de sus avea altă părere:

— Gata! S-a terminat spaţiul! Vezi că intră peste voi „întrebări la care nu s-a răspuns încă !”.

— Cinci minute! – se rugă redactorul. Numai cinci minute, nu fiţi câini!

— Cinci vă mai lăsăm — rosti o voce străină, baritonală — dar fără alte prostii. Hai, roiul!

Se auziră pocnete din palme, se răsturnă un cărucior, se aprinseră toate reflectoarele, regizorul îi indică pe ne răsuflate cântăreţei cum să facă slalomul printre obiecte.

chitaristul agită, nervos, strunele și, brusc, solista se trezi singură în platou, simţind doar răsuflarea între tăiată a lui Fane în ceafă. Din cauza tracului i se puse un nod în gât, dar îşi reveni numaidecât și o porni limpede, tare, pătimaş:

— *„Ţi-am dat cheia, de la ușa casei mele”.*

Seara, telespectatorii putură vedea, cu o oarecare sur prindere, cum, în timp ce frumoasa solistă cânta frumoasa romanţă, un iepure se zbuciuma de ceasul morţii într-un scaiete, iar un bărbat gras, nebărbierit, scutura o perdea peste un tablou, dărâmând un stâlp de carton și făcând zob, cu talpa sa grea, un craniu omenesc.

IDILĂ ÎNGHEŢATĂ PE MALUL LACULUI

Fetele stăteau cam zgribulite pe banca umedă, fiindcă dinspre lacul acoperit de ceaţă veneau efluvii îngheţate.

Vântul legăna becurile, valsa frunzele veștede și scotea sunete lugubre din crengile uscate. Aleea se pierdea, pustie, în întuneric. Cei doi tineri trecură indiferenţi pe lângă bancă, se întoarseră, stopară și unul proiectă brusc lumina lanternei în ochii tinerelor. Acestea se feriră, vădit indispuse.

— Ce faceţi voi aici, micuţelor? – se interesă, cu voce de butoi, cel mai înalt.

— Stăm! răspunse ‘năltuţa pistruiată. Dar stinge odată drăcia aia, că mă orbești.

Se așezară amândoi, flancându-le.

— Apoi de ce staţi voi aici, păsărelelor? – întrebă cel mai bondoc, care-și tot ștergea nasul cu mâneca scurteicii de plastic înfoiat.

— De aia! ripostă, arţăgoasă, cea mai mică. Da' tu ce treabă ai cu noi?

— Ia te uită, Gigă, la aschimodia asta, i-o denunţă lunganului. Tu observi ce conversaţie urâtă are?

Celălalt îl critică precum că nu știe să se poarte și-i dădu numaidecât o mostră personală de galanterie:

— Ascultaţi, fă — se răţoi — decât să tremuraţi ca niște mâţe în ploaie, mai bine vă ducem noi la căldurică.

Fetele se priviră și nu răspunseră.

— Nu vreţi la căldurică?

— Ce fel de căldurică? – dori să afle pistruiata, alertată.

— Căldurică de plăpumioară, se hlizi scurtul.

— Nu — hotărî lungul — întâi le dau băieţii la fetiţe câte o berișoară și pe urmă…

Domnișoarele se priviră din nou și spuseră în același timp:

— Nu vrem berișoară.

— Și lăsaţi-ne în pace! – adăugă, nu fără iritare, cea mai scundă, care le aruncă și o căutătură amenințătoare pe sub sprâncenele prea negre și prea dese.

— Duduia ne respinge — îi explică vocea de poloboc amicului piţigăiat. Nu vrea muzică și bere, vrea iarbă verde… Biiine!… Luţă, ia patrulează tu puţin și vezi să nu fie public spectator.

Luţă făcu conștiincios zece pași rapizi spre dreapta și alţi câţiva tot atât de iuţi spre stânga. Fetele roteau capetele după el, cu fereală. Se așeză apoi zâmbind, informându-l pe Giga că nu se află picior de om în parc.

— Biiine! zise iar Gică, lungind mult silabele.

Atunci întreţine-te tu puţin cu hasmaţuchia cât dispar eu cu roșcovana.

Și se ridică.

— Sper că n-ai nimic contra!

— Ce să am contra? – se sperie fata cea subţirică.

— Să vii cu mine până mai încolo, să vorbim ceva.

— Putem vorbi și aici.

— Aici nu e bine. Îi deranjăm pe dânșii.

Fata se prinse cu mâinile de marginile băncii:

— Nu merg nicăieri. Și se răsti, deodată: Ia laba de pe mine.

Giga o zmunci de braţ de două ori, apoi îi suflă în faţă:

— Vino cu frumosul, că altfel te duc pe sus, cu tot cu bancă.

Celălalt, cu un ghiont perfid, o aruncă jos pe negruţa mititică, în timp ce lunganul aplecă pe neașteptate banca în partea cealaltă, rostogolind-o ca dintr-o covată pe îndărătnică.

În clipa aceea însă, se întâmplă ceva nemaipomenit.

Giga, care se aruncase asupra tinerei căzute în iarba jilavă, simţi un genunchi ascuţit și avu un sentiment turaţional, ca și cum ar fi intrat într-o elice. Înţelegând apoi că a ajuns în apă, unde prinse a urla deznădăjduit.

Luţă se făcuse ghem pe asfalt și scâncea ca un copil, neputându-și desprinde mâinile din cercurile de fier care-l strângeau. Pistruiata întinse braţul către lunganul behăitor, care se tot chinuia să iasă, șiroind, pe marginea de beton a lacului, dar se și ferea. Când hotărî, în fine, să se lase apucat, dând și mâna cealaltă, simţi la rându-i menghinele de fier pe încheieturi și vru s-o rupă de fugă; se poticni însă de un obstacol nevăzut, se întinse imediat pe asfalt și nu mai îndrăzni nici măcar să înalţe capul.

Se auzi zgomotul ușor al unui automobil, venind dinspre întunericul aleii. Farurile aruncară o lumină galbenă, fantastică și Luţă ţipă, îngrozit, cu o voce cocoșească:

— Ho! Opriţi! Nu e voie cu mașina în parc.

— Fii calm! – îl sfătui cineva din întuneric. Plătim amenda.

Roșcovana și negricioasa luară poziţie de drepţi. Din mașină apărură, în lumină, alte patru domnișoare și o femeie mai trecută, cam bărbătoasă, cu ochii oblici.

— Exerciţiul a fost satisfăcător, le zise. Pe loc re paus! Și fiţi atente la mine…

Fetele se strânseră iute în jurul ei, ca puii lângă cloșcă. Era o umezeală ticăloasă și aveau pardesie cam subţiri. Cea care părea să fie instructoare le amănunţi ce-a fost bine, ce nu, de ce lovitura întâia s-a aplicat corect iar a doua ineficace, ce trebuia întreprins pentru cel căzut în apă și de ce nu l-au imobilizat reglementar pe cel doborât pe alee. Derbedeii stăteau nemișcaţi, atât din cauza durerilor și a cătușelor, cât și de buimăceală.

Ascultau și ei, uluiţi, analiza întâmplării.

— Acum priviţi la necuvântătoarele astea! spuse într-un târziu instructoarea. Sunt la al treilea atac nocturn.

— Ce? – se scandalizã Luţă zugrumat. Noi? Noi…Ieri… Noi… Azi…

— Prima oară au nenorocit o fetiţă de 14 ani și au scăpat; a doua oară au tăbărât pe două eleve, care au izbutit să scape ele; azi au avut norocul să dea peste noi și să nu mai scape.

— Să-i ducem în mașină, spuse, melodios, un glas de soprană. Cei doi schiţară o încercare de ridicare, dar zadarnică.

— Mda — se gândi, o clipă, femeia — rezultatul general al exerciţiului poate fi considerat într-adevăr satisfăcător, de vreme ce nu se ţin încă pe picioare… Fiţi atente la mine: acum vă voi arăta cum pot fi transportaţi. Fără dificultate, de o singură persoană.

Și-l apucă ușor, cu o iscusinţă extraordinară, pe Fane, care se zvârcolea — cum ai lua un pachet sub braţ – trântindu-l într-o secundă pe bancheta mașinii. În secunda următoare, Luţă sosea peste el, cu un bufnet, pe aceeași cale aeriană.

— Aţi văzut cât de simplu e? rosti instructoarea fără a gâfâi măcar. Plutonier Zamfirescu Doiniţa…

— Ordonaţi! răspunse pistruiata.

— Ai putea să execuţi operaţia inversă?

— Da.

— Execută!

Și Fane se trezi instantaneu în locul de unde plecase, urmat cât se poate de grabnic de amic.

— Plutonier Drăgănoiu Bianca!

— Ordonaţi! strânse călcâiele cizmuliţelor roșii și bruneţica cea scundă.

— Introdu-i în mașină, cu procedeul demonstrat.

Celelalte fete făcură și ele, pe rând, exerciţiul de transport dus și întors. Indivizii nici nu crâcneau, îngroziţi nu numai de ceea ce li se întâmpla, ci și de ce puteau să mai păţească. Se lăsau duși ca niște valize, într-un vârtej ameţitor, nemaiputându-și da seama când erau sus și când jos, icnind doar când se întâlneau claie peste grămadă.

— Mulţumitor! – aprecie instructoarea, scuturându-și mantaua pe care ghetele galbene din picioarele de cocostârc ale lui Fane

trasaseră, la un moment dat, în zborul lor șui. O dâră miloasă. Porunci ca tinerele atacate să-i ducă pe atacatori „la sediu”, iar celelalte s-o urmeze pe ea, într-un loc neștiut.

Mașina luneca singuratică pe bulevardul umed și deşert, pe sub becurile legănate de adierea aspră a toamnei târzii.

— Și unde ziseseși că vrei să mergem? – se în formă, vag surâzătoare, plutonierul Zamfirescu Doiniţa, scuturându-și zulufii roșii și privind, în oglinda retro vizoare, chipul răvășit al lui Gigă. Că tocmai aici ne-am întrerupt…

ELOGIU CLARITĂŢII

„Există cinci însușiri ale vorbirii — spunea Zenon din Cition: grecitatea, adică rostirea fără greșeli de gramatică și fără vulgarităţi, concizia, adecvarea, rafina mentul și claritatea.” Ce înţelegea prin claritate? Acea însușire a vorbirii de a prezenta lucrul gândit, într-un chip ușor de înţeles. Evident, nu toate lucrurile lumii pot fi lesne exprimate pe înţelesul tuturor, dar dacă citești cu luare-aminte unele pagini din publicaţiile noastre, poţi remarca efortul de deslușire, reprezentând urcușul anevoios spre culmea clarităţii. Lectorul unei anume cărţi de versuri, de pildă, va avea putinţa să se limpezească asupra lor dacă va citi recenzia dintr-un mensual provincial; aici e informat că „tristeţea ameţitoare, chiar și absentă, pâlpâie deasupra tuturor imaginilor și se culcă peste ele fie pentru a le uita, fie pentru a săvârși o profanare tardivă și nepermisă”. Singura dificultate de înţelegere: pentru actul profanării, chiar și tardiv, este nevoie de cineva care să-l săvârșească; ori când acel cineva e absent, profanarea, nu-i așa, n-are nici ea cum şi. Dar dacă recenzentului problema îi e clară, n-are rost să-l sâcâim cu detalii. Tot astfel, n-ar fi cazul să-l inoportunăm nici pe acel critic plastic transilvănean care observă, în alt mensual, că un anume pictor „îşi domină delirul și abstracţiile sale rarefiate sunt luminate printr-un schimb subtil de la receptivitatea sensurilor până la o sublimare mentală, elementul luminos ca energie plastică internă a culorii fiind adică orchestraţia acestui mijloc care vine să funcţioneze imaginile”, ceea ce am putea zice, trăgându-ne sufletul, ca un ilustru personaj de comedie, că „depandă”. Fiindcă oricât și-ar stăpâni cineva delirurile până la

sublimare, nici mental, nici altminteri n-ai cum să-l faci a asimila un „element" cu o „orchestraţie", fie ea și energic luminoasă. Dar, cum ziceam, nu trebuie să-l stingherim pe cronicar din extazul său fracţionat; lăsându-l în acea expoziţie, să ne îndreptăm spre un alt câmp cultural, unde ne invită o revistă răspândită mai ales la sate. Aici, un ziarist e preocupat de un artist popular. Firește, artistul n-are nicio vină. Zice deci ziaristul: „Numele artistului popular ne-a fost rostit mai aproape în toate satele de pe acele văi în care ne-am aflat în duminica aceea". După ce realizează acest record de ubicuitate, aflându-se în câteva zeci de sate în același timp, reporterul îl întâlneşte pe artist în carne și oase și cade într-o admiraţie fără margine: „Ce să admiri mai întâi la el? Demnitatea și modestia, ori pieptarul de pe dânsul, împodobit cu ornamente florale, măiestria mâinilor sau trăistuţele și mânecării făuriţi împreună cu soţia sa?" Grea dilemă, nu-i vorbă, astfel că gazetarul nici nu poate ieși din ea, ci doar din casa artistului, executând o manevră dintre cele mai ciudate: „Am plecat din casa lui, lăsând în urmă o uriașă cantitate de talent (după cum scrie n-ai fi zis, dar în sfârșit), iar pieptarul ce se pierdea în adâncul nopţii va rămâne pentru noi un simbol!"

*

Desigur, aceste observații melioriste nu privesc și presa sportivă, care își are normele ei proprii de conduită stilistică. E bine s-o răsfoiești din când în când, chiar dacă nu ești specialist în materie, întrucât afli termeni. expresii și chiar situații lingvistice noi. Iată, de pildă, ce ni se povestește într-un ziar sportiv : „Totul e frumos — începe reporterul — cînd sportivii și spectatorii părăsesc stadionul satisfăcuți. Acest cadru a fost însă umbrit duminică 1 august la Pucioasa". Care cadru oare ? zicem noi, luând chestiunea de la capăt. Dar oricât am reciti, nu reiese decât că „acest cadru" e atunci când „totul e frumos". Să vedem ce anume „a umbrit" acest
cadru. Ei bine, cadrul a intrat în umbră în „Minutul 65, care a fost asemănător trăsnetului pentru petrolistul Mihalcea. Ce s-a petrecut în acel faimos minut 65? Iată relatată, amănunţit, situaţia de trăsnet: „Un junior metalurgist trimite pe spate mingea cu piciorul mult ridicat.

Plastic nu e reprezentabilă trimiterea mingii „pe spate", căci nu știm pe spatele cui a fost expediată; aflăm doar că, în același timp, „Mihalcea contracara aerian cu capul și este lovit în nas. Probabil că

lovitura a fost dată cu piciorul mult ridicat al partenerului, atât de ridicat, încât s-a înălţat până la capul aerian cu care contracara celălalt. Să sperăm că a fost un trăsnet fără urmări prea grave.

În alt loc suntem informaţi că echipele merituoase vor trece din Divizia C în Divizia B „numai după traversarea unui baraj ce poate fi încărcate de rod sau uscat ca un deșert. Luând cuvintele în sensul lor exact, ar însemna că echipele cu pricina trebuie nu să sară, ori să depăşească barajul, ci să umble pe el de-a latul, căci aceasta se înţelege prin „a traversa. Pe de altă parte, asemuirea aceluiași baraj cu un pom fructifer face mult mai dificilă chiar și traversarea sa; numai „Baronul din copac" al scriitorului italian Italo Calvino știa să traverseze ar borâi, cu toate că și lui însuși i-a trebuit o lungă perioadă de acomodare.

Pe un teren de sport se pot. Evident, întâmpla multe, după cum citim și într-un fel de magazin ilustrat: „arena fotbalului are ciocnirile ei inevitabile*, reieșind că umblă ca o planetă prin univers, pândită de ciocniri cu meteoriţi.

Într-o astfel de arenă, citim în continuare, la un moment dat „tribunele veniseră cu mari rezerve de urale. Însufleţindu-se deci și mergând ca pădurile circulante pe care le-a zărit cândva Macbeth în piesa cu același nume. Rezervele de urale s-au păstrat însă intacte, întrucât atleta pentru care erau pregătite a sosit la stadion „cu o mulţumire ce i-a strâns aripile", ziaristul sperând sincer că într-o altă ocazie „ambiţia să i le redeschidă la adevărata lor anvergură care poate însemna podium. Hotărât lucru, foiala aceasta de oameni-păsări, baraje-pom. Minute-trăsnet și aripi-podium arată că paginile presei sportive — unele pagini, evident — sunt bântuite de o imaginaţie fabuloasă, în stilul celeia din poezia gongorică și că aici te poţi deci aștepta la orice, oricând. Cum… de altminteri, se și poate constata dintr-o ultimă rela tare a simpaticului buletin „Loto-Pronosport": într-o partidă — se zice aici — „victoria gazdelor s-a datorat căderii fizice a adversarilor în final", ceea ce înseamnă, literalmente, că învinșii s-au prăbușit din picioare în timp ce învingătorii jucau, probabil, demoniac pe trupurile inamicilor căzuţi. Mai mare mirarea, zău!

*

Dacă părăsim lectura presei specializate și ne refugiem puţin în răcoarea bibliotecii muzicale, vom avea posibilitatea să ne delectăm cu câteva librete de Operă. Puţini citesc libretele de Operă, fiindcă puţini știu câte delicii ascund, deoarece la teatrul liric, din cauză că replicile sunt cântate, multe îşi pierd savoarea literară conservând-o, în cel mai bun caz, doar pe cea acustică.

De aceea trebuie să convenim că tipărirea libretelor de Operă de către editura de specialitate constituie o acţiune instructivă. Putând consulta anticipat cărticelele cu texte, vom fi desigur mai bine preparaţi ca spectatori. Singura dificultate ar prezenta-o unele traduceri, care par. Câteodată, cântate și ele. Dar cu bunăvoinţă se poate birui și acest obstacol. Dacă doctorul Bartolo din *Bărbierul din Sevilla o* ameninţă pe Rosina: „Pe ușa aceea n-o să intre nicio boare”, pricepem la urma urmei că e evocată, metaforic, o ușă închisă ermetic. Cu atât mai clar, cu cât ceva mai târziu același îşi va sfătui „pupila”: „Fata mea, încuie-te repede!”. Nemailăsând deci niciun echivoc în privinţa maniei sale de a ţine ușile închise. Unele complicaţii apar însă când vorbește Figaro: „Ca de-un dor nestins — zice — pieptu-mi se-aprinde / Și cred că parcă mă va mări / îmi vine aur, argint îmi vine / Și cred că parcă mă va mări / îmi vine aur, argint îmi vine / Și cred că parcă mă va mări”. Efectul din dilatare a persoanei prin aprinderea pieptului și prin expresia „îmi vine aur”, echivalentă, probabil, cu „îmi vine rău” are totuși un ce enigmatic. De altminteri, în ce privește starea sanitară a eroilor mai aflăm și alte situaţii paradoxale. Rosina îl vede pe Contele Almaviva, e tulburată și ne spune că „De mirare, de mulţumire sunt aproape a delira”, la care Figaro adaugă dintr-un colţ, despre amândoi îndrăgostiţi; „Au rămas fără suflare. Acum mor de mulţumire”. Ce-i drept, la urmă totul se va isprăvi frumos, căci, cum prorocește ilustrul bărbier, „De așa mare victorie păstrăm memorie eternă”. Exprimarea e absolut aiuristică, dar sentimentul tot atât de absolut sincer.

Libretul operei *Don Juan* de Mozart supune cititorul la încercări mai grele. Doña Anna îi cere ritos lui Don Ottavio: „Ah! Jură-mi nimicire”, dar de-abia mai târziu ne vom lămuri că ea îi cerea amantului să-l nimicească pe ucigașul tatălui. Doña Elvira cântă în disperare. „Nu mai sper nimic, sunt moartă / Am pierdut orice prudenţă”, fiind un caz singular de pierdere a prudenţei după deces.

Don Juan oferă protecţia sa Doñei Anna într-un chip cel puţin curios: „Toţi ai mei și părinţii, mâna mea, spada asta și viaţa-mi vă stă la dispoziţie oricând”. Oferta aceasta furioasă, în care intră și părinţii duși de pe lume și membrele superioare etc, are în textul original o precizare, în sensul că fiul dăruie doar onoarea strămoșilor, nu chiar și strămoșii mumificaţi, dar traducerea a simplificat, obţinând alt efect. Tot efecte schimbate se ivesc și din folosirea unor vocative și imperative originale pentru limba română: Don Juan fuge după servitorul său, strigându-i: „Mori stricate / Mori ingrate”, de fapt fiind vorba nu de defecţiuni în industria morăritului, ci de o ameninţare funestă. Nu mai că „stricate” în loc de „stricatule” intră, evident. În alt sistem de referinţe morfologice. În general, trebuie să facem observaţia că Don Juan, dispreţuind morala, a ajuns să aibă același resentiment și pentru gramatică.

Într-o arie ne povestește: „El are-o pălărie / Cu pene minunate / Pe spate o mantie / Și spada-n șoldul său”, cert însă că e vorba de o spadă la șold, fiindcă dacă i-ar fi înfiptă în șold n-ar mai putea arunca unui ţăran insulta exorbitantă „Mojic derbedeu, bot de tărâţe”. Cum aversiunea faţă de regulile limbii se transmite, servitorul lui Don Juan, Leporello, se exprimă şi el cam ana poda: „A stăpânului putere / Mă reduce la un prost”, iar Doña Elvira are, la rându-i, impresia că „sentimente opuse îmi sfâșie pieptul”. Astfel că, măcar pentru gravele sale erori de exprimare, blestematul cuceritor este pedepsit să călătorească în Infern, petrecut de urarea bucuroasă a personajelor păstrate în viaţă: „Să rămână acel poltron / Cu Proserpina și Pluton”, cu alte cuvinte. Bine-a păţit ce-a păţit.

Altminteri, firește, libretele de Operă tipărite oferă o lectură agreabilă și parcă îţi fac mai accesibilă muzica.

*

În sfârșit. Fiindcă e vară, o vară caniculară, ne putem pune întrebarea dacă există un limbaj estival.

Există oare un limbaj estival? Vara are ea capacitatea de a spori puterea expresivă a vorbirii? îmbogăţeşte cumva vocabularul? Răsfoirea gazetelor, audierea atentă a unor emisiuni radiofonice, lectura epistolelor îndeamnă către un răspuns afirmativ. În orice caz, se observă o frecvenţă mai mare a cuvintelor „sezon”, „canicula”. „recreare” (declinat încă șovăielnic, spunându-se „Recreării”,

„recreerii”, ba și „recreerii”). Auzim mai des rostindu-se „în aer liber”, „așezare montană”, „sejur marin” înţelegându-se prin aceasta din urmă nu ședere în mare, ci pe litoral, și așa mai departe.

Unele publicaţii îşi informează curent cititorii asupra acţiunilor speciale sub titluri adecvate, cum ar fi: „A început campania de răcoritoare”. Ce-i drept, nu reiese prea deslușit cum arată campania aceasta, dar cu oarecare bunăvoinţă se înţelege până la urmă că ne vom putea astâmpăra setea mai abitir ca în alţi ani, deoarece în afara băuturilor cărora li se spune „tradiţionale”, în sensul că nu le găsești niciodată, vom mai putea servi „răcoritoare din ceaiuri” (probabil că e vorba de ceaiuri reci) și „compot pasat cu apă minerală”. Iată un termen nou supus atenţiei lingviștilor. Ni se mai vestește că „Centrele de umplut sifoane vor des face băuturi răcoritoare nu numai la sticlă, ci și Cico la pahar”, rezultând deci că băuturile sunt până la urmă una singură, dar e cert că — ducându-te să-ţi umpli sifonul — îţi va face plăcere să sorbi și o răcoritoare la pa har. Cât privește vocabula „răcoritoare”, ea a dobândit acum o accepţie mai largă decât în trecut, deoarece se referă nu numai la băuturi. Un ziar afirmă că „îngheţata este o răcoritoare apreciată” în acest sens inedit și curajos putându-se adăuga, în continuare, că și smântâna ţinută la gheaţă poate fi o „răcoritoare”, ca să nu mai vorbim de pepeni, care, conservaţi o vreme în frigider, pot obţine, la rândul lor, în acest fel, frumoasa apreciere de „răcoritoare”, fiindcă, sincer vorbind, dacă-i consumi reci, ei ce fac altceva decât că te răcoresc?

În timpul verii se acordă o atenţie mai pronunţată, cum e și firesc, evenimentelor de pe litoral. Putem afla deci, prin sârguinţa reporterilor, că „Ambianţa discretă a restaurantului „Marea Neagră” din Mamaia a fost completată de o servire pe măsură”. Nu realizăm cum poate fi o servire „discretă”, adică pe măsura ambianţei, dar e probabil că ceva neobișnuit se va fi petrecând acolo, de vreme ce ni se furnizează informaţia. Mai căpătăm și știrea că într-o staţiune se înregistrează „Prezenţa activă a agrementului artistic”. În ce constă ea? Ea constă, după cum ni se precizează, în: „65 de restaurante cu orchestre, 10 discoteci și 6 baruri”. Unul din aceste numite „agremente artistice” e criticat pentru că „nu pune accentul decât pe clasica friptură de porc”, dar altul e lăudat pe dreptate și iată cum:

„Barul *Orient,* într-un cadru de veritabil basm oriental, dispune de un program sub ordonat fidelităţii faţă de temă”. „Subordonat fidelităţii” e parcă prea mult, dar nu aceasta e problema principală, ci programul, despre care imediat avem știre că ar consta din „muzică populară dobrogeană, costume pitoreşti și un comperaj sobru”. Apoi asta înseamnă fidelitate faţă de tema basmului oriental? Mai degrabă îţi vine să crezi că, dilatate de caniculă, cuvintele au început să capete în unele relatări insubordonări iabrașe faţă de sensul lor știut. Nu trebuie însă să ne neliniștim; după ce trece luna iulie, peste vreo alte trei, limbajul estival va fi o amintire care, conservând ceva din explozia solară *a* verii, ne va încălzi blând melancolicele seri autumnale.

CLIPE DIN VIAŢA ORAȘULUI

MUSTRAREA DE CUGET

Pătrund într-o instituţie și citesc, pe prima ușă ce-mi iese în cale, SECRETARIAT — INTRAREA PERSOANELOR STREINE STRICT INTERZISĂ. Îmi fac o plăcută îndatorire din a corecta cu stiloul vocala eronată din „streine” și trec, cu toată primejdia implicată, pragul.

Dincolo de ușă, nimeni. O odaie goală, din care se deschide drum spre alte trei uși, cu tăbliţe: DIRECTOR, DIRECTOR ADJUNCT şi INTRAREA ORICĂREI PERSOANE STREINE DE INSTITUŢIE, INTERZISĂ ABSOLUT CU DESĂVÂRȘIRE. Nu pot intra neanunţat la director, cu atât mai puţin la directorul-adjunct, fac deci un gest de pedanterie, rectific iarăși cuvântul greșit, tai și ABSOLUT, care mi se pare zadarnic și deschid ușa, după ce mi-am luat inima în dinţi. Nu e nimeni. Aici mă mai întâlnesc doar cu o singură ușă, pe care însă nu mai e notat nimic, astfel că pun mâna pe clanţă, trec într-un culoar, de acolo, urmând o săgeată hașurată, într-o baie, de aici iar într-un coridor, unde mai împing o ușă, ajung într-un antreu și iată-mă într-o curte cu poarta veche, de fier, dărâmată, astfel că pot ieși liniștit în stradă, ca să înconjur clădirea și s-o iau de la capăt.

De astă dată, la secretariat găsesc o secretară care strecoară o infuzie deasă de ceai de sunătoare. Nu pare deloc mirată că, deși străin de instituţie, am îndrăznit să intru și-mi face un semn amical spre ușa cu „absolutul” șters de mâna mea. Aici, un tovarăș vârstnic, în vestă de lână, înfulecând tacticos cârnaţi oltenești, mă invită să iau loc și nu se neliniștește câtuși de puţin că, deși din afara instituţiei, am încălcat anunţul ce ar fi trebuit să-mi paralizeze intenţia de a intra.

Am rezolvat cu bine problema pendinte, dar am rămas cu mustrarea de cuget că am manifestat atâta lipsă de respect faţă de ordinea interioară a locului. N-am avut cui cere scuze, dar m-am angajat, în sinea mea, ca data viitoare să intru prin poarta dărâmată, din spatele instituţiei, ca să nu mai am, pe urmă, probleme de conștiinţă.

BĂUTURA PE ROATE

Trenul Constanţa-București parcurge lin și rapid distanţele, călătorii citesc, cască, se uită pe fereastră sau piezișs în tava băiatului de la bufet, care deschide ușile compartimentelor pentru a oferi „micul dejun”. Căci e ora 9. Pe tavă se află un morman de cârnaţi prăjiţi de culoare vânătă și câteva amandine melancolice ce s-au lipit definitiv de hârtia învelitoare.

— Și după ce mâncăm delicatesele astea, ce bem? – se interesează cineva.

— Nimic de băut — lămurește băiatul — fiindcă azi nu e bere. Nu avem voie să aducem la vagoane decât bere. Ori dacă nu e bere, nu este nimic.

— A cui e dispoziţia? – întreabă altcareva.

— De sus! face băiatul un semn cu indexul.

Curiozitatea mă trimite numaidecât la vagonul-restaurant, ca să-l consult și pe responsabil asupra chestiei.

— Azi n-avem bere! confirmă șeful, jovial. Dacă aveam, dădeam.

— Și altceva vi s-a interzis să vindeţi?

— Păi ce să vindem? Coniac?

— Pepsi-cola.

— Pepsi avem voie. Nu știa băiatul.

— Atunci vindeţi pepsi.
— Nu ne dă niciodată, așa că n-avem.
— Suc de fructe?
— Suc avem, dar nu ducem la vagoane, așa e dispoziţia de sus. Și face și el un semn către tavan.
— Apă minerală?
— Nu convine. Deschizi sticla și p-ormă, dacă rămâne în ea, ce te faci?
— Ce să rămână?
— Apă, și nu se vinde toată, cine o plătește?
— Deci ce pot bea călătorii în compartiment?
— Bere.
Discuţia se scofâlcește, prea e uscată, astfel că mă întorc liniștit la locul meu.
Peste zece minute se aude, de pe culoar, strigătul voios al băiatului: „Citronadă: 2 lei paharul”.
Într-adevăr, se apropie, săltând o găleată cu sticle fumurii, astupate cu hârtie. Băutura, verzuie, e nebăubilă.
— Aţi avut succes cu intervenţia directă, remarcă cineva, şi adormim toţi ca în Sahara.

PEREGRINĂRILE UNEI MESE DISTRUSE

Am primit vizita unui prieten din copilărie, azi om cu greutate, ajuns la frumosul kilogramaj de o sută patru unităţi. L-am servit frăţește cu tot ce se găsea prin casă, și în timp ce sfărâma crâncen între măsele oasele unei găini întregi, pe care nu mai găsise răgaz, nici răbdare, să le aleagă de carne, și-a urcat o parte a trupului pe masă, ca să-mi spună o anecdotă; aceasta, adică masa, a gemut surd și până să ne dăm seama ce se întâmplă, s-a desfăcut cu un trosnet grozav în câteva zeci de părţi constitutive, sertarul ţâșnind de la locul lui ca un proiectil, iar picioarele risipindu-se aiuristic prin întreaga încăpere.
A avut loc un schimb intens de mandarinade: „Vai ce-am făcut?!”, „Lasă, nu-i nimic”, „Cum se poate, o plătesc!”, „Fugi de-aici că era șubredă, azi hotărâsem s-o pun pe foc”, etcetera.

A doua zi am încărcat rămășiţele dezastrului într-un sac și am pornit-o spre atelierul de reparat mobile al cooperativei de specialitate.

I-am găsit pe admirabilii meșteri din Bulevardul Sârguinţei finisând grijulii un număr de tăblii rotunde și lustruindu-le oglindă.

— Doriţi o masă? – s-a interesat, din mers, cel care părea a răspunde de local. Cu plăcere! Alegeţi-vă modelul și pe urmă faceţi comanda la centrul nostru din Calea Victoriei.

Modelele erau de o frumuseţe remarcabilă și aminteau, ca stil, de îndemânarea faimoșilor meșteri bizantini Anthemios din Tralles și Isidor din Milet, dar eu voiam să repar o masă și când am desfăcut sacul cu surcele, omul și-a scos ochelarii și m-a întrebat cu un zâmbet care închidea în el o dureroasă surpriză și o tot atât de binevoitoare lehamite:

— Apoi credeţi că de asta ne arde nouă acum?

Rușinat, m-am urcat în tramvai și nu m-am oprit decât în alt colţ al orașului, pe lângă Hala Traian, unde lucrători iscusiţi, ageri, de o rară pricepere, înveșmântau în atlaz auriu câteva din acele jilţuri florentine cu care se mândrea papa Leon al X-lea când îşi plimba oaspeţii prin celebrul său palat și le amintea că ele au fost întocmite după desenele neîntrecutului lombard Polidoro de Caravaggio. I-am tulburat o clipă din treburi pe tâmplari dându-le a înţelege că am de rezolvat o problemă de mobilier, grea, foarte grea, și aducând pe departe vorba că ar fi în chestiune o masă.

— Cât de grea e problema? am fost întrebat. Doriţi poate ca picioarele mesei să se termine în gheare de leu? Sau ca tăblia să aibă la margini patru muchii canelate?

Când le-am arătat ce duceam cu mine s-au destins din încordarea lucrului într-un râs plin și sănătos; mi-au explicat, omenește, că la asemenea prostii au renunţat de mult și m-au îndrumat către un bătrân pensionar constructor amator de coveţi din strada Orzari, pe care l-am găsit ușor, dar care m-a refuzat părintește, sugerându-mi, la rându-i, o adresă în șoseaua Mihai Bravu, unde, într-adevăr, se făceau doage de butoaie și obezi pentru roţi de căruţă, însă nu existau în nomenclatorul de lucrări. Nici în tarife, mese; ca atare, oamenii mi-au propus, prietenoși, să-mi încropească din lemnele pe

care le căram de-a surda un puţinei pentru conservat brânză de Moldova sau gogonele de Alba-Iulia.

Am mai fost pe Calea Moșilor, în strada Popa Tatu și pe C.A. Rosetti, dar până la urmă am ajuns acasă cu defuncta în starea în care o plimbasem prin jumătate de urbe.

…Zice c-o să se înfiinţeze un centru de mărunţișuri de astea, în aprilie. S-a spus la radio.

N-au precizat anul, dar cât poate să mai dureze?

Între timp, oricum, mi-am cumpărat o masă nouă de la magazinul de mobilă.

PASAGERUL DISCUTABIL

Directorul hotelului îmi dă un telefon, rugându-mă să binevoiesc a pofti până la dumnealui — că-mi trimite și mașina — pentru a vedea „o situaţie”. „Apoi ce legă tură am eu cu situaţiile hoteliere?” — zic. „O să vă intereseze — zice — sunt sigur, numai să poftiţi.” Gazetarul e totuși un om curios sub raport profesional, astfel că-mi las treburile și pornesc spre hotel. Zarva e la etajul întâi, într-un apartament, unde o distinsă doamnă ocroteşte cu braţ matern un dulău pe cât de uriaș, pe atât de obidit, a cărui blană a fost deflocoșită cu o ţesală parfumată și coafată apoi râuri-râuri cu drotul. În jurul tandrei perechi, directorul congestionat, personalul de serviciu neutru, liftieri amuzaţi. „Eu, domnilor — se oţetește cu glas subţiratic pasagera — îl consider ca pe un membru de familie și de vreme ce plătesc tariful legal, înţeleg să coabitez cu el în apartament”. „Cum o să culcăm animalul în pat, stimată doamnă? – ripostează, realmente uimit, directorul. Patul e pentru oameni, hotelul e pentru oameni, lenjeria, nu-i așa…” „S-ar putea să aibă și mișcători”, aruncă, în treacăt, o îngrijitoare. Doamna se supără îngrozitor, arătând că numitul membru al familiei dumisale e îmbăiat zilnic într-o soluţie de puricide cu lavandă și acizi grași, fiind exclusă deci orice posibilitate de aciuire a unor mici săritoare.

Directorul explică iar că niciun om n-ar primi să se mai urce în patul în care ar dormi un câine, doamna cere, aţoasă, să i se arate unde scrie în regulamentul ho telului că nu e permisă cazarea cu câini, șefa magazioneră pretinde că regulamentul există, dar e

încuiat într-un dulap a cărui cheie se află la o tovarășă „dusă să nască”; în acest timp, câinele, care s-a scărpinat delicat după ureche, se așază greoi pe crupă și scoate un urlet prelung și fioros, ca pe un front de luptă după ostilităţi, când răsare luna. Personalul hotelier, în cap cu directorul, se scandalizează grav „apoi vedeţi?”, doamna e stupefiată, pretinzând că „vai, el niciodată n-a făcut așa, probabil că l-aţi speriat”, tânărul administrator o liniștește galant opinând că „va trebui totuși să se reglementeze problema”.

Aici. Într-o clipă de liniște, se aude un glas limpede, al băiatului care duce bagajele și către care ne răsucim toţi, surprinși de ineditul interogaţiei: „Să zicem că reglementăm cu câinele. Dar dacă mâine vine cu un cal?”

CE ÎNSEAMNĂ BRASERIE?

Într-o coastă a hotelului, care domină somptuos și zvelt orășelul, e o braserie. Scrie pe fereastră că poţi servi micul dejun. Călătorii — printre care nu puţini străini — se îndreaptă dimineaţa spre braserie, îndrumaţi de simpaticele gazde de la „Recepţia” hotelului.

La ora nouă jumătate, localul — cândva elegant și ferchеș, acum cu un aer de cârciumă infernală, de drumul mare — e plin de oameni băuţi care au și apucat să mureze feţele de mese în drojdie. Cum pot îmbutelia unii câte un kilogram de ţuică în propriile intestine dis-de-dimineaţă nu pricep, dar asta-i altă poveste. Să cerem deci micul dejun. – Păi acum? – se supără, dar nu rău, fata cu boneţica albă.

— Dar când?

— Numai de la șase la nouă jumătate.

— Bun. Și dacă veneam înainte cu cinci minute, când era fix nouă jumătate, ce puteam lua?

— Păi, un rinichi, un uger, niște ţuică…

— Și acuma, dacă am întârziat. Ce-a mai rămas?

— Să vă frigem un uger bun. Un rinichi bun. Avem și coniac cu trei stele.

— Dar ceva mai ușor, mai matinal?

— Ce?

— Să zicem brânză cu smântână.

— Este niște cașcaval, dar să știţi că-i cam tare. Mai bine un ficat.

— Ouă?

— Ar fi, dar ştiţi sunt cam… Merg numai la omletă, că acolo nu se vede așa de limpede ce și cum.

— Atunci un ceai.

— Noi nu servim ceai.

Mă duc la bucătărie să-l caut pe responsabil. Aflu că e „dus”. „Staţi de vorbă cu dumneaei”, mă îndreaptă o femeie cu halat negru către una cu halat alb. „Ia fugi, fă, de-aici! se supără cea cu halat alb. Ce-l trimiţi pe cap’ meu? Tu n-ai gură?”

— Mă rog — le liniștesc — voiam să întreb: brase de Dacă nu vă supăraţi, ce înseamnă asta, braserie?

— Braserie înseamnă vra să zică un local unde se servește gustări de dimineaţă. Dar bere nu ţinem.

— Eu mai mult pentru un ceai venisem.

— Ceai noi nu facem, fiindcă întrucât ni l-a dat la pachet.

— Cum adică?

— Știţi, ne-a dat niște *pachiţăle* și dacă vreţi morţiș noi vă vindem *pachiţălul* și dumneavoastră vă duceţi sus, în hotel, luaţi niște apă fierbinte de la chiuvetă și pe urmă îl beţi.

— Aș!

— Ba da. Dar acuma m-aţi făcut și pe mine curioasă:

de ce o ţineţi morţiș cu ceaiul și nu vreţi să luaţi coalea un rinichi bun, ca toată lumea, o secărică…

CAMPIONATUL DE SĂRITURI PESTE CAL

AMELITA

Axinte obţinea zilnic ştiri senzaţionale despre soţia sa, o blondă încântătoare, cu cârlionţi naturali și ochi mici, negri, veșnic umezi.

Stătea liniștit la birou, mâncând ridichi cu pandișpan — că aceste delicatese i le împachetase Amelita (așa o chema pe nevastă-sa, Amelita Galicurci Stoichitoiu) –

și ridica, tot liniștit, receptorul, ascultând prima veste de dimineaţă, transmisă de o vecină de palier, doamna Grăbădău.

— Vă rog să mă scuzaţi mult de tot că vă deranjez — se fasolea doamna Grăbădău — dar trebuie să vă înștiinţez că soţia dumneavoastră a căzut de la etaj.

— În ce condiţii? – se interesa calm Axinte, rupând codiţa ridichii cu dinţii și știind că locuiește la etajul întâi.

— Scutura pernele și la început a scăpat pernele, pe urmă plapuma și pe urmă a căzut și dumneaei. Dar să știţi că fără să vrea; și n-a păţit nimic, îl asigura extrem de binevoitoarea informatoare. Le-a adus bărbatu-meu pe toate sus, așa că să n-aveţi nicio grijă…

Pe la prânz, telefona Amelita însăși, ușor amuzată:

— Dragă, eu sunt… Spune-mi, te rog, dacă nu te deranjez: când iese fum din frigider, ce poate să în semne?

— Probabil că a luat foc, opina Axente imperturbabil.

Între timp însă, odată ușa frigiderului deschisă, se constata că fusese uitat înăuntru, pe păstăile de mazăre, fierul de călcat încins.

Atari mici incidente îşi aveau hazul lor și viaţa mergea înainte, fără să-și devieze cursul ei în genere aproape normal. Amelita arbora și o inocenţă bombonizantă, astfel că însăși ideea de a da drumul buteliei de aragaz pe scări, ca s-o prindă cel ce trebuia să i-o schimbe — iniţiativă soldată cu distrugerea întregului parter al blocului fără victime omenești — n-a avut consecinţele ce le-ar fi putut dobândi în cazul altcuiva, deoarece tânăra doamnă jură că fusese încredinţată de deșertăciunea acelei butelii, care se dovedise plină.

Totuși Axinte fugi în munţi două săptămâni, riscându-și postul și hrănindu-se cu mâncarea de la o cabană și cu diverse vegetale silvice. Aceasta se întâmplă după ce Amelita ieși goală pe terasa blocului ca să întindă rufele, determinând ciocnirea a trei troleibuze cu două furgonete și cu un cărucior de cărat chefir. Nu accidentul în sine îl disperă pe răbdătorul — și altminteri iubi torul — soţ, ci ședinţa de grupă sindicală la care fu judecat cu asprime că nu-i ridică suficient nivelul de cultură generală nevestei. Ea era casnică, neîncadrată, astfel că sectoristul fusese nevoit să supună cazul opiniei publice din instituţia soţului.

Și poate că nici desfășurarea acelei ședinţe, cu mustrarea verbală ce i se dăduse, prin vot deschis, în unanimitate, nu l-ar fi împins la nesăbuinţe, dacă Amelita, pentru prima oară în viaţa ei, nu s-ar fi

înfuriat și nu s-ar fi dus, fără știrea bărbatului, în biroul preşedintelui de sindicat, ca să-i demonstreze că ea e foarte cultă din punct de vedere general.

— Auzi, frate al meu — îi. Telefonă șoptit preşedintele lui Axinte — n-ai putea să treci pe la noi să-ţi iei nevasta?

— Ba da, încuviinţă celălalt. Dar ce caută la dumneavoastră?

— A venit cu un camion și cu doi hamali de la „Prestaţia". A adus toate broșurile sindicale din casa dumitale și ne silește s-o ascultăm, ca să vedem că are cultură. Gândește-te că suntem și noi oameni…

Axinte lăsă receptorul deschis pe masă, îşi luă încet pălăria, ieși și fu readus de-abia după două săptămâni, din munţii Buzăului, unde îl descoperi întâmplător, în semisălbăticie, o echipă a Institutului de folclor ce căuta cântece bătrânești inedite.

PROGRAMUL DE DRESURĂ

Circul anunţă în tot orașul, prin toate mijloacele, că prezintă un program nou de „Dresură completă, senzaţională, cu numere-surpriză", dintre care unele „pentru prima oară în lume". Atunci, odinioară, publicul, se tos de surprize și premiere mondiale, năvăli buluc și reprezentaţia de gală trebui să întârzie cu un sfert de oră, pentru ca slujitorii găitănaţi să poată pune taburete, scaune pliante și chiar lădiţe între șirurile de bănci la dispoziţia celor ce rămăseseră în picioare.

Nu avu loc tradiţionala defilare a acrobaţilor, jonglerilor, clovnilor, călăreţilor; după sunetul de bronz al gongului, luminile trecură într-un mov ciudat, muzica îngână încetișor o melodie tărăgănată și, deodată, fără să se observe de unde și cum, apăru, drept în mijlocul arenei, dresorul. Era voinic, înalt, cu capul ras, îmbrăcat numai cu pantaloni albi; pe piept și pe braţe purta fâșii de piele.

— Onorat public — zise, cu o voce puternică, bine timbrată — vă voi prezenta un program complet de dre suri, absolut original. E vorba de aplicarea teoriei mele,
sprijinită de mulţi savanţi de renume, că orice vietate poate fi dresată exemplar și în orice direcţie dorim. Aș fi început cu fiinţe microscopice, dar pentru aceasta era nevoie de un microscop uriaș la care să poată privi o mie de oameni în același timp. Nu dispunem

deocamdată de aparatură, așa că vom debuta cu o dresură de albine, unică în lume. În fruntea roiului se va afla chiar regina-matcă.

Pocni din degete, lumina deveni albă, ca o emulsie lăptoasă și în aer se ivi, într-adevăr, un roi de albine.

Câtva timp zburară cam împrăștiat, dar când orchestra atacă valsul „Ziare de dimineaţă", micuţele zburătoare se rânduiră pe câteva șiruri impecabile, într-un paralelo gram perfect și la semnul din deget — un deget bizar de lung și subţire — al dresorului, care stătea nemișcat, începură să valseze prin aer de mai mare dragul. Publicul aplaudă încântat. Albinele formară apoi un triunghi echilateral, un romb și chiar o sferă, ceea ce le aduse sincere ovaţii. De sus sosi încetișor un stup auriu și cum încetă muzica, intrară toate, brusc, în el, de parcă ar fi fost aspirate cu o pompă pneumatică.

— Extraordinar! murmură profesorul de ştiinţe naturale, care era și președintele apicultorilor.

— Poate că sunt false! se arătă, neîncrezătoare, soţia sa, casnică.

— Cum false?

— Adică de tablă și pictate.

Profesorul o privi ca pe o extraterestră, îşi frecă în ciudat nasul și întoarse capul spre omizile flocoase care executau acum salturi mortale la trapez, pe o măsuţă rotativă, scăldată într-o lumină portocalie. Lucrau fără greș, în timp ce dresorul privea undeva, departe, ca și cum nu le-ar fi dat nicio atenţie.

Curca voluminoasă ce sărea șotron, în dreptunghiuri desenate cu catran pe o tăblie azurie, provocă mare haz și se bucură de apreciere. Porcul mistreţ, care vâsli. Cârmind și luntrea, cu îndemânare, în sunetele dulci ale „Barcarolei" lui Offenbach, avu însă un succes ceva mai redus, poate și din cauza scenografiei; aceasta împopoţonase scroafa, pasageră în ambarcaţiune, cu o pălărie de pai și felurite panglicuţe, ceea ce era de un efect grotesc. În schimb, elefantul de mare, care dădea restul exact, în monedă divizionară, la indiferent ce bancnotă, fu aplaudat delirant, cu atât mai mult cu cât fenomenul era rarisim în viaţa de toate zilele.

Mai trecură prin arenă, într-un ritm susţinut, cu un mere scurte, cele mai multe iscusit compuse, unele chiar spirituale, o familie de pume ridicătoare de haltere în stilul smuls, doi bivoli care băteau

step, un cor de condori uriași intonând — sigur, fără să respecte cu precizie diezii ori fortissimele, dar, în general, satisfăcător

— Un cântec la modă, o balenă care nu avea nevoie de apă și-l înghiţi pe dresor, pentru a-l repune, apoi, binișor, în arenă.

Înainte de fiecare dresură, autorul ei făcea un scurt expozeu, descriind, evident sumar, și unele din metode.

La un moment dat, cineva îl interpelă din public: „Nu e pe bază hipnotică?” Personajul răspunse prompt și sigur pe el: „Nu, totul e științific”, și cel ce întrerupsese renunţă la ipoteza sa, cu atât mai mult cu cât, în cursul scurtului dialog, unul din bivolii ce așteptau să-și execute dansul lor sacadat se rostogoli, mânios, spre marginea arenei și mugi atât de scandalizat, încât spectatorul nu putu să nu izbucnească în hohote, laolaltă cu toată lumea.

Dresura gorilei era de-a dreptul impresionantă și unii considerară că aceasta ar fi culminaţia programului.

Ea execută, la început, o tumbă nesemnificativă și câteva bezele cam insipide, dar când luă chitara electrică și începu să zbârnâie un rock turbat, lăsă lumea cu gura căscată. Boxă apoi cu propria-i umbră, îşi aprinse o pipă cu chibrituri din plic, doborî nouă popice dintr-o singură bilă și termină în modul cel mai neașteptat cu putinţă: îi strânse mâna dresorului și se așeză dezinvoltă pe fotoliul central din loja oficială, făcându-i semn, cordial, să continue programul.

Toţi o priveau cum stă picior peste picior, dar trompetele răsunară mai tare ca până atunci, luminile se stinseră — rămaseră numai beculeţele roșii de la ieșire — și din întuneric se auzi vocea dresorului:

— Și acum, încununarea muncii mele de o viaţă întreagă, ultimul număr al serii.

Orchestra scoase un ţipăt prelung, reflectoarele izbucniră toate, orbitoare. În mijlocul arenei se afla un om. Era gol, doar cu un șorţuleţ de pânză în faţă și cu un lănţug, atârnând de încheietura mâinii stângi.

În circ fu, o clipă, tăcere mormântală, apoi izbucniră vociferări, zgomote confuze, proteste, râsete, strigăte, fluierături, un vacarm neliniștitor. Dresorul aștepta, statuar; omul, bine pieptănat, ras, cu o faţă imobilă, stătea și el nemișcat.

Spectatorii n-avură încotro; se liniștiră treptat – curiozitatea era prea mare — și se așezară. Când nu se mai auzi nicio șoaptă, dresorul rosti grav:

— Această dresură unică este irepetabilă, de aceea vă rog, respectuos, să-i acordaţi întreaga dumneavoastră atenţie. Vă asigur că nu veţi avea ce regreta.

Și ridică degetul bizar de lung și subţire. Omul îşi începu programul său uluitor. Se spălă. Se șterse cu un prosop. Se îmbrăcă în haine asemănătoare cu ale multor spectatori. Mimă pornirea pe un drum nevăzut.

Se așeză la o masă imaginară. Începu să lucreze ceva – nu se înţelegea prea bine ce. Vorbi la telefon. Mâncă. Se culcă. Sărută o femeie. Ridică în braţe un copil. Se gârbovi. Își puse ochelari. Se întinse. Și, la un moment dat, muri. Pur și simplu muri. Dresorul făcu un semn spre culise. Veniră patru slujitori în livrele, cu un coșciug verde tapisat, îl puseră binișor înăuntru pe defunct și ieșiră încet, în timp ce orchestra intona — firește pe măsura posibilităţilor ei, totuși restrânse — un cântec sobru.

Publicul rămase înlemnit. Dresorul se înclină și dispăru tot atât de brusc cum venise. În megafon se auzi o voce necunoscută: „Spectacolul s-a terminat, vă mulţumim, vizitarea menajeriei, aflată în dreapta, e liberă, sunteţi rugaţi să nu oferiţi daruri fiarelor”.

De-abia după acest anunţ se iscă o zarvă infernală și se porniră niște huiduieli cum nu se mai auziseră vreodată sub cupola circului. Uitaseră tot ce-i amuzase și-i incitase, numărul îi revoltase la culme.

Orchestranţii părăsiră platforma de deasupra intrării, luminile se stinseră, aproape toate, astfel că și cei mai turbulenţi spectatori fură nevoiţi să iasă.

Curios, nimeni nu ţinu să viziteze menajeria — poate și fiindcă era târziu, spre miezul nopţii, dar și din cauza ultimii surprize a direcţiunii: la intrarea îngustă și neagră deasupra căreia scria „Menajerie” stătea, ca un ghid bătrân și conștiincios, un lup, un lup uriaș și sur, zâmbind agreabil — mă rog, cât poate zâmbi de agreabil un lup — arătând cu o labă spre tăbliţa de pe piept:

„Intraţi fără teamă, vă voi conduce chiar eu. Timp de vizitare, nelimitat”.

REVELION PE ȘAPTE CAI

Dintre numeroasele invitaţii de Revelion am ales-o pe aceea sosită din N., de la directorul Casei de cultură; făgăduia că „Ne vom afla într-o mică familie de truditori cu mâinile și cu capetele, spre binele lor și al obștei, într-o atmosferă nesilită și populară, unde fiecare face ce i se năzare, cu condiţia să nu-și vatăme semenii, fiind pregătite atâtea distracţii, încât ne vom simţi călare pe șapte cai”. Pentru ca reuniunea să se desfășoare cât mai propice eram rugat să mă înscriu cu o contribuţie lichidă la nutriţia celor șapte cai, „după dragostea inimii și puterea buzunarului” — acestea fiind apreciate, în ce mă privește, la „treizeci kilograme vin” — și să aduc „două obiecte personale, pentru o tombolă cu toate numerele câștigătoare”.

Sala mare a așezământului se afla simpatic împodobită cu foiţă japoneză pe becuri și alte brizbrizuri de hârtie la ferești, crengi de brăduţ, patru grupuri de mese, orchestră și loc de dans, din tavan atârnând, pe o tijă, un televizor uriaș care se rotea încetișor, precum ceasornicul bucureștean de la Piaţa Bălcescu, astfel că fiecare putea vedea câte o ciozvârtă de program din cincizeci în cinci zeci de secunde. Deși era de-abia ora nouă, unii se și satelizau printre mese, după faţa luminată a obiectului, ca să nu piardă nimic din plugușor și se părea că toată noaptea vor fi grupuri nomade rotitoare cu ochii pe sus.

Am avut, firește, un prim cuvânt protocolar de laudă pentru ingeniozitatea instalaţiei; amfitrionul s-a și grăbit să mi-l prezinte pe inventator, un tehnician destoinic și îndesat, care, la rândul său, m-a informat că mai are multe inovaţii ce nu se brevetează, fiindcă el personal e „mâncat de ăi mari”. „Daţi-mi un exemplu”, am zis, curios și întristat deopotrivă.

— De-un exemplu — spuse — fularul cu reșou. Aţi auzit de fularul cu reșou? Fiindcă eu bat pe electrică, asta-i boala mea. Nu pot să vă dau detaliile tehnice, sunt secrete, dar vi-l descriu în mare: se ia un fular gros și se introduce în el un reșou. De la reșou vine un fir la acumulator, pe care-l poţi ţine într-o servietă. Bagi firul în priză și fularul se încălzește în trei minute, de-ţi vine să-l smulgi de la gât. Și uite-așa, mergi pe stradă cu căldura după ceafă, fără să ai habar de frig.

Întrebai ca un neofit:

— Dar lâna nu se arde?

Inventatorul mă compătimi sincer:

— Apoi dumneata crezi că e vorba de un fular de lână?

Mărturisii că așa crezusem, în naivitatea mea. Fui contrazis ferm:

— Din azbest va fi făcut. Fular de azbest. Rezistă la orice temperatură.

— Nu vă monopolizaţi unii pe alţii! interveni Florică Nichifor, directorul și gazda, luându-mă binișor de braţ și arătându-mi unde mi-e locul la masă. E băiat bun inventatorul, îmi suflă la ureche, dar n-are noroc, toată nenorocirea i s-a tras de la o pompă de irigaţii, o invenţie de-a lui cu care a scos apa dintr-un iaz și a inundat cu ea o comună întreagă; până la urmă au salvat satul,dar era cât pe-aci să-l bage la pușcărie; pentru o idee, o simplă idee…

Mă nimerisem între două cuconiţe nostime și tocmai mă săltăm puţin din șezut ca să le pup mânușiţele și să mă recomand, când cineva bătu puternic cu cuţitul în marginea farfuriei, cerând liniște pentru un discurs. Dis cursul venea de vizavi, de la un personaj impozant, pieptos și mustăcios, cu părul lins, rar și luciu.

— Fraţilor, iubiţi meseni, dragi tovarăși revelioniști, măi copii! tună baritonul, desfăcându-și ceasul de la mână și punându-l lângă pahar. *Toţi dintre voi* știţi că anul are douăsprezece luni. De ce ne adunăm noi însă tocmai în această ultimă lună, decembrie?

„Ei da!”, „Chiar de ce?”, „Ne-ai făcut curioși!”, se auziră câteva glasuri șoltice, răzleţe.

— Ei bine, noi ne adunăm în acest moment fiindcă e perioada cea mai importantă, perioada de trecere de la un an la altul, perioada în care fiecare se uită adânc în fundul sufletului său — ca să vadă acolo ce?

„Ce, ce?” „Ce să vadă el oare acolo?” — se iţiră iar cei câţiva turbulenţi ireverenţioși.

— Nu mă întrerupeţi — mârâi iritat oratorul — că acuși vă spun. Vă informez numaidecât… Acolo, în fundul de care vorbeam, fiecare trebuie să-și caute și să-și vadă *bilanţul.* Și ce înseamnă bilanţul unui om care a trăit douăsprezece luni, cincizeci și două de săptămâni și, nu mai știu pe cap. Câte ore? Ei bine, el poate însemna foarte puţin. Dar poate însemna și foarte mult. Ori ce înţeleg eu prin „foarte

mult”? Căci trebuie să ne înţelegem întâi asupra cuvintelor, nu să creadă orice care cum îi trăsnește…

— E pus pe fapte mari, nu cred că termină înainte de miezul nopţii, îmi şopti cuconiţa din dreapta.

— Îl cunoaşteţi? – mă interesai, tot atât de discret.

— Vai, e soţul meu, directorul Oceleului, om bun alt fel și muncitor, dar odată le-a vorbit salariaţilor șase ore și jumătate, fără întrerupere, li se trimiseseră pe sub bănci sandvișuri de la bufet ca să nu leșine. Nici nu-l poate opri careva, că e mai rău: o ia de la început.

Îl lăsai să-și ţină liniștit discursul, ca să flecăresc în surdină cu doamnele din preajmă. Traserăm, bucuroși, biletele de tombolă din cornetul cu care se strecura printre meseni un flăcău oacheș și sâsâitor.

Apropiindu-mă de bazarul cu surprize, observai că am câştigat o scobitoare de fildeș și un pacheţel cu sare, din acelea ce ţi se servesc la micul dejun în avioanele de cursă internaţională, precum și un manuscris șapirografiat, de vreo două sute de pagini, cu titlul frumos caligrafiat: „Evoluţia greblei de la cinci la nouă dinţi, în secolele XVII-XX, pe teritoriul actualului judeţ Teleorman”, de Cornel L. Am crezut că e o glumă, un fel de răvaș, dar nici n-am apucat să-l răsfoiesc măcar, că m-am și trezit cu un tânăr copt și durduliu, puţin pleșuv și intens zâmbitor, care-mi atrase respectuos atenţia că am pus mina într-adevăr pe un obiect de mare preţ.

— Știţi despre ce e vorba? – îl întrebai.

— E lucrarea mea personală — îmi vesti, galeș — o cercetare la care am muncit patru ani și cu care speram chiar să mă înscriu la doctorat, dar știţi că lumea e rea și ca atare, până mi-o vor publica, am hotărât s-o șapirografiez pe răspunderea mea.

— Cam costă, cântării eu volumul în palmă.

— Nu, nimica, mi-au tras-o la birou, la tata, că ei au acolo la Minister șapirograf, și tata, dacă e șef de serviciu, dispune, care cum avem nevoie de ceva, să ne șapirografieze. Că doar Ministerul plătește. Pe câţi dintre colegi nu i-am șapirografiat eu…

— Aţi început cercetarea de departe, observai cu prudenţă. Tocmai din veacul șaptesprezece, ehehe…

— Desigur, era necesar, fiindcă eu sunt și arheolog amator; evident că în primele treizeci de pagini am demonstrat ştiinţific că nu știm absolut nimic despre grebla teleormăneană din secolele șaptesprezece și optsprezece.

De-abia în nouăsprezece apare primul exemplar autentic și conservat, cu cinci ori șapte dinţi.

Furăm întrerupţi pentru o clipă și mototoliţi bine de una din hoardele vesele care se rotea tropotitoare după televizorul suspendat; cum trecu valul și putui recupera preţiosul manuscris, călcat în picioare, autorul se oferi gentil să-mi dea un autograf.

— Ştiţi, dacă aș fi încurajat cu problema aceasta a greblei, eu aș putea trece imediat la furcă.

— Adică aţi intra în producţie…

— Nu, la studiul furcii. Am făcut o descoperire originală în privinţa ţăpoiului. Ştiţi ce este, nu-i așa, un ţăpoi?

N-am apucat a-i destăinui dolofanului cercetător ce și cât știam despre interesantul său obiect de studiu, că am fost despărţiţi de un grup hotărât și încruntat, condus cu duritate de către un bărbat spătos, cu sprâncenele îmbinate, extrem de energic.

— Să trăiţi. Tovarășe vicepreședinte! – ciripi cu entuziasm cercetătorul.

— A, tu ești, mă Cornele? Ia pune și tu mina aici, nu căsca gura de pomană, că-ţi răcești fasolele, ia hai să organizăm noi mesele, că le-au zvârlit halandala, fire-ar al dracului care le-a așezat. Asta vine spre fereastră – ridicaţi-vă, măi cetăţenilor, nu staţi ca niște momâi, că vă luăm pe sus — așa, rămâneţi niţel, pe pământul stătu lui, că nu vi se rupe prapurul și mai lăsaţi cioarelor furculiţele, că aici e de lucru… Ia apucaţi și porcăria aia de tombolă, cu totul, măi, și duceţi-o în paște, spre ușă, că aici are să se ţopăie și or să strice blidele, dare-ar damblaua în ăl de-a avut ideea să le spânzure-n galantar. Fii atent la mine, Nichifore — strigă către directorul Casei, care împingea singur un dulap spre scenă — că eu nu ţi-am ordonat să-l duci într-acolo, în moașă-ta pe gheaţă, ci spre sticlele cu bere.

După vreo jumătate de ceas de opinteli și drăcuiri sonore, sala era total reorganizată, nimeni nu-și mai găsea locul și farfuria, spaţiul de dans se strâmtase, iar muzicanţii cântau din dosul unei biblioteci, de unde melodiile se auzeau ca de sub apă. Televizorul fusese proptit

cu o prăjină, ca să stea locului, și în așa fel încât cine voia să se uite la ecran, trebuia să se urce pe pervazul ferestrei, unde încăpeau cel mult trei oameni îmbrăţișaţi.

— Așa, măi frate! – oftă încruntat vicepreședintele. Acuma pot pleca și eu liniștit, că s-au mai aranjat lucrurile.

Și o luă din loc valvârtej, cu garda de amploiaţi tă cuţi și crunţi după el.

În sfârșit, bătu miezul nopţii, ciocnirăm, ne felicitarăm, încinserăm o periniţă, directorul se agăţă, săltând, de gâtul meu, ca să-mi arate o morsă mustăcioasă, pe pieptul opulent al căreia zornăiau câteva șiraguri de neferoase, insistând s-o scot, cu batista, în mijlocul cercului, fiindcă „Gestul va face o impresie bună, iar soţul ei, care e cu cărămizile, s-ar putea să ne dea cele vreo cinci mii de bucăţi necesare refacerii zidului”.

Am băut, ne-am veselit, au început să mijească zorile.

După reorganizare, căpătasem alt vecin de masă, un om cu faţa liniștită și părul alb, care-și turna vinul cu măsură, vorbea rar și era ascultat cu respectuoasă atenţie de vreo câţiva conmeseni.

— Acuma — zicea — aţi hotărât să băgaţi ouăle la clocit electronic. N-am nimic contra. Dar oare nu se modifică albușul?

— Nu se modifică — ripostă careva — fiindcă ouăle ies tot din găini, nu-s sintetice.

— Bine că știi tu de unde ies ouăle, i-o întoarse bătrânul. În râsetele celorlalţi. Dar peștii din Dunăre cum trec prin hidrocentrală? Aud?

— Cum să treacă? Bine. Cum trece și apa.

— Ba. Că apa trece și peștii rămân. Fac cale-ntoarsă, fiindcă se sperie. Se sperie de huiet și fug înapoi.

— Unde înapoi? – întrebă unul, cu un aer nătăfleţ.

— Înapoi la mama lor, i se explică.

Bătrânul precizează că el nu e împotriva progresului, dar că are îndoieli cu privire la una și la alta, că într-un fel tai copacul cu barda și în alt fel cu ferăstrăul mecanic, din cauza căruia, pe urmă, nu mai crește pădurea.

— Noi — povesti — în patrușopt, când am luat fabrica. Ce aveam? Aveam o raboteză schiloadă care nu mergea. Se tot fâţâia un ingineraș, un intelectual, dragă doamne, pe lângă ea. Na-na-na și ni-

ni-ni, ea nimic. Și atunci unde pun eu mâna pe un topor și strig: „Daţi-vă-ţi într-o parte, că-i am eu leacul!” Și i-am tras una, de-a răsunat hala. Știţi cum a început să zbârnâie?

Se râse.

— Apoi, acuma — protestă moale careva — când avem patru sute de raboteze, nu mai merge cu un singur topor…

Bătrânul admise că e cam așa:

— Ar trebui, vrei tu să zici, patru sute de topoare…

Ei nu! Unul trebuie, și bun. Prea aţi înţesat locul cu ingineri. Bagi lingura în ciorbă, la cantină, dai peste un inginer. Și directori. Mulţi directori. Eu, cât am fost director, n-am știut ce-i aia comitet, ședinţă, consfătuire, prostii; dădeam odată cu pumnul în masă, ieșea tot ce trebuie. Răcneam la câte unul, scotea scântei.

Un ascultător blajin, cu doi dinţi de viplă în faţă, îşi aminti brusc:

— Știu! Că și eu, tot după un pumn de-al dumitale mi-am pus dinţii de tablă.

Se iscă oarecare freamăt.

— Ţi-a prins bine — glumi bătrânul nepăsător — te-ai făcut mai frumos…

— Și în fabrică ai dat cu pumnul, de era să se facă praf. Ţi-aminteşti de explozia aceea din cincizeci și doi?

Fiindcă puseseși să se scoată tuburile, pe motiv că intră guzganii prin ele?

Bătrânul se foi stingherit și încercă să-l îndemne pe celălalt la dans. Dar blondul, că era un blond cam spălăcit, se ţinea scai.

— Și de ședinţa cea mare. În care te-au scos, ţi-amintești? Că ăștia de te-ascultă îs mânji, n-au de unde știi.

— Aia a fost o punere la cale, măi dinte de tinichea!

— Dar ţi-a prins bine — glumi de astă dată celălalt – că te-ai făcut și dumneata mai politic, vezi…

— Pe ce cunoști tu?

— Dacă te interesezi cum îşi clocesc peștii icrele, înseamnă că ţi-a crescut nivelul, nu? Ia hai noroc, — să vorbim mai puţin și să bem mai zdravăn, că o dată e Anul nou… Și poftește într-o zi pe la mine, să-ţi arăt cum fac eu direcţie, cu computerul, auzi? Ori nu știi că am ieșit inginer și-s director la fabrică, hai?

Dar se făcuse ora șase și aveam tren, așa că am plecat cu părere de rău că nu pot sta până la capăt, neregretând însă că am fost. I-am mulţumit călduros lui Nichifor, am semnat cu condeiul muiat în vin negru în cartea de onoare și în vagon am adormit bușteanu, visând că la periniţă am fost rugat să pup televizorul, ca să apară în el cântăreaţa Irina Loghin, foarte îndrăgită de populaţia de prin partea locului.

ROȘIA DE UN KILOGRAM

Ministrul se aplecă, nu fără dificultate, rupse roșia de pe vrej, o legănă în palmă și se uită, surprins, la ceilalţi.

— Cântărește aproape un kilogram.

Se. Mai aplecă o dată, cu faţa congestionată de efort și aduse la vedere un ardei gras, enorm.

— Ce lungime are ăsta, mă? îl întrebă pe directorul staţiunii experimentale.

— Vreo douăzeci și cinci de centimetri.

— Extraordinar!

Îi dădu ardeiul și puse mâna streașină la ochi:

— Vra să zică aici e numai nisip.

Directorul confirmă.

— Poftiţi, priviţi și voi, stimaţi specialiști! Pe zece hectare.de nisip, omul de faţă, cu doi colaboratori, ne vasta și un ajutor, care e și paznic, motopompist, lăcătuș etcetera scoate de doi ani recolte record de roșii, ardei grași, pătlăgele vinete… E absolut senzaţional.

Cineva din suita ministerială nota într-un carneţel flexibil.

— Fii bun — bătu șeful departamentului cu degetul în acel carneţel — și notează să se convoace chiar aici, pe teren, în cel mai scurt timp, o reuniune cu legumicultorii. Anunţaţi-i și pe cei de la televiziune… Trebuie să folosim din plin experienţa aceasta extraordinară. Și fără nicio întârziere.

Directorul staţiunii, un vlăjgan de vreo treizeci de ani, și nevasta lui, laborantă, semănând aidoma cu el, stă te-au tăcuţi într-o parte.

— Noi cunoaştem activitatea dumnealor — interveni șeful direcţiei agricole judeţene — și i-am încurajat mult.

Au avut parte de cel mai larg sprijin.

Ministrul îşi scutură palmele de ţarină:

— Și ce decoraţie le-ai dat?

Celălalt nu răspunse.

— Notează și asta! îi spuse, peste umăr, șefului de cabinet.

— Noi, dacă am fi ajutaţi de consiliu cu încă vreo douăzeci de hectare, am putea încerca și cu floarea-soarelui, cu morcovi, fiindcă, vedeţi, procedeul e simplu, foarte simplu și deloc costisitor…

Și directorul, lunganul acela care se exilase aici, într-o pustietate desăvârșită, cu nevasta, pentru ceea ce fusese calificat în rapoarte ca o „dementă în doi”, povesti încă o dată cât de puţină cheltuială se investește în fierti lizarea unui teren socotit inutilizabil, cum se stabilizează dunele cenușii, sălbatice, cum se stârpesc ierburile ţepene, crescute în smocuri zbârlite.

Ministrul ascultă atent, ceru ferm consiliului popular judeţean să suplimenteze numaidecât lotul staţiunii experimentale, dispuse ca aceasta să mai fie dotată cu o mașină de construcţie specială, cu erbicide de înaltă eficacitate, să i se acorde un fond nou pentru angajarea de muncitori sezonieri și zăbovi mult printre culturi, târând suita după el și oprindu-se mereu ca să comenteze cu ea nemaipomenitele rezultate.

Reporterul televiziunii stătea cu creionul în gură și vicepreședintele consiliului popular judeţean căsca, discret, fiindcă avusese o noapte grea.

— Vezi dumneata, experienţa — fiindcă, deocamdată, e doar o simplă experienţă — îşi are, desigur, hazul ei. Dar se face un tapaj disproporţionat faţă de realizările efective. Una e să obţii asemenea rezultate de pe o mie de hectare și alta într-o grădiniţă.

— Grădiniţă?

— Uite, dumneata nu eşti specialist. Dar închipuieşte-ţi că într-o curte cu un sol cam nisipos îţi dăm de patru ori mai mult îngrășământ chimic decât e norma, îţi săpăm gropi care ajung dincolo de nisip, în pământul gras, îţi instalăm aspersoare de mare putere, îţi dăm seminţe selecţionate… Ei bine, vei obţine, evident, cu puţină străduinţă, exact ce a obţinut mult lăudatul experimentator.

Reporterul scoase creionul din gură și închise notesul.

— Deci, după părerea dumneavoastră, e o experienţă fără valoare?

— N-am spus asta și nici n-o cred, se apără vicepreşedintele.

— Atunci, fără perspectivă?

— Să zicem, pentru moment, într-o fază de incertitudine.

Băiatul filmase însă legumele și acestea erau cât se poate de arătoase; iar întinderile cultivate nu i se păru seră deloc incerte.

— Dar ce face acest inginer Boișteanu cu roșiile lui, cu ardeii lui?

— A, produsele intră în circuitul comercial, se vând în piaţa orașului.

— Se vând?

— Se vând.

— Prin urmare, legumele au căutare.

— De bune sunt bune, nimic de zis.

— Vra să zică proba experienţei e făcută.

— Mă rog, e făcută… Dar ştiţi cum? Așa cum fac pionierii probe aviatice cu aeromodele-jucării.

— Dumneavoastră aţi mâncat vinetele acelea gigantice de la staţiunea experimentală?

— Am mâncat, sigur… Dacă mă crezi însă, au un gust cam… ciudat!

— Adică?

— Parcă ai mânca salata cu nisip.

— Alo! Boișteanu?

— La telefon.

— Auzi? Tu ai scris singur articolul apărut în România Liberă”, ori ţi l-au cerut ei?

La celălalt capăt al firului era directorul general din Minister.

— Mi l-au cerut.

— Nu te cam repezi, frate? Articole, interviuri, televiziune… Noi nu suntem vedete de estradă, ci muncitori modești ai ogoarelor. Și-apoi ce faci tu acolo e o treabă de stat, nu una particulară, nu depinde numai de tine.

— Ce v-a supărat? – îşi înăspri vocea inginerul.

— Atitudinea. Și graba de afirmare, care, după mine, ţi-o declar deschis, e cam suspectă. Ai trimis raportul lunar? Fiindcă ai tăi pretind că ești în întârziere. Sper că n-ai ameţit de atâta reclamă și că mai ești încă atent la graficul obligaţiilor tale…

Directorul staţiunii puse binișor receptorul jos și se așeză pe pat lângă nevastă-sa, care-i cârpea o cămașă veche, cadrilată.

— Ce e? – îl privi ea lung, cu ochii cam obosiţi, căci cosea aproape pe întuneric.

— Mai nimic… Producem necazuri.

Femeia filosofă:

— Cât timp ne uitase toată lumea am putut să ne vedem de treabă. Acuma, când au năvălit peste noi…

— Vezi că și ei ne încurcă pe noi, medită bărbatul, înnegurat.

Schimbul de experienţă la nivel republican nu s-a putut ţine, întrucât nu s-au găsit posibilităţi de cazare pentru delegaţi; în acea perioadă a anului cele două hoteluri ale capitalei de judeţ fură ocupate în întregime de handbaliști, aveau atunci, în acest oraș, „o fază”.

Încercarea de a transfera întâlnirea pe plan judeţean a eșuat, deoarece majoritatea celor consultaţi au răspuns fie că au alte treburi urgente, fie că pentru ei, ce s-a întâmplat la Năimeanca, în nisipuri, nu e nicio noutate, fie că știu și dânșii „mai bine decât Boiștenii dumneavoastră cu stea în frunte41 cum se scot două roșii și trei ardei dintr-un colţișor de pământ.

Astfel că în primăvară, când începu o campanie dras tică de economii, direcţia agricolă judeţeană reduse bugetul staţiunii experimentale legumicole și tăie un post, cei doi soţi rămânând absolut singuri pe hectarele lor nisipoase.

Trei săptămâni după prima recoltă nu venise încă nimeni să ridice produsele, și inginerul porni singur, cu căruţa, să transporte în oraș uriașele sale roșii; avu parte, acolo, de o primire glacială și o observaţie intempestivă a unui delegat comercial, precum că „cetăţenii reclamă zarzavaturile dumneavoastră întrucât cam scrâșnesc în dinţi”.

În toamnă, ziarul local publică un articol în doi peri, care se întreba dacă în agricultură și mai ales în legumicultură e cazul să ne jucăm de-a experimentele, ca în teatru, știut fiind că aici e vorba de hrana zilnică și buna aprovizionare a celor ce muncesc.

Iar în iarnă, într-o ședinţă a comitetului executiv al consiliului, cineva îl propuse pe inginerul Boișteanu pentru un post devenit vacant la Uniunea judeţeană a cooperativelor agricole de producţie,

„ceea ce ar rezolva și problema aceea cu experienţele, cu care judeţul nostru s-a cam făcut de băcănie”.

Primul secretar lipsise, fiind internat într-un sana toriu; dar la reîntoarcere. În cel dintâi dosar cu hârtii de pe birou, găsi și propunerea cu pricina, redactată în termeni cam ceţoși.

— Boișteanu nu e ăla cu staţiunea? – îl întrebă pe vicepreședinte.

— El e.

— Apoi dacă-l mutăm de-acolo, pe cine punem în loc?

— Pe nimeni; cât aţi lipsit, a ieșit o poveste întreagă cu staţiunea lui, ne-a cam pătat emblema judeţului. Și-apoi specialiștii sunt de părere că distracţia a ţinut și așa prea mult.

Primul secretar împinse hârtia într-o parte și, în timp ce semna altele, aruncă așa, într-o doară:

— Al naibii inginerașul, cum ne-a prostit el atâta vreme cu ardeii lui, cum l-a legat la ochi pe ministru…

Și i-a mai tras pe sfoară și pe cei cu televiziunea, cu jurnalele…

— Reclamă! ridică din umeri vicepreședintele cu un gest care-i era propriu. Nu i-a fost greu să-și facă reclamă.

— Bine, admise, concesiv, primul secretar, închizând mapa, căci terminase de iscălit. Dacă ziceţi voi să des fiinţăm staţiunea, s-o desfiinţăm. Dar hai să vedem la faţa locului ce facem acolo cu terenul, cu instalaţiile, cu oamenii… Nu?

Și plecară la faţa locului — nu atunci, nu a doua zi, ci peste o săptămână, când inginerul Boișteanu întâmpină cu tot respectul grupul de activiști în frunte cu primul secretar, înmânându-i însă, tăcut, acestuia o hârtie prin care ruga să nu fie evacuat din locuinţa formată din două camere și laborator până nu-și găsește pe undeva o odaie cu chirie.

Primul secretar era de felul lui un om cu faţa pământie, dar după ce-și aruncă ochii pe hârtie se înnegri de-a binelea și o trecu vicepreședintelui, întrebând printre dinţi:

— Ce-i asta?

Vicepreședintele o netezi, o împături și spuse liniștit:

— V-am informat despre chestiune chiar în ziua când v-aţi reîntors.

— Și eu ce-am zis?

Vicepreședintele tăcu.

Primul secretar îi luă hârtia, o mototoli, o azvârli și-i spuse inginerului tare, aspru:

— De ce dracu' stai tot pe zece hectare, când până și ministrul a dat ordin să ţi se dubleze suprafaţa?

În trei săptămâni, cei doi soţi de la Năimeanca trăiră un fel de vis. La două zile odată se prezenta un grup în „Schimb de experienţă". Li se aduseră unelte și mașini pe care nu le ceruseră și de care nici n-aveau nevoie. Li se angajară două îngrijitoare și încă un paznic-pompier, iar într-o dimineaţă veni să-i ia, cu *Renaultul* personal, chiar vicepreședintele, la festivitatea de înmânare a decoraţiilor.

Recoltele de roșii, ardei, vinete crescură uimitor, se puse și morcov, care reuși de minune, experienţa deveni cunoscută în întreaga ţară și sosi chiar vremea când pe poteca dintre culturi urcă, într-o zi, cu aparat de filmare portativ, o delegaţie belgo-olandeză venită să studieze direct „le miracle Boichteano".

Astfel că după vreo trei ani. Timp în care soţii experimentatori dobândiseră și un ajutor, un inginer proaspăt ieșit din facultate, putură fi. În sfârșit, chemaţi în Minister, la București, ca specialiști, instalaţi într-un apartament central și în funcţii însemnate de consilieri speciali. Se împotriviseră aprig, dar cel ce insista le declarase franc:

— Dacă nu veţi fi chiar voi la conducere, n-o să izbutiţi niciodată să generalizaţi experienţa care vă e atât de dragă.

Argumentul îi convinse.

Numai că acolo se treziră numiţi la zootehnie.

Ministrul căpătase între timp alte însărcinări, primul secretar murise — boala sa dovedindu-se, din nefericire.

Incurabilă — și staţiunea fu mutată, micșorată mult, anexată întreprinderii agricole de stat. Aceasta conveni, într-o bună zi, cu responsabilul staţiunii, pe care legumele îl plictiseau din cale-afară, că terenul ar putea căpăta alte întrebuinţări, astfel că se trase peste zona nisipurilor un amplu canal de irigaţie și povestea se închise definitiv.

După un răstimp oarecare, soţii Boișteanu, care sâcâiau pe toată lumea cu memorii, solicitând trecerea lor din departamentul zootehnic la cel legumicol, fură eliberaţi din funcţii ca necorespunzători și detașaţi la un combinat avicol. Aici, după numai

o săptămână, li se aprobară, cu promptitudine, cererile de demisie și fură lăsaţi în plata domnului.

Trăiau undeva, pe malul Dunării, doi soţi, oameni maturi cu faţa tânără, dar părul coliliu. Ei cultivau. În curtea lor personală, largă, din ţinutul acela cam pustiu, departe de satul riveran, în niște dune sahariene. Răscolite de vânt, roșii, ardei, morcovi, vinete, floarea-soarelui.

Se. Povestea că, în chip fantastic, roșiile lor ajungeau uneori până la un kilogram bucata.

Dar erau niște singuratici neprietenoși, nu primeau vizite, nu discutau despre grădinăria aceea ciudată a lor, și poate că toată chestia cu legumele-minune va fi fost o simplă poveste, ca multe altele, scornite pe seama oamenilor cu o păsărică în cap, despre care nu se știe prea clar ce fac, din ce trăiesc și ce ţel obscur urmăresc.

Dar eu m-am dus, totuși, să-i văd. Eram gazetar… Şi am scris un articol.

*

Azi sunt, amândoi, membri ai Academiei de ştiinţe agricole. Cartea experienţei lor se traduce în Spania și în Canada.

Ca să vezi ce poate să iasă din nisip!

MÂNIA

Era strungar în lemn. Iscusit. Un adevărat. Sculptor cu strungul și în jumătate din casele orașului puteai afla însemnele artei lui. Ici o garnitură de linguri într-un rastel agăţat de perete, colo o ramă ca o broderie blondă în jurul unei oglinzi, dincolo un întreg arsenal de bucătărie, de la albia de rufe până la solniţa ca un brăduţ.

Când luă fiinţă cooperativa de deservire a populaţiei, întreg comitetul de conducere, cu președintele în cap, se prezentă la el, în cartierul acela pitoresc și curat, care era ca o trecătoare între oraș și puzderia de sate muntene din jur, și-l rugă să devină membru cooperator.

Strungarul, vânjos și lat, îi măsură cam nedumerit, mijindu-și ochii, tăcu mult, căci era o fiinţă taciturnă, și cu bunăvoinţa-i cunoscută de toată lumea dădu din cap că-i de acord. Numai să-l lase tot acolo, în

cămăruţa lui și în atelierul lui. Comitetul îl aplaudă, organiză o ședinţă festivă de primire și strungarul îşi văzu mai departe de treabă. Oamenii veneau cu comenzile cele mai năstrușnice, ca și până atunci, numai că pe lângă fiecare scobitoare, sau casetă, sau piuliţă executată, primeau și o chitanţă.

Trecu o vreme și încă o vreme, și veni o zi când con stabilul cooperativei propuse, în adunarea generală, ca acelui vrednic strungar fruntaș în producţie să-i fie luat din mâinile-i de aur chitanţierul. Să i se dea în schimb o feţișoară care să întocmească bonuri și care să transporte banii, la sfârșitul zilei de muncă, la casieria ceatrală.

Lăudară toţi ideea. Se numi o delegaţie, care se prezentă la strungar. Acesta, cu bunăvoinţa-i notorie, dădu din cap că e de acord. Astfel că în colţul atelierului, la o măsuţă cu sertăraș, pe un scăunel mic, ca de copii, o tinerică de vreo optsprezece ani, cu părul pieptănat cuviicios în codiţe, o nepoţică a președintelui, se instală cuminte având în faţă un chitanţier și o cutiuţă de tablă poleită în care cândva fusese rahat turcesc, iar acum intrau bancnote. Strungarul lucra și tăcea, fata privea și tăcea, cât nu venea nimeni mai citea, și vremea — ce să facă și ea? – trecea.

Într-o zi de toamnă lingavă răsună însă iar o între bare — a vicepreședintelui cooperativei — dacă n-ar fi just ca acea tânără casieră să aibă pe lângă ea un contabil, fiindcă, după lege, cineva trebuie să ia banii, dar altcineva trebuie să contabilizeze intrările și ieșirile. Știindu-se cât de largă e bunăvoinţa strungarului, îl rugară să accepte ca la măsuţa fetei să se adauge un alt scăunel. Pe acesta se așează o doamnă mică-mititică și mioapă, cumnata bătrâioară a contabilului-șef. Era vorbăreaţă și zâmbăreaţă, dar cum fetișcana n-o prea asculta, iar strungarul tăcea ca un trunchi de copac, se resemnă și dânsa, învăţă să-și ţină guriţa și se apucă de tricotat flanele pufoase cu mâneci bufante, foarte căutate în acea vreme de cuconetul urban.

Când veni timpul să se trimită la atelier și un planificator, președintele opină că se strâng acolo prea mulţi și că-l vor stingheri pe strungar. Ca atare, împreună cu cei doi vicepreședinţi și cu toţi secretarii organizaţiilor obștești din cooperativă, poposi la atelier și-i spuse deschis:

— Frate, dumneata eşti o mândrie şi o glorie a noastră.

Vremurile se schimbă, oraşul creşte, noi suntem mai cu prinşi azi ca ieri. Peste o lună, căpătăm un bloc de locuinţe pentru cooperatori, nu departe de aici, în cartierul cel nou. De ce să stai singur, ca un urs, într-o cămăruţă şi să nu te statornicești într-o garsonieră, care de fapt are două camere, bucătărie şi baie, verandă şi cămară?

Noi ţi-o repartizăm cu cea mai mare plăcere, iar aici, în cămăruţă, plasăm frumos funcţionarii: în felul acesta nici ei nu te vor stânjeni, nici dumneata nu-i vei mai vedea şi lucrul va dobândi cu atât mai mult spor.

Strungarul tăcu mult, se gândi o zi şi o noapte, privi ceasuri întregi garsoniera, se uită îndelung şi la cei trei funcţionari care ţineau neliniştiţi cele trei laturi ale măsuţei, de nu le mai încăpeau nici coatele, nici genunchii — mai ales că planificatorul, văr de-al doilea cu vicepreşedintele, era un lungan cu picioare de cocostârc – şi, cu reputata-i bunăvoinţă, dădu din cap că se mută.

Câteodată îl apuca părerea de rău după odăiţa părăsită; garsoniera era frumoasă, e adevărat, plină de soare, dar blocul zgomotos, în încăpere tot îi crăpa dte ceva, ba un perete, ba o ţeavă, vecinii tot încercau să i se vâre în biografie, o familie de la parter îi pusese gând rău, să-l însoare, acum, la jumătatea vieţii; pe urmă trebuia să tot deretice şi nu la şapte zile o dată, ca dincolo. Apoi acolo visase, acolo iubise şi el o femeie care-l lăsase, şi de aceea, uneori, după ce cei cinci ocupanţi zilieri ai fostei locuinţe plecau, se ducea pe furiș „în vizită” şi adăsta solitar, cătând la pereţii împodobiţi acum cu un calendar al Societăţii pentru răspândirea ştiinţei şi culturii, un afiş îndemnând la economii prin Casa de de puneri şi consemnaţiuni şi trei inscripţii cu catran pe carton: „Nu scuipaţ pe jos”, „Nu fumaţi”, „Staţionarea în birou a persoanelor de pe dinafară, strict interzis”, toate semnate „Direcţiunea”. Căci acum sălăşuia acolo un mic colectiv, numit în scriptele cooperativei „Secţia Strungărie în Lemn”, biroul fiind ocupat de cei trei funcţionari, o femeie de serviciu şi un portar-paznic de zi, având şi funcţia onorifică de pompier-voluntar, pe care fusese obligat s-o deţină chiar prin actul de anga jare. În această calitate, era şi gestionarul a două cazmale, două hârleţe, o găleată şi un furtun inutilizabil, vopsite în

roșu de măcelărie și atârnate într-un fel de prepeleac lângă ușa din spate.

Zilele se scurgeau, lunile fugeau, și după un an se construi un șopron auxiliar, o baracă mică, simplă și curată, în care se instalară cele două femei de serviciu, având rangurile „Șefă a sectorului administrativ” și „Ajutoare” a ei, cei trei portari — pentru trei schimburi, doi dintre ei eliberând și bonuri de intrare, ziua, celor ce doreau să ia contact cu corpul funcţionăresc, iar în cămăruţă se înghesuiră șase persoane permanente; celor știute li se alăturară: un gestionar-materiale (socrul șefului de producţie din centrală), un merceolog (fratele planificatorului-șef) și, în cele din urmă, o duduiţă cu părul rubiniu și patru inele pe trei degete, un boboc de femeie la vreo treizeci și ceva de anișori, trimisă de ei ne va. Fără nume de la Uniunea judeţeană a cooperativelor meșteșugărești ca „Șefă a Secţiei de Strungărie în Lemn”.

Strungarul lucra, tăcea, nu prea discuta cu ceilalţi, dar nici ei nu-l tulburau, mai ales că încasările creșteau mereu, oamenii veneau și se rugau să le facă, să le dreagă, să le inventeze câte și mai câte, și meseriașul cu mâini de diamant — aşa zisese președintele într-o plenară jubiliară — se întrecea mereu pe sine, cu bucurie nemărturisită, scufundat în sine, dăruit, fără niciun fel de pretenţie, acoperit de diplome, răcorit de fluturarea steguleţelor de fruntaș și, ceva mai rar, căptușit și cu câte un premiu modest, cum se cuvenea unui om de firea sa.

S-a întâmplat însă într-o bună zi — ori mai degrabă rea — că președintele a fost schimbat. De ce, de ne ce, a fost instalat așa, la iuţeală, în numai patruzeci de minute. Altul, tânăr, aterizat direct de la București. Un om grăbit, aspru, pus pe reorganizare. Privea de după ochelari negri, nu-i știa nimeni culoarea ochilor. Începuse prin a-și propune să efectueze o severă reducere de personal. Se constatase, la niște controale, că acea cooperativă atâta de artificial se umflase, într-adevăr, încât începuseră să crape odăjdiile pe dânsa, și anume la încheieturile principale. Se mai arătaseră și niște încâlceli în venituri și cheltuieli, ieșiseră din arhivă dosare cu file rupte, vechiul președinte avea acum rendez-vous-uri bisăptămânale cu un revizor superior și cu un procuror, astfel că, într-o seară, noul președinte convocă activul de bază, le ordonă sec tuturor să-și

anunţe familiile că reuniunea, de extremă importanţă, va dura noaptea întreagă, și când îi văzu pe toţi adunaţi le trânti pe masă o hotărâre lapidară a sa și un procent: „Restructurare, 50%”.

Începu deci, numaidecât, dezghiocarea necesară a fie cărei secţii în parte. Când ajunseră la „Strungăria în Lemn (Mai avem noi de astea? Chestii demodate? Fleacuri artizanale în epoca zborurilor spre Jupiter și poate și mai departe?” — se minună excepţional noul preşedinte), luară la puricat lista personalului om cu om și fie care îşi apără leiește nepoata, socrul și cumnatul, verișoara și fata, obligaţia tainică faţă de factorul judeţean, care nu se clătinase încă, în așa fel încât spre dimineaţă nu mai rămăsese decât unul, pe care nu-l apăra nimeni, despre care nu putea da relaţii nimeni, asupra căruia se așternu o muţenie unanimă și pe care președintele, dacă văzu că-i pe așa, îl tăie atât de vârtos cu pixul lui gros, năclăit de pastă maro. Încât rupse și hârtia, ceea ce-l necăji cât se poate de vizibil.

Ce va fi fost în capetele celorlalţi, cum se vor fi gândit ei că va merge toată șandramaua fără omul care ţinea pe ceafă, pe umeri, pe omoplaţi, în circă, pe palmele sale toată lista de rubedenii și încurcături, nimeni n-ar putea ști. Vorba e că, a doua zi — era sâmbătă, vara, cald, august arămiu — strungarul primi un plic cu o hârtie și pe hârtie informaţia că e scos din cooperativă în virtutea instrucţiunilor numărul, din data de privind reducerile de personal.

Citi, nu pricepu; pentru prima oară o întrebă și el ceva pe cuconiţa-șefă. Că ce vrea să zică adică misiva ștampilată? Aceasta îi explică, îl căină, plânse chiar o lacrimă sinceră, care trase o nefericită dungă de rimel verde pe obrazul roz — de la colţul ochiului la rădăcina nasului — și-l asigură de tot sprijinul ei discret în legătură cu un transfer la o industrie de mobilă, sau la o mină, sau poate tot în cooperativă, dar mai încolo, eventual la secţia de împletituri din papură și răchită.

Strungarul tăcu, tăcu mult, nemișcat și atâta numai, se scutură o singură dată, parcă înfiorat, fără suspin. Nu-l văzuse nimeni râzând, nu-l văzuse gemând — nu-l văzu ră nici acum altfel decât cum îl știau. Cum îl știau ei și trei sferturi din oraș, precum și oamenii din șaptesprezece sate înconjurătoare.

Dar luni dimineaţă, când funcţionarii veniră la servi ciu, se aflară în faţa unei surprize atât de uluitoare, încât șefa rubinie avu un început

de sincopă respiratorie și în timp ce femeile de serviciu o ţineau de subsuori, contabila trebui să-i dea pe sub nări cu parfum, ca să-și revină în fire. Pavilionul-anexă, baraca aceea simplă și curată, era sfărâmată și scândurile componente așezate frumos în stivă; locul — ca arat. Mesele, dulapurile, scaunele, afișele și avizele din birou — depozitate și ele, decent, pe aproape. În cămăruţă se aflau din nou patul, masa, șifonierul vechi și celelalte mici angarale ale strun garului; se mutase înapoi la locul lui.

Paznicii stăteau speriaţi și nedormiţi lângă scânduri. Povestiră că strungarul îi amenințase cu toporul și că le poruncise să ajute ca treaba să se facă urgent și cu toată grija. Că e în atelier, unde lucrează, cu o secure uriașă lângă el și că le trimisese vorbă — ușa din dos a cămăruţei fiind zăvorâtă — că nu are voie nimeni să intre în atelier decât dacă dorește să comande ceva de lucru.

Stăteau toţi prostiţi, neștiind de ce să se apuce, mai ales cu ce să înceapă. Șefa se hotărî într-un târziu — ce naiba, doar era șefă! – să intre totuși în atelier, de unde însă ieși cu atâta precipitare, încât începu să şchioapete de un toc pierdut. Alergă, așa, câine-câinește, la un telefon public, și-l sună pe președinte.

Veniră vârtej două automobile. Avură loc discuţii. Pe urmă mai apăru o mașină, cu uniforme, și strungarul ieși între ele, pentru a se urca în ultimul vehicul. Tăiară, cu greu, cărare prin mulţime, căci se adunase mulţime. O mulţime tăcută. Strungarul nu scosese nici el vreo vorbă și nici nu se împotrivise.

După ce totul se liniști, președintele îşi înţepeni cu un deget gros ochelarii negri ce-i tot lunecau de pe na sul asudat și ordonă uscat șefei de secţie să pună lacătul și să aducă toată lumea la sediul central, până ce vă cerceta el însuși, amănunţit, toată tărășenia și va decide.

Firește că, la sediu, toată lumea nu făcea altceva decât să comenteze problema, iar pe ușa președintelui intrau și ieșeau mereu tot felul de chemaţi și de nechemaţi, în timp ce secretara bătea iritată în furca telefonului cerând legături peste legături. Pe urmă cineva dinafară ceru legătura cu președintele și toţi cei ce erau la el se bulucirăspre ieșire ca extrași pneumatic de o pompă nevăzută. Președintele părăsi și el biroul, după câteva clipe, mut. Alb, se urcă

singur în mașină și se îndreptă, cu o sută de kilometri pe oră, spre locul de unde nu de mult venise.

Acolo se aflau acum, mai într-o parte, cinci mașini negre. În jur, o mare mulţime tăcută; înăuntrul ei, un cerc mai mic, de haine civile și uniforme; în centrul cercului. Doi bărbaţi: strungarul, așa cum plecase, cu șorţul lui larg de pânză vânătă și un om încă tânăr, cu capul gol și fără haină, cu cravată, dar cu mânecile suflecate. Era mai-marele judeţului, persoana cea mai însemnată a locului. Îl zări pe președinte, făcu semn alor lui să-l lase să se apropie. Îl ascultă cu capul plecat. Pe urmă un ofiţer și un civil rugară cu multă dulceaţă mulţimea să se împrăștie spre treburile ei. Patru din cele șase mașini plecară. Plecă apoi și președintele, cu viteză subreglementară.

Mai-marele judeţului se aşeză pe vraful de scânduri, îl pofti pe strungar alături și-i zise:

— Ţi-aduci aminte de dominoul acela fain pe care mi l-ai făcut când eram mic?

Strungarul dădu din cap.

— Îl am și acum. Punctele sunt făcute cu fierul roșu pe lemnul alb și pe fiecare piatră — ori cum să-i zic? – e un trifoi.

Celălalt dădu iar din cap, că-și amintește.

Tăcură cât tăcură și mai-marele judeţului spuse:

— Apoi dacă te băgau la pușcărie, ce făceai?

Celălalt ridică din umeri, semn probabil c-ar fi făcut pușcărie.

— Și la mine de ce n-ai venit, când te-au înghesuit jigodiile astea? Că doar ne cunoaştem de douăzeci și cinci de ani…

Strungarul ridică iar din umeri. Nu știa nici el de ce.

Oaspetele se ridică.

— Apoi de-ac’ încolo, când te-o mai pișcă oarecine, să vii. Auzi?

Nu primi niciun răspuns.

— Lucrează sănătos, cum ai lucrat și până acum. Deși eu aș zice să stai totuși la bloc și cămăruţa să-ţi rămână de magazie. Vrei ori ba?

— Ba! zise pentru întâia oară strungarul, cu o voce grea și adâncă.

Și așa rămase.

Cum voise el.

Căci — după cum am amintit — din întâmplare, omul cel mai însemnat al judeţului îl cunoștea din copilărie; iar când fusese anunţat de daravelă, de către maică-sa, care se găsise în mulţimea tăcută, a acelei dimineţi, avusese o tresărire și, pe loc, o pornire de mânie.

Dreaptă.

SUPRACOMISIA AEROBUZIERĂ

— Schiţă fantastico-naturală –

Ministrul Deplasărilor Interioare găsi într-o dimineaţă, pe birou, un raport laconic de douăzeci și nouă de cuvinte, din care reieșea dureros de limpede că cei doi conductori ai aerobuzelor de pe linia magistrală Bălaia Ţuţurmani (1573 kilometri, șase ore, cincisprezece minute, opt zecimi) nu-și fac datoria, tolerează călători fără bilet, iau mită și fac propuneri inadmisibil de galante călătoarelor neînsoţite.

Printr-o rezoluţie incisivă și categorică, șeful departamentului ceru înființarea unui corp de control (controlorii fuseseră desființaţi de mult, pe considerentul că reprezentau o insultă pentru personalul de cale, ce se vedea astfel suspectat aprioric). Se numiră, aşadar, doi controlori — unul „dus”, altul „întors”. În primele zile ei descoperiră numeroase contravenţii și edictară sancţiunile corespunzătoare. După două săptămâni, abaterile se în puţinară „simţitor și pedepsele așijderea, iar după trei luni foile de control începură să se întoarcă la Minister imaculate.

Înaltul demnitar le privi satisfăcut, bătu ușurel cu palma lată peste ele și-i notifică verbal șefului serviciului de trasee:

— Înseamnă că măsura a fost bună.

Șeful serviciului emise un hm ! respectuos și rămase într-o imobilitate tăcută. Superiorul îl încurajă:

— Dacă ai vreo îndoială, mărturisește-o!

— Vedeţi, au început să sosească reclamaţii împotriva controlorilor.

— Ce fel de reclamaţii?

— Că tolerează călători frauduloși, iau mită, pe care o împart cu conductorii și atentează la bunele moravuri ale unor călătoare solitare.

Ministrul medită o vreme, apoi sună după adjunct, mai convocă doi colaboratori apropiaţi și, după un ceas de gândire și dezbatere colectivă, activă, hotărârâră numirea unui controlor-șef secret, în persoana unuia din funcţionarii cei mai vechi, destoinici și ireproșabili ai instituţiei.

A doua zi, acesta raportă prin telexul luminescent, chiar din aerobuz, că reclamaţiile fuseseră juste și că cei doi controlori, interceptaţi chiar în timpul unei malversaţiuni, fuseseră admonestaţi pe loc și sancţionaţi cu un grav avertisment stereofonic.

Șase luni după aceea nu se mai semnală nicio nemulţumire. Conductorii deveniseră opaci la orice tentative de ademenire, controlorii erau absolut intratabili, iar controlorul-șef secret apărea și dispărea meteoric, dând dovadă de o scrupulozitate diavolească, fără fisură.

Era un om de cincizeci și opt de ani, celibatar, fără vicii, fără chinuri organice sau spirituale. Avea, firește, și el ciudăţeniile lui, fiind, de pildă, unul dintre aceia care cred că îngropând un galoș uzat, vor obţine un arbore de cauciuc sintetic ale cărui fructe vor fi mingi de baschet; nota cu sfinţenie, la fiecare radiojurnal, cotele apelor Dunării — deși n-avea niciun fel de legă tură cu navigaţia fluvială — îşi bătea blacheuri la pa pucii de casă, purta mânecuţe negre la pijama și-i plăcea să mănânce drojdie de bere cu vanilie, fiindcă în copilă de bunica de pe mamă, ortopedistă, îi băgase în cap că asta activizează pancreasul.

Singura lui patimă era jocul de șah în unul, adică în faţa unui adversar imaginar și cu hârtie de calcule în faţă. Studia toate campionatele lumii, citea enorm cărţi de teorie a deschiderii, elabora în taină o nouă formulă de joc, pe o tablă nu cu pătrate, ci cu paralelograme. Slujbașii aflară de aceasta printr-o întâmplare anodină și el începu să găsească, în compartimentul totdeauna încuiat, care îi stătea la dispoziţie în fiecare aerobuz, câte o revistă, ori câte o carte străină de șah în a cărei lectură se scufunda cu voluptate ore întregi.

Astfel că la sfârșitul celui de-al doilea semestru al funcţiei sale, fu invitat la Ministru, care-i puse în faţă o statistică stupefiantă: optzeci și una de reclamaţii contra conductorilor, controlorilor și a sa, că nu-

și face datoria. Bătrânul incoruptibil împietri, se clătină, ceru voie să se așeze, apoi, livid, solicită Ministrului să-l destituie.

— Suntem convinși de buna dumitale credinţă — îl asigură Ministrul — și de altfel nu ţi-am aplicat decât o atragere de atenţie de gradul zero. Dar e clar că cei puși pe fărădelegi, sau pur și simplu neglijenţi, au scăpat și de sub ochiul dumitale vigil. Te rugăm deci să-ţi îndoiești eforturile de supraveghere. Ca să te ajutorăm, am decis să organizăm și o comisie de supracontrol; ea va fi alcătuită din cinci pasageri și cinci funcţionari superiori de-ai noștri și va acţiona pe parcursul câte unei singure călătorii. În felul acesta, vom avea anual 730 de comisii, iar în anii bisecţi, 732 — cu totul suficient ca să nu se mai întâmple nereguli.

Controlorul-șef mulţumi mișcat pentru comprehensiune și sprijin, ceru doar câteva lămuriri cu privire la raporturile sale cu comisiile și la ierarhizarea atribuţiilor, apoi plecă, salutând adânc.

Primele patru zile, comisiile funcţionară cibernetic și avură un ecou puternic în opinia publică aerobuzieră. A cincea zi însă, se ivi prima crăpătură: un membru al comisiei se ebrietă în timpul călătoriei (era un pasager). Se ţinură iute noi alegeri, chiar în vagonul cu pricina, dar norișorul compromiterii apăru la orizont. După alte câteva zile, trei din funcţionarii superiori, membri ai aceleiași comisii, pierdură la o partidă de șut (joc de cărţi pe echipe) tot ce aveau la ei, câștigători fiind unul din controlori și unul din conductori. Altă dată, din motive normale, în tot aerobuzul se nimeriră doar patru călători și comisia deveni un nonsens. Se formulară proteste că se pierde timp cu alegerile de dinaintea plecării aerobuzului și că unii din funcţionarii superiori sunt fie prea zeloși, ofuscând și călătorii, și personalul, fie ineficienţi prin dezinteres ori nepricepere. Când, în sfârșit, avu loc și un scandal între reprezentanţii pasagerilor și funcţionari, chiar în sânul Comisiei, pe un motiv insignifiant (dacă un călător ce se urcase cu o canistră de suc de trandafir avea dreptul să bea din ea în timpul mersului sau trebuia să aștepte staţionarea, ca nu cumva, la curbe, lovindu-l la dinţi, recipientul să-i deterioreze smalţul), Ministrul convocă forul suprem al departamentului, pentru găsirea unei soluţii radicale și de tip inedit.

Discuţia dură optsprezece ore și se încheie cu hotărârea înființării unui organ superior de îndrumare și supra veghere a comisiilor de

control, organ alcătuit din trei adjuncţi. Cum Ministerul avea numai doi, se interveni ca să se mai aprobe numirea unuia.

Primul consilier citi documentul, îl privi lung și spuse blând:

— Ce-i cu tine, Lae?

Căci pe Ministru îl chema Lae P. Lae și se cunoștea de mic cu primul consilier.

— Ce să fie?

— Ţi-ai pierdut simţul semaforului.

— Vă asigur, stimate prim, că-l păstrez intact. Mi-l verific, fără să știe nimeni, la două săptămâni o dată.

— Atunci ești suferind.

— Câtuși de puţin.

— Atunci chiar că nu știu ce e cu tine… Că de îmbătrânit n-aveai cum, azi nu mai îmbătrânim biologic, ca altă dată.

Ministrul rugă respectuos să i se explice despre ce e vorba. Primul consilier îl întrebă cum s-a născut și s-a dezvoltat problema. Doi conductori incorecţi au constituit punctul de pornire? Foarte bine. Și ce li s-a făcut acelor conductori dovediţi ca pramatii patente? Au fost puși alţii să-i controleze. Și tot așa până s-a construit un eșafodaj. E adevărat?

— E adevărat, recunoscu șeful departamentului.

— Și dacă cei trei adjuncţi te vor dezamăgi și ei. Ce vei mai face? Nu rămâne decât să numești un supracorp special de ultrainspecţie format din doi oameni: tu și cu mine. Așa e?

— Așa e.

— Dar ia încearcă să dărâmi eșafodajul, trăgând de sub el temelia! Ia dă tu afară cele două pușlamale și pune în locul lor doi flăcăi impecabili. Ori nu se găsesc la noi și asemenea oameni?

— Ei, asta-i!

— Ia fă tu, aşadar, trebușoara asta și raportează-mi peste un an ce a ieșit. E bine?

Chiar așa se și făcu.

Iar peste un an, întrucât nu se mai semnalaseră niciun fel de iregularităţi, se desființară și posturile de conductori, aceștia fiind înlocuiţi cu două dispozitive electronice din busuioc sintetic, care executau cu precizie toate operaţiile necesare, făcând pe deasupra și complimente automate călătoarelor neînsoţite.

PIRONUL

Directorul trecea gânditor pe culoarul pustiu, hotărându-se, în sinea sa, să nu mai ia niciodată galoșii prin oraș — fiindcă, uite, îi încălţase și ploaia contenise numaidecât — când simţi o lovitură puternică în braţ. Voise să cotească spre coridorul său; la colţ, drept pe colţ, un piron enorm, cu cap pătrat, așezat perfid chiar la îmbucătura pereţilor — în așa fel încât nu-l vedeai nici când veneai încoace, nici când te duceai încolo — îl atacase, făcând să zbârnâie, dureros, toate strunele nervilor din mâna stângă.

Șeful serviciului administrativ juca table cu ajutorul său și-l îndemna, mereu, „fugi în casă”, dorind să-i batjocorească în acest fel frica de a ataca. Ajutorul n-avea spirit ofensiv, se mulţumea să pândească mișcările celuilalt și astfel lua din când în când câte o linie, în timp ce șeful, jucând tumultuos și bezmetic, îi administra frecvent câte două marţi-uri succesive, smulgându-i și mici strigăte de admiraţie:

— M-aţi deșelat, zău așa!

— Tocană m-aţi făcut, pe onoarea mea!

— Ce lecţie de maestru, n-am s-o uit cât oi trăi!

— Încă o partidă de asta și pot să-mi fac rost de o spitalizare !

Mecanicul-caloriferist, în același timp și șef al serviciului de întreţinere, se numea Vasile Dodecanez. Avusese o bicicletă grecească în perioada dintre cele două războaie mondiale și oamenii se obișnuiseră să-i zică așa; așa se trecu și în acte. Îi plăcea mai ales să povestească, și dacă găsea ascultător, nu mai avea nevoie nici de mâncare, nici de repaus duminical.

Poveștile erau toate reale. Nu inventa, nu reproducea anecdote auzite. Acest merit, dacă era un merit, scădea însă considerabil din cauza caracterului frecvent enigmatic al celor relatate.

Acum se afla în cămăruţa lui de la subsol, în compania celor doi flăcăi care încărcaseră gunoiul și cu care se cinstea dintr-o sticlă cu conţinut oranj.

— Mă duceam spre Oraviţa cu un accelerat de seară, să iau un porc de la cumnatu-meu. Și ce credeţi? Rămân în compartiment cu o cuconiţă.

Cei doi gunoieri ascultau căscaţi, așteptând urmarea.

Cum urmarea nu mai venea, unul din ei oftă concluziv:

— După război s-au întâmplat multe! şi-şi ciocni păhăruţul de-al celorlalţi, ca să găsească o ieșire onora bilă din situaţie.

Dactilografă excelentă, Zaraza Tingire isprăvea lucrările în timp record și apoi bătea la mașină lucrări particulare, chiar ale unor angajaţi, cărora le lua cu cinci zeci de bani mai puţin de coală decât tariful cooperativei de specialitate. I se aduceau lucrări dintre cele mai felurite. Contabilul-șef avea o idee fixă, propusese, încă din tinereţe, pe când era practicant la Agigea, popularea Mării Negre cu balene aclimatizate și lucra de două zeci de ani la un memoriu ce trata implicaţiile economice, juridice și sociale ale acţiunii. Cum era de o pedanterie extremă, adăuga mereu noi aspecte, studiind dreptul modern, ca să demonstreze că trecerea cetaceelor prin strâmtori n-ar fi legată de cheltuieli bugetare, argumentând apoi cu citate din Darwin că speciile existente ale faunei marine nu ar împiedica deloc apariţia uneia noi — și așa mai departe. Aducea paginile de adaus vag rușinat și i le înmâna energicei dactilografe cu câte o scuză copilărească:

— Uitasem de inconvenientele cu temperatura apei…

Aceasta îşi urca ochelarii în părul surroșcat-albnegru și întreba indiferentă:

— Tot în cinci exemplare?

— Patru groase şi-o foiţă.

— Peste două zile e bine?

— Când vreţi dumneavoastră, nu-i nicio grabă.

Băiatul de la ascensor scria poezii, femeia de serviciu, în același timp fabricantă de cafele la preţ moderat, adresa primăriei repetate cereri scrise la mașină pentru a i se schimba locul de veci de la cimitirul Străulești la Bunavestire, planificatoarea cunoscută sub numele de Duducuţa întocmea lungi acte justificative pentru un proces de divorţ cu partajare („Cuvertura era a mea, de la mama, oglinda din bucătărie recunosc că-i a lui, deși rama de fier forjat i-am pus-o tot eu”) și așa mai departe.

Dactilografa Zaraza Tingire le bătea pe toate impasibilă, nelăsând vreuna din scrieri să-i pătrundă în creier, în compartimentele secrete

ale memoriei, uitând despre ce e vorba imediat ce lua gologanii și înmâna foile.

— Altfel, îţi dai seama, aș înnebuni și eu, ca toţi nebunii ăștia, îi explica ea, acasă, ușor obosită, fratelui ei în vârstă, fost ofiţer de artilerie, invalid (căzuse într-o noapte de pe un cheson, speriat de o bufniţă) și care, cu un șorţ înflorat, făcea conștiincios menajul.

Directorul intră mânios în cabinet și puse secretara să-i adune pe toţi, fulger. Când îi văzu grămadă, porni, fără un cuvânt, spre încrucișarea coridoarelor. Aici se opri, le arătă pironul, le indică ruptura vestonului, își scoase butonul de chihlimbar de la manșetă — cumpărat în ţara unde fusese puţină vreme funcţionar de Legaţie și de unde îl rechemaseră pentru imposibila-i îngâmfare – suflecă mâneca de zefir a cămășii dungate și le arătă vânătaia de pe antebraţ.

— Până când? – întrebă glacial.

— Cum de a ieșit atât de mult din perete? – îl cercetă șeful personalului, cu o privire îngheţată, pe șeful serviciului administrativ.

— Eu — bâigui interpelatul — de-abia acum îl văd…

Minţea. De aceea adăugă rapid:

— … că e atât de mare.

Evident, toţi cunoșteau pironul, dar cu timpul învăţaseră să-l. Ocolească și treceau reflex pe lângă el, la distanţa necesară, de câţiva centimetri, uitându-l, așa cum uită călătorii din tren, când dorm, că se află într-un vehicul mișcător. Numai directorul, mai nou, nu-l observase, mai ales că, îndeobște, intra prin cealaltă parte a culoarului; chiar dacă mai venise de vreo două ori pe aici, umblase, cum îi era felul, numai prin mijloc, fără a privi în lături, ori în jos, ci numai în sus și înainte.

— Trebuie scos imediat, confirmă președinta sindicatului și sublinie: Imediat!

— O mai fi și ruginit, cu tetanos ! — presupuse, prăpăstioasă, femeia de serviciu. Să vă dau cu puţină colonie.

— Ei? – întrebă din nou, nerăbdător, directorul, înălţându-și nasul ascuţit.

— Îl bat eu acuma, până la floare, căută mecanicul să-l liniștească. Într-o minută. Numai să aduc un ciocan.

Fiindcă eu când m-am însurat prima oară…

Directorul îşi încheie butonul, îşi reîmbrăcă haina pe mânecă și dădu din cap, foarte negativ.

— Trebuie scos, nu bătut. N-ai dumneata baros ca să-l baţi. Aici nu ajută ciocanul, aici ajută doar barosul. Știi ce-i ăla un baros?

Mecanicul știa, dar mai știa că, pentru scos, cleștele lui nu i-ar fi de niciun folos.

— Cuiul, dacă-mi daţi voie, o fi având rostul lui, e prins de ceva, prinde ceva, n-a fost pus el degeaba; să nu vătămăm vreo încheietură, să nu dezbucăm cine știe ce încheietură… Aduc eu acuşi o rangă și-l înfig de nici n-o să mai ştiţi unde era.

— Explică-i dumneata — făcu directorul un gest de falsă neputinţă către șeful serviciului administrativ – eu am epuizat argumentele și nici vreme nu m-aș putea lăuda că am, atâta cât ar fi nevoie să-l conving pe dumnealui.

Și plecă ţeapăn.

— Dar chiar, cum de-o fi ţâșnit așa din zid? – se întrebă șeful personalului. Că eu nu m-am lovit până acum de el.

— Clădirile astea vechi — meditä contabilul-șef cu glas tare — ascund multe secrete. Părerea mea e că din cauza unei trepidaţii, ori a unui cutremur mic, a ieșit brusc în afară.

— Când? Azi-noapte?

— Azi-noapte… Ce? E imposibil?

— Ei, cum îl scoţi, Dodecanez? – vru să știe șeful administrativ.

— Eu? Eu n-am cum și nici nu-mi iau răspunderea.

Chemăm cooperativa și gata.

— Care cooperativă? Este vreo cooperativă de scos piroane?

Femeia de serviciu opină că poate fi scos, totuși, cu mijloace locale, cu barda. Președinta sindicatului vru să știe dacă nu se va deteriora peretele. Mecanicul pretinse că se va deteriora precis. Planificatoarea Duducuţa se interesă dacă n-ar putea fi acoperit provizoriu cu o perdea, sau cu un tablou. Provizoriu. „Până când? întrebă ajutorul șefului administrativ. Mai bine punem un anunţ vizibil: «Atenţie, cui»!” „Nu, nu, dacă a spus directorul că trebuie scos, îl scoatem, nu încape discuţie”, accentuă secretara și fugi, pierzând un papuc, căci soneria ţârâia persistent.

Intrucât discuţia dură până la ora 17, isprăvindu-se indecis, directorul se izbi de piron a doua oară, mai puţin grav ca în ziua

precedentă, adică fără să-și mai rupă haina de tergal cu care era îmbrăcat acum, pătând-o însă de rugină și resimţind, firește, dureros, reîntâlnirea, pe locul încă umflat și vânăt din trecutul foarte apropiat.

Șeful secţiei dispecerat al cooperativei „Prestaţii la domiciliu” trata achiziţionarea unei busole de ocazie cu un cetăţean tuciuriu, care ţinea obiectul la vedere, totuși, oarecum ferit.

— Asta-i busolă? – se minună șeful secţiei, dându-și basca pe sprâncene.

— Da’ ce-i? – întrebă și celălalt.

— Și cât ziceai că vrei pe ea?

— Opșpe lei.

— Cât, mă?

— Vrei, o iei, nu vrei, n-o iei.

— Și ce arată ea pentru atâta bănet?

— Vezi și dumneata: acul negru o ţine numai spre nord.

— Spre nord?

— Spre nord, punctul cardinal de nord.

— Numai atât?

Tuciuriul era realmente descumpănit:

— Apoi cum?

— Altele arată toate patru puncte cardinale și le poţi lua și cu zece lei.

— Da — răspunse șeful la telefon — aici „Prestaţii la domiciliu”… Sunteţi instituţie, sau particulari?… Chiar acuma?… Să scoatem un piron?… Decât să vă trimit un om, mai bine vă trimit un clește…

Tuciuriul îi băgă busola sub nas, întrebându-l prin semne: „O iei. Ori n-o iei?” Fiindcă era grăbit. Și-i făcu, din degete: zece lei.

Șeful asculta însă foarte atent, așa că-l răsuci, binișor, de umăr, cu mina liberă și-i dădu un picior în fund, cu pantoful de baschet, precizându-i celui din telefon:

„Pe noi ne plătiţi cu ora, nu asta-i problema…”

— Aoleu — se văită — ăsta-i piron, nu glumă! și privi circular adunarea selectă de la intersecţia coridoarelor.

— Poţi să-l scoţi, sau nu? – se enervă directorul.

— De scos, îl scot eu, nu asta-i problema.

— Dar care e problema? – îl îngână, polemic, foarte de sus, directorul.

— Problema — îl privi ţintă șeful secţiei coopera liste — e ce-o să se întâmple după aia…

— Nu e treaba dumitale, e treaba noastră. Noi râs pundem. Dumneata execuţi, primești plata tarifară, dai chitanţă…

— … Şi-o întind. Știu! Să mă scuzaţi, dar eu nu-s mașină, eu sunt om. Om cu răspundere. Vedeţi, am adus aparatul — și arătă mașinăria pe care o ducea în spate unul din băieţii lui — dar dacă se desprinde ceva, că ăsta n-a fost bătut aici de florile mărului, pe mine mă înhaţă.

— De unde l-aţi găsit? – îl cercetă ironic directorul pe șeful serviciului administrativ. El vrea „s-o întindă”, ca să nu-l „înhaţe” și noi stăm aici în jurul lui ca niște caraghioși.

— Măi omule — se oţărî directorul-adjunct, proaspăt sosit și el dintr-un voiaj de schimb de experienţă într-o ţară tropicală, de unde adusese cinci nuci de cocos.

Măi omule, dacă ești priceput, fă-ţi datoria. Aici este cine să răspundă, în faţa ta e direcţia, sindicatul, femeile… Ce asigurări mai vrei?

— N-ar fi mai bine să-l bat? – întrebă cooperatorul specialist. Că dacă-l bat, nu se poate întâmpla nimic.

Sau aproape nimic. Îl în fund complet.

— Cel mult iese pe partea cealaltă, glumi Duducuţa, cu intuiţie feminină subtilă.

— Treaba dumneavoastră, hotărî șeful dispeceratului și făcu semn băiatului să proptească mașinăria de zid, iar celorlalţi să se dea la o parte.

Se îndepărtau ei oricum, pentru că păcănitul era asurzitor și se mai iscă și un nor de moloz pisat.

Cele două gospodine pălăvrăgeau destinse în colţul străzii cum obţinuseră patru kilograme de arpagic. Dărâmarea zidurilor în unghi le distruse sacoșele și le provocă răniri de gradul doi, vindecabile.

Cei doi tineri care glumeau erau studenţi. Avuseseră examene parţiale și se gândeau să se căsătorească dacă, bineînţeles, ar putea găsi o cameră cu intrare separată și acces la baie, indiferent de chirie, fiindcă ambele familii părintești ar fi contribuit, cu atât mai

mult cu cât tânăra era în luna a patra. Ea se pomeni cu o cărămidă pe umăr, el sări la timp într-o parte și nu păţi nimic.

Autovehiculul marca „Volkswagen”, aparţinând unui tehnician dentar care avea o mătușă la Hamburg și care tânăr parcase exact pe colţ (nereglementar), ca să-și ia ţigări, fu literalmente înmormântat sub dărâmături.

La mansarda unei case vechi de peste drum, cu două etaje înalte, un bătrân chel și astmatic, care sugea dintr-o ţigară anume confecţionată pentru cei cu respiraţia scurtă, îi spuse nevestei sale, mai tânără ca el, ocupată cu trecerea prin mașina de tocat a unui morman de carne:

— Vino să vezi ce s-a întâmplat cu casa noastră de peste drum.

Bătrânul fusese unul din coproprietarii clădirii, acum naţionalizate, mezinul faimoasei firme de importul măslinelor, roșcovelor, citricelor și icrelor „Dumitrescu et fiii”, înființată în 1896.

Gospodina refuză să vizioneze dezastrul, pe motiv că turnase și uleiul în tigaia fierbinte și n-avea vreme. Era, de altfel, o ființă dezabuzată.

— Sunt sigur — monologă bătrânul — că au încercat să scoată pironul. Pironul era în legătură cu alte două îngropate, și toate trei susţineau întreaga armătură a colţului. Cum de nu și-a dat nimeni seama? Constructorul i-a atras atenţia tatii că pironul acela trebuie să rămână așa, în afară. Dacă-l baţi până la capăt, se dărâmă înspre interior, dacă-l scoţi, se dărâmă spre exterior…

Își dădu seama însă că nu-l ascultă nimeni și nu mai spuse nimic.

În biroul directorului — rămas intact, doar fără pere tele exterior — dactilografa bătcă, imperturbabilă, procesul-verbal „de descărcare”, în timp ce toţi participanţii la eveniment așteptau, în picioare, să-l semneze.

Mulţimea, din stradă, privind ca la un spectacol în aer liber, aștepta și ea, crezând că acolo se va petrece cine știe ce.

Din depărtare se auziră, concomitent, sirena mașinii miliţiei și clopotul pompierilor. Directorul ciuli urechea, apoi se scuturâ, impacient, de praful cărămiziu de pe umăr și atrase atenţia dactilografei că se scrie corect „dărâmare”, nu „dărămare”. Cu *î* din *a*…

— Dacă tot facem o treabă — le comunică, sentenţios, tuturor — atunci barem s-o facem corect. Nu?

ISTORIA ȘI GEOGRAFIA TRUPULUI MEU

— STUDIU EMPIRIC ȘI AUTODIDACT DESTINAT
CURSURILOR PRIN CORESPONDENŢĂ LA ȘCOALA VIEŢII
ȘI PERSOANELOR CARE SE INTERESEAZĂ SINCER
DE MEDIUL ÎNCONJURĂTOR –

1. PRELIMINARII — AL CĂROR ROST ESTE ȘI VA RĂMÂNE. PROBABIL, NECLAR.

> …pentru ca *faptele oamenilor* să nu pălească *prin trecerea vremii, iar isprăvile* să nu *fie date uitării.*
>
> HERODOT
> (Istorii, Cartea I-a)

> *Primul și cel mai important lucru este de a încerca să se prezinte cât mai simplu cu putinţă forma* fi *dimensiunile fiecărei regiuni.*
>
> STRABON
>
> (Geografia, Cartea I-a)

Stând într-o poiană de prin meleagurile mele de baș tină, într-un iulie răscopt de călduri și apoi murat de ploi; urmărind zborul buimac al fluturilor, ascultând fluieratul zbanghiu al unei mierle și privind cu luare-aminte un crin solitar înălţat mult deasupra romaniţelor; nepercepând niciun zgomot produs de civilizaţia vremurilor noastre, deoarece mă aflam departe de orice șosea și fără radiotranzistor; privit doar, cu placiditate, de o căprioară în floarea vârstei, numai pe jumătate ieșită din pădure; am luat hotărârea de a scrie istoria și geografia tru pului meu, în spiritul unei depline obiectivităţi ştiinţifice și respectând normele generale care din străvechime călăuzesc cercetările pe atari tărâmuri.

Ce înseamnă istoria unui corp omenesc? Ea înseamnă, desigur, înfăţișarea felului în care s-a născut acel corp, din ce anume provine el, cum s-a format ca întreg și ca mădulare, de ce oare o parte, cum ar fi degetul mic, a rămas mai mică, iar altă parte, cum ar fi degetul gros, a căpătat o dimensiune mai pronunţată, cum au evoluat spre autonomie unele laturi, de exemplu picioarele, care merg singure și reflex, fără a mai aștepta comenzi speciale din partea creierului și cum au ajuns la independenţă alte laturi, de pildă unghiile, ori firele de păr — ce cresc aiurea și fără niciun fel de legătură cu interesele economice ori de altă natură ale întregului – care au fost principalele etape de dezvoltare, consolidare și apoi de degenerare și zăpăcire ale organismului, și așa mai departe.

Ce înseamnă geografia unui corp? Ea înseamnă, neîndoielnic, stabilirea așezării sale pe glob, în peisajul autohton, în cel familiar, apoi a așezării faţă de alte unităţi geografice, cum ar fi vecinii de curte, ori de apartament, a așezării faţă de principalele elemente fizico-geografice, (lacuri, ștranduri, râuri, băi, canale, sisteme de dealuri, munţi și depresiuni) și a așezării sale pur și simplu, când se pune problema de a-l așeza undeva. În altă ordine de idei, a mă geografiza semnifică a-mi enumera arterele de circulaţie, ca și circulaţia curentelor ce mă străbat, a numi formele de relief (nasul, bunăoară), flora și fauna caracteristică (să zicem cea bacteriană), a-mi delimita graniţele și întinderea, a-mi descrie deșerturile și bogăţiile, starea climaterică personală (când mă ia cu cald și când cu frig, când îmi tună și-mi fulgeră și când îmi cântă păsărelele, cantitatea de precipitaţii) și, în sfârșit, împărţirea teritorială.

Răstrăbunicul meu de pe tată s-a născut la Iași în secolul optsprezece, în declinul epocii fanariote și spre înmugurirea perioadei napoleoniene, ceea ce nu i-a de terminat decât foarte vag destinul, deoarece a deprins meseria de postăvar, făcând ulterior cinci copii. Unul din aceștia, continuând breasla, a întemeiat o piuă de aba într-un sat băcăuan, unde ulterior s-a mai desăvârșit și în meșteșugul preparării rachiului pentru orice eventualitate. Căsătorindu-se, l-a produs, printre altele și printre alţii, pe bunicul meu, care — văzându-se deosebit de ascuţit la minte — a fost dat la școală. Dobândind oarecare știinţă de carte s-a angajat să ţină catastifele unei moșii dintr-un sat vasluian. Le-a ţinut cât le-a ţinut,

dar cum îi plăcea să citească ziarele — și le citea seara, cu glas tare, pe buza șanţului, înconjurat de oameni ne știutori, dar cu auz bun — autorităţile jandarmerești, dând dovadă de o profundă intuiţie a interdependenţei fenomenelor, l-au declarat, după răscoala ţăranilor, agitator, îndemnându-l, în felul lor, să-și schimbe domiciliul și îndeletnicirea. Astfel că peste o bucată de vreme apucându-se el de altele, a convenit cu bunica mea ca ea să nască trei băieţi, dintre care unul să fie ostaș și să moară glorios în primul război mondial, al doilea să fie luptător intelectual și să moară din cauza aceasta, iar al treilea să trăiască, să lucreze pământul, să coacă pâinea în cuptorul brutăriei și să-mi fie tată.

După ce toate acestea au fost orânduite cum se cuvine, s-a decis ca eu să provin din unirea liber consimţită dintre părinţii mei, pe când erau frumoși, tineri, și se iubeau arzător, ceea ce m-a determinat să mă înscriu frumos, de tânăr și cu dragoste, în Uniunea generală a sindicatelor, în Uniunea Scriitorilor, Uniunea Ziariștilor și Uniunea de cultură fizică și sport, prin consimţământ liber și arzător. În felul acesta mi-am format corpul și spiritul într-un mod atât de armonios încât deși m-au îndepărtăt, la un moment dat, din câteva uniuni, am putut rămâne permanent în altele, fiind apoi reprimit în toate cu recunoaşterea drepturilor de vechime și a tu turor îndatoririlor statutare.

Pentru a se înţelege mai bine biografia mea, întrucât până acum am povestit despre ascendenţii mei pe linie paternă, voi vorbi și despre ascendentele mele pe linie maternă. Răstrăbunica mea a fost contemporană cu Hangerli Vodă, pe care însă nu l-a cunoscut personal niciodată. Străbunica mea a avut o gospodărie temeinică într-un sat bârlădean de pe lângă Prut, bărbatul ei fiind cărăuș de pește. Bunica, o femeie extraordinară, să măritat la paisprezece ani cu un hangiu vasluian, a crescut paisprezece copii (și ar mai fi făcut dacă fetele ei cele mari, care, măritându-se și începând să nască aproxima tiv odată cu ea, n-ar fi rugat-o să se oprească fiindcă „Nu șade bine”) și a trăit 108 ani, dând dovadă de o uimitoare înţelepciune. Ea mi-a transmis, prin mama, dar și direct, să nu-mi petrec niciodată timpul în inactivitate, să învăţ a vorbi, deoarece, dacă nu știi să mânuiești bine limba, ţi-o răsucesc alţii când nu te-aștepţi și să nu trec prin lume fără urmă, fiindcă voi fi mereu întors

înapoi; numai cine lasă urmă pe pământ are dreptul să se odihnească după ce i s-a împlinit sorocul.

În mod normal, ar mai trebui să zăbovesc asupra ascendenţilor bunicii dinspre tată și asupra acelora ai bunicului dinspre mamă, urmărind și colateralităţile, adică stră-mătuşile și străunchii dinspre bunici, precum și strănepoţii dinspre tată ai străbunicii și nu mai puţin strănepoatele dinspre mamă ai răstrăbunicului, dar astfel, tot ţopăind prin rămurișurile familiare, n-aș mai ajunge să prezint un arbore, ci un codru genealogic.

Va fi suficient deci să amintesc că la ivirea mea pe lume am fost considerat unanim drept cel mai tânăr vlăstar al clanului, ceea ce n-am întârziat a recunoaşte, la rându-mi, atunci când s-a ivit cazul, adică a apărut în vegetaţia silvestră și crenguţa fiului meu.

2. CAPUL — FĂRĂ DE CARE…

…Cea mai frumoasă parte a omului e capul.

BENVENUTO CELLINI
(Viaţa lui, povestită de el însuși)

Când nu știi care este adevărul, îţi în chipul *că lucrurile stau așa cum ţi-ar plăcea ţie să fie.*

ARRIANUS
(Expediţia lui Alexandru cel Mare în Asia, cap. I)

Născându-mă cu capul înainte, mama mi-a hotărât într-un fel și soarta (de om care va produce esenţialmente cu acest organ, primind, desigur, tot aici principalele lovituri ale destinului, mângâierile femeilor, cununile de laur — plantă căreia în popor i se spune ciumăfaie — ploile și ninsorile timpului).

Din punct de vedere geografic, capul e piscul cel mai înalt al trupului meu. La nord, est și vest el se mărginește cu văzduhul, iar la sud cu gâtul, regiune de tranzit prin care întreţine relaţii de colaborare cu restul corpului.

Capul e un ţinut accidentat, cu forme de relief diverse, lunci și văi. S-ar putea ca formaţia sa să fie de natură vulcanică, pentru că e din rocă tare și e scuturat adesea de seisme. E acoperit de o pădure de păr sur. O cale de comunicaţie e cărarea care duce din creştet până la frunte. Anumite semne prevestesc și apariţia în regiune a unui podiș fără vegetaţie, însă, probabil, într-o epocă ceva mai târzie.

Principala bogăţie a subsolului ar fi substanţa cenușie, dar nimeni n-a putut măsura zăcământul și nici valoarea lui, forările de până acum dând unele rezultate satisfăcătoare, dar și altele sterile. Se fac prospecţii în continuare. Exploatarea iraţională a acestei bogăţii într-o parte a existenţei mele a dus la risipă și degradări ale terenului. Cum însă actualmente extragerea se face cu mijloace mecanizate, iar în anumite zone și perioade, la un grad înalt de automatizare, odată cu creșterea productivităţii și ameliorarea preţului s-ar putea ca foloasele zăcământului să mai dăinuie, dacă nu direct prin produse, cel puţin prin subproduse derivate, succedanee cu cost scăzut și valoare de întrebuinţare largă.

O parte constitutivă a capului e fruntea, platformă golașă întinzându-se de la limita nordică a podoabei capilare până la aceea sudică a sprâncenelor. Frământată, în cursul erelor geologice, de puternice mișcări orogenetice (adică de încreţire), fruntea este vag cutată.

Clima frunţii e variată. Fiind o regiune a capului (care e înălţat deasupra trupului), e evident că ea e sub influenţa circulaţiei maselor de aer, temperatura-i variind deci și după felul cum bate vântul, după presiunea ce se exercită asupra creștetului, după îngheţurile și dezgheţurile anotimpurilor. Încă din perioada primară (când eram în școala primară), de câte ori se manifestau creșteri de temperatură

sub frunte, mi se aplicau în mod compensatoriu comprese reci. În perioada secundară, când mă înfierbântam prea tare. În regiune mi se aplicau de către persoane aflate în terţiar palme reci și alte obiecte refrigeratoare, cum ar fi un zid de piatră. De-abia în timpul studiilor universitare s-a stabilit aici un echilibru climatic, cu stări migrenoase normale, corespunzând creșterii coeficientului personal de intelectualitate – conform și proverbului care zic că ce ţi-e scris, în frunte ţi-e pus.

Nu pot fixa momentul apariţiei sprâncenelor pe solul obrazului, e cert însă că ele nu s-au ivit înaintea ochi lor, faţă de care au rolul unei cornișe de protecţie. Mi-am dat seama de-abia în adolescenţă că sunt investite și cu diferite funcţii metaforice; astfel, când am participat prima oară la un concurs literar fără să obţin nici cea mai nenorocită menţiune — iar încercând să citesc lucrarea confratelui premiat am adormit de cinci ori cu ea în mină, pradă unui surmenaj soporific de proporţii — mi s-a dat explicaţia că juriul — despre care se știa doar că a existat fără a se cunoaşte însă unde și când, şi nici în ce alcătuire — a făcut alegerea „pe sprânceană”. De aici probabil s-a născut și derivaţia adjectival atributivă acordată oricărei minciuni de dimensiuni respectabile, calificată drept., o poveste sprâncenată”. Tot astfel se zice despre promovarea într-o funcţie impozantă a unei persoane care nu avea calităţile necesare acelei funcţii, dar dispunând în schimb de un punct de sprijin familiar pe o înălţime, că „e cu ochi și cu sprâncene”.

Tot în adolescenţă am avut ocazia să cunosc și ade renţele adjectivului „sprâncenată” când e pus lângă un substantiv comun de gen feminin. La o vârstă relativ fragedă am legat prietenie cu o fată de o vârstă relativ apropiată, ale cărei sprâncene arămii îi dădeau un aer foarte atrăgător. Din această cauză i se cântau în cartier sub fereastră cântece populare adecvate, cum ar fi „Mândra mea sprâncene multe ce le ţii posomorâte”, sau „Când ridici dintr-o sprânceană nu mai pun geană pe geană”.

Prietenia noastră s-a închegat destul de repede și a ajuns într-una din acele faze pe care ţaţele specialiste le numesc „înaintate”. Faza a generat tulburare în familia fetei, având în componenţa ei trei fraţi și doi taţi (dintre care unul evident vitreg, dar fără ocupaţie, păstrat

de mamă în bătătură din prima ei căsătorie în cadrul personalului casnic de deservire).

— Ce ai tu de gând cu sprâncenata noastră? m-au întrebat cei cinci bărbaţi reuniţi în consiliu în jurul meu, eu găsindu-mă într-o poziţie incomodă, deoarece eram ţinut de subsuori de doi dintre ei, la aproximativ cinci zeci de centimetri deasupra solului, și de bărbie de un al treilea.

— N-am de gând nimic, am răspuns printre maxila rele încleștate.

— Dacă n-ai de gând nimic, atunci e bine să schimbi cartierul și să uiţi adresa de faţă.

Și mi-au dat drumul brusc, așezându-se apoi toţi cinci pe mine, ca să-mi întipărească bine cele spuse în întreaga făptură. După vreo treizeci de ceasuri, timp în care n-am găsit niciun motiv de a mă ridica din acel loc, am ajuns și eu la concluzia că e oportun să nu mai am de-a face cu sprâncenele fără a le cunoaşte în prealabil mediul originar.

Sub sprâncene se află ochii, despre care în actele ce însoţesc călătoriile mele peste hotare se menţionează că sunt căprui. Din punct de vedere geografic, ochii sunt două lacuri oglindind lumea. Din punct de vedere istoric, ochii reprezintă izvorul prim de informaţie și documentare asupra universului, posibilitatea de a diferenţia o capră de o portocală chiar în etapa în care le denumești pe ambele cu genericul „bobo”. Datorită unor mușchi speciali cu care e înzestrat ochiul (patru drepţi și doi oblici), mi-am putut roti privirea în toate direcţiile și vedea, câteodată, mai multe lucruri în același timp.

Mai ales la piesele de teatru plicticoase izbutesc a cu prinde dintr-o ochire și actorii care sforăie vorbind, — și spectatorii care sforăie dormind și criticii agasaţi care sforăie suflându-și nasurile în batiste vaste.

Poetul francez Paul Éluard a strâns într-o antologie, „Fraţii care văd”, diferite adagii despre ochi și privire, căutări și vedenii, vederi și întrevederi, pornind de la ideea generoasă că „Cine vede bine gândește bine”. Nu sunt însă întru totul de părerea sa, deoarece nu o dată văzând bine cum stau anumite lucruri și exprimându-mă în consecinţă mi s-a comunicat că gândesc prost. Scriind, de pildă, în tinereţe, un articol despre un personaj care conducea anapoda un

întreg sector de activitate, provocând fără vrere, dar cu destoinicie, distrugeri mici însă definitive, el însuși mi-a atras atenţia că văd rău și deci gândesc rău, astfel că mi-a prilejuit, chiar el, o vacanţă prelungită dincolo de necesităţile mele personale. Acum, când mă mai întâlnesc cu dânsul, la chioșcul de dulciuri și răcoritoare unde e ajutor de manivelă la fabricarea sifonului, filosofăm amândoi asupra întâmplării de demult și conchidem că, de fapt, deși l-am văzut rău am gândit bine, căci una e roata lumii și alta cea a mașinii de apă gazoasă, deși amândouă se învârtesc fără contenire.

În antologia sus-pomenită se întâlnesc însă frecvent admirabile și juste cugetări. Celebrul artist al Renaşterii Benvenuto Cellini pretinde că animalul cel mai frumos creat de natură e omul, cea mai frumoasă. Parte a omului e capul și, în sfârșit, nimic mai minunat nu are capul decât ochii, convingere la care de altfel am ajuns și eu pe cale raţională, adică meditând asupra celor spuse de ilustrul giuvaiergiu și apoi pe cale iraţională, adică privind fix și îndelung în ochii peruzelaţi ai ne vestei mele înainte de a o putea numai astfel. Jean Paul Richter e de părere că iubirea pornește de la ochi și aici iarăși se ascunde un adevăr, fiindcă prima oară când am respins și eu o femeie ce mă iubea a fost numai din cauză că era sașie, ea având altminteri însușiri excepţionale, printre care o extraordinară îndemânare în a potcovi caii de birjă, fiind, cred, una din puţinele femei-potcovar anterior abilitării acestei profesiuni ca feminină, pe plan internaţional.

La o etate absolut nesemnificativă am auzit întâia oară spunându-se despre mine „la uitaţi-vă la el, îi râd ochii”, iar la o altă etate, pe deplin semnificativă, am aflat de la Shakespeare că „ochii sunt bufonii inimii”. Am considerat dintotdeauna, împreună cu un diplomat reputat, că ochii sunt bine așezaţi de către natură, care ne obligă astfel să privim mereu înainte, dacă ar fi fost să privim numai înapoi i-ar fi așezat, probabil, pe versantul vestic al trupului nostru, sau chiar într-un loc eminamente sudic. Aceasta nu înseamnă că nu întoarcem adesea capul, cu ajutorul a două vertebre numite atlas și axis, care au rol de rulment, dar căutătura înapoi e vremelnică și cauzată, în timp ce căutătura înainte e firească și permanentă, indiferent de privirile în lături, exclusiv conjuncturale.

Ca și ceilalţi semeni am facultatea de a-mi obloni ochii cu ajutorul pleoapelor, lucru pe care l-am făcut fie din cauza unei lumini prea puternice, solare sau electrice, fie când și-a înfipt Lucreţia privirile ei fosforescente în ochii mei. Fie când am întâlnit priveliști insuportabile, cum a fost prinderea căţelului Kuxy, al proprietăresei, de hingherii sesizaţi de către mine, fie când mi s-a ordonat „închide ochii!”, fie în nenumărate alte împrejurări de tot soiul, de unde am dedus că pleoapa e o cortină folositoare peste spectacolele! întâmplătoare ale lumii, ca să nu mai vorbesc de utilitatea ei directă în timpul somnului, în dreapta și în stânga capului posed două pâlnii cu ajutorul cărora adun sunete din natură și societate. Sunt urechile, alcătuite din membrane exterioare și un aparat intern. Partea exterioară e fixă, urechile fiind în genere nemișcătoare, cu excepţii mărunte. În partea interioară aparatura are o anume mobilitate limitată, aici fiind și aparatul vestibular cu care îmi menţin echilibrul sufletesc. Deoarece nu las să treacă spre inimă, creier și duo den tot ceea ce aud. Cele două receptacule numite pavilioane mai sunt utilizate pentru proptirea hlubelor de ochelari, precum și în scopuri pedagogice. Prima mea întâlnire cu școala s-a făcut prin intermediul urechii, de care am fost scos ca un pisoi din apă, din clasa în care intrasem într-un exces de conștiinciozitate, înainte de a auzi sunetul clopoţelului inaugural.

Observând că la unele persoane, între dolina auditivă și cea bucală există un coridor fără uși, în sensul că tot ce le intră prin urechi le iese pe gură, am hotărât, încă din pruncie, să stabilesc o serie de stăvilare și ecluze care să reglementeze circulaţia pe propriul meu coridor. Urechile transmit creierului informaţiile sonore cu cea mai mare exactitate, ele fiind ca niște peșteri ce colectează și depozitează ecourile universului. În creier însă aceste informaţii sunt prelucrate, malaxate și conexate, astfel că nu de puţine ori ţi se spune una și alta înţelegi, după cum a apreciat și Goethe la timpul său: „Fiecare aude cât pricepe”. Niciun om căruia la întrebarea „Ce să fac?” i s-a răspuns „Du-te și te spânzură”, n-a urmat acest sfat, percepţia auditivă neconducând la rezultatele scontate. Există și circumstanţa când, deși îl auzi pe celălalt transmiţându-ţi ceva anume, tu vorbești despre cu totul altceva, modul de conversaţie respectiv fiind denumit „dialogul surzilor”.

Dialogul surzilor poate fi ascultat cu plăcere în multe ședinţe, unde după ce se ţine un raport despre starea disciplinară a colectivului, primul vorbitor se referă la politica mondială, al doilea semnalează faptul că a sur prins o caradașcă preumblându-se printre aparatele de măsură și control, al patrulea e indignat de rochiile prea scurte ale funcţionarelor, ca și de cele prea lungi, el cerând imperios ca toate femeile să fie „normale, cel puţin ca nevasta mea" (aflată la balamuc), al cincilea cere voie să se ducă la o înmormântare, al șaselea critică existenţa sâmburilor în caisele compotului ce se servește la cantină, iar al șaptelea propune sistarea discuţiilor, întrucât „esenţialul a fost spus", propunere care este votată cu entuziasm. Înainte chiar de a fi supusă votului. Președintelui adunării nu-i mai rămâne decât să roage pe cei ce n-au apucat a vorbi, „să dea în scris" — bineînţeles fără să precizeze cui și unde să se înmâneze aceste înscrisuri – astfel că se poate raporta, a doua zi, mai sus, că, glo bal, ședinţa a fost „constructivă" și „rodnică".

Cu toate că urechea omului e un ţinut complex, cu scăriţe, osișoare, timpan, perilimfă, tectorie. Macule otolitice, columelă, utriculă și helicotremă — ca să nu mai pomenesc de ganglionul lui Scarpa, membrana lui Riessner, tunelul lui Corti și alte povârnișuri purtând numele exploratorilor ce s-au perindat pe aici — totuși auzul său percepe mai puţine sunete decât cel al boului cu cocoașă sau al zibelinei tărcate. Dar pe cât este de exact că orice vietate cu aparat acustico-vestibular ţine la conservarea facultăţii auditive, pe atât e de adevărat că omul e singura fiinţă care poate consimţi la pierderea ei temporară sau totală, după cum ni se povestește în farsa franceză medievală „Comedia celui care și-a luat de nevastă o femeie mută": judecătorul Leonard se căsătorise cu o admirabilă domnișoară fără grai; un medic vestit reușise a o vindeca de obturaţia glotei, dar odată cu primul cuvânt expediat, cu nespusă gingășie, în urechea încântată a soţului, tânăra doamnă nu s-a mai putut opri. Rechemat, faimosul chirurg, autor al primei operaţii, arătă deschis că există nenumărate posibilităţi de a face o femeie mută să-și recapete graiul, dar că știinţa e neputincioasă faţă de revendicarea inversă. I se propuse deci judecătorului să fie surzit pe cale artificială, ca să nu mai audă bâzâitul incontinent al drâglă lașei soţii. El se sfătui cu amicii; aceștia îl îndemnaseră să accepte propunerea atât pentru

liniștea casei, cât și pentru justiţie: un magistrat surd e garanţia celei mai de pline nepărtiniri în materie de hotărâri judecătorești, el neputând auzi nici plângerile, totdeauna suspecte, ale împricinaţilor, nici exagerările profesionale ale procurorului și avocatului, nici bravele minciuni ale martorilor. În urma acestor consilii, domnul Leonard consimţi să i se presare praful alb al surzeniei pe membrane și căzu într-o dulce euforie a liniștii totale, în timp ce consoarta, Catherine, turbă din cauză că nu mai avea cine s-o asculte.

Există și o audibilitate relativă: auzi numai o parte din ce e de auzit, închizi urechea ca și cum ai trage o pleoapă antifonică peste timpan. Această posibilitate am folosit-o cu eficienţă în timp ce ascultam profesori serbezi ca lacherdele afumate și, mai târziu, retori de cursă lungă, vorbitori care făceau clăbuci fără cea mai mică îndoială de sine.

Să auzi fără să asculţi nu e o tehnică lesnicioasă și firește că trebuie exersată îndelung, cu răbdare; cu stăruinţă însă se poate ajunge și aici, ca și în oricare altă îndeletnicire umană, la perfecţiune. Se știe că un împărat, mai dincoace, Bonaparte, avea puterea de a asculta fără a auzi, sau mai exact nevrând să audă. Stendhâl povestește că atunci când, fiind încă prim consul, ajunsese la gândul că trebuia reinstaurată religia în Franţa, Napoleon, care mai păstra un rest de bunăvoinţă faţă de oamenii luminaţi, l-a convocat pe Volney în cabinetul său și i-a spus că poporul francez îi cere religia, că el însuși crede de datoria sa să i-o redea. „Cetăţene consul, păi dacă veţi da ascultare oarbă poporului, el o să vă ceară și un rege Bourbon”. La aceste spuse, Napoleon, s-a înfuriat cumplit, a chemat gărzile, a poruncit ca Volney să fie dat pe ușă afară, ba chiar i-a tras și vreo câteva picioare, după care i-a interzis să mai calce vreodată în cabinetul lui.

Ca să revin la istoria mea personală, voi menţiona că am avut de mic ureche muzicală, drept care am învăţat să cânt prematur din muzicuţă, fiind angajat ca instrumentist plătit în natură la horele tineretului din sat (în natură, adică sărutat galeș de cele mai ochioase fete, dăruit cu nuci, ţuică, sau cotoi sălbăticiţi, al căror domiciliu nu era cunoscut). Am participat, timp de opt ani la corul liceului, întâi ca sopran (cu o pauză scurtă, când vocea devenise

prea modulată, precum a cocoșilor cu cobe), apoi ca tenor — solist chiar, la melodia „Ș-aide, mândruţo, ș-aide mândro!”, exclus temporar pentru că m-am „hlizit” în timp ce se intona solemn, de ziua Majestăţii Sale Regelui Carol al II-lea, „Trece raţa Dunărea cu răţoiul după ea” — și ca bariton provizoriu, când s-au îmbolnăvit de troahnă toţi componenţii partidei.

Unele temeri ale părinţilor mei, că urechile-mi vor avea o formă clăpăugă, nu s-au confirmat; ele inspira seră această temere din cauză că umblam tuns numărul zero, între pavilioanele organelor auditive și ţeastă creându-se astfel o distanţă excesivă. Cu vremea, cutia craniană acoperindu-se de vegetaţie normală, distanţa aceasta s-a redus, senzaţia de clăpăugeală dispărând. Consultând totuși un clăpăugolog, savant în măsurători de acest tip, el m-a asigurat — și a dat și un act familiei — că urechile se află pe zonalitatea lor longitudinală normală, echidistante faţă de apofiza zigomatică a osului frontal și de o coloraţie naturală corespunzătoare, desigur variabilă în funcţie de anotimp și stare de spirit.

În ce privește auzul, nu l-am mai verificat cu specia liștii, deoarece am constatat, prin experimentări directe, că percep perfect:

a) tonurile foarte joase
b) tonurile monotone
c) tonurile mijlocii și neutrale
d) tonurile înalte și foarte înalte, sesizând fără posibilitate de dubiu:

șoapta, de tipul „Iubitule!”, sau „Coborâţi la primă?” ori „Nu știi cum o cheamă pe moţata aia?”, sau „Cine e individul care ţi-a zâmbit?”

înșiruirea pe aţă a mărgelelor sonore de tipul „Stimaţi tovarăși, deoarece timpul e foarte înaintat, nu mă voi mai lungi și eu la concluzii, de altfel aici neexistând posibilitatea tragerii unor concluzii, fiindcă tot ce s-a rostit a fost just” (expunere ce durează, de obicei, două până la cinci ore. Cu ceasul-brăţară desfăcut de orator de la mâna proprie și depus demonstrativ pe tribună).

bătaia ploii pe acoperiș și a apei în ţeava de aducţiune.

radio-tranzistoarele în pădurile de agrement, în sălile de cinematograf și pe stadioane.

urlete e de tipul „Ho, bă!”, „Un’ te bagi!”, „Cine moașă-ta te-a mai adus și pe tine aici?”, „Vorbește frumos, boule!”

În partea centrală a zonei estice a capului se află masivul nazal, care, ca și muntele Hanghitei, are două cratere îngemănate. Scriitorul Marcel Proust afirma că în timp ce ochii sunt uneori organul care pune în evidenţă inteligenţa, nasul e, în general, organul care etalează cel mai în voie prostia. Afirmaţia se cere, evident, nuanţată, cu atât mai mult cu cât ochii sunt însărcinaţi cu o misiune deosebit de complexă, urechile cu una mai puţin complexă, dar destul de complexă și ea, în vreme ce nasul are de raportat către centrala capului un număr limitat de informaţii, mirosurile de pe planetă fiind numărabile și relativ ușor clasificabile în plăcute, neplăcute, neutre, mai existând și numeroase cazuri de inodoranţă. De altfel, se poate constata și sub raport paremiologic că în timp ce vederea și auzul au inspirat enorm de multe hiperbole, cântece, farmacopei, proverbe, locuţiuni și invenţii tehnice (aparate de vedere, de ascultare, radiofonia. Cinematografia, televiziunea, telefonia, telegraful Morse, semnalizarea Panaitescu, soneria, orchestrele simfonice, alergările de cai prin binoclu etc.), nasul a produs mult mai puţin, necunoscându-se până azi niciun fel de încercare măcar de a se construi, să zicem așa (inadecvat) ochelari pentru miros sau apărători termice (în echivalenţe cu urechelniţele. Adică năselnice). Zicalele nasologice sunt și ele destul de puţine: „A-ţi lua nasul la purtare”, „Nu-ţi băga nasul unde nu-ţi fierbe oala”, „A avea nas de ceară”, „De-abia și-a șters mucii”, „Umblă cu nasul pe sus”, „Sau întâlnit nas în nas”, „Prea îi dai nas” și „A avea nas”, cu alte cuvinte a simţi pe cale olfactivă cu cine trebuie să te pui bine din vreme. Litera tura cultă universală a oferit până acum nenumărate opere dedicate ochilor și urechilor (De exemplu scena râul filmului monstruoso-fantastic „Ochii Godzanei”, textul valsului lent „Privește-mă numai pe mine” sau comedia „Urechea mahalalei”, de Constantin Râuleţ), în timp ce despre nas există doar o nuvelă de Gogol și o comedie de Edmond de Rostand. Avându-l ca erou pe Cyrano de Bergerac — și poate alte câteva.

Din punctul de vedere al biografiei mele, afirmaţia proustiană este amendabilă şi prin aceea că nasul meu, deși și-a păstrat intacte funcţiile originare și destinaţia a suferit, de-a lungul deceniilor, unele modificări care nu-l mai fac în niciun caz reprezentativ.

Într-una din acele nopţi de pluș, când numai stelele dăinuie pe cer și multe se aruncă bezmetice în neant, iar luna stă undeva ascunsă, adormită, am văzut un șarpe enorm cu solzi luminoși și am alergat fascinat spre el.

Dar șarpele mi-a tras o lovitură de coadă peste nas atât de puternică, încât m-a răsturnat pe spate. Atunci am simţit, pentru întâia oară, și gustul propriului meu sânge.

— Era trenul — mi-a spus tata — iar tu ai uitat că atunci când trece trenul se lasă o barieră de lemn. Și ai dat cu nasul în barieră.

— Bariera a dat în nasul meu, am răspuns mânios, și peste o săptămână cantonierul mă ducea acasă sub braţ, ca pe un pachet zvârcolitor, înapoindu-i tatii securea cu care pornisem să pedepsesc bariera.

Câţiva ani mai târziu, surd la strigătele celor care mă îndemnau să nu gonesc în galop, la vale, pe un drum cu bolovani; fiind numai pe părul armăsarului, fără șa și fără frâu, înfierbântat; vrând să trec ca fulgerul prin faţa horei pe care o vedeam, de departe, rotindu-se ameţitor, după tobă, clarinet și vioara lui Pitulice: calul s-a poticnit, prăvălindu-se în genunchi în spatele șirului de fete care așteptau să fie invitate, eu aterizând, peste coama lui, exact în nas. M-am ridicat demn și strâmb, cu arșici sub nări.

— Acum s-a îndoit puţin în partea cealaltă, a observat, cu un fin simţ al direcţiei, bătrâna care mă oblojea, una din marile componenţe ale satului în medicină tradiţională și claponitul cocoșeilor. Să mai faci o dată așa, mă sfătui, rece, ca să se îndrepte de-a binelea.

N-a fost nevoie de o nouă cavalcadă, ci doar de trecerea câtorva ani. A intrat profesorul de gimnastică în sala mare, unde săream pe cai de piele, și ne zbânţuiam la inele și ne-a prezentat un tânăr oacheș, mărunţel, vânjos. Era domnul Leonida Kotakis, campionul de box al Dunării de jos, venit în Moldova să-i înveţe factultativ pe liceeni acest frumos sport, contra unor sume destul de modeste.

Leonida Kotakis era foarte sprinten, vorbea cu dul ceaţă levantină, demonstra cu răbdare, și după ce ne-a învăţat figurile, cum se învaţă înotul pe uscat, după ce ne-a obișnuit să ne batem fără să ne lovim și să lovim până la istovire un sac ce se clătina ca un clopot mut, a intrat în metoda propriu-zisă:

— Hai, dă în mine ! — zicea, și pumnii noștri mici nimereau în niște bare de fier, în stâlpi de fontă, în mușchi de oţel: învăţam ce înseamnă „gardă”. Dar eu veneam dintr-un sat unde deprinsesem posibilitatea de a ieși din încurcături grele cu scatoalca, lovitură neînregistrată în regulamentele sportului cu mănuși. Astfel că la una din predări, fie că disperasem să tot dau în gol, fie că Leonida obosise, fie că a avut o scăpare omenească, i-am tras una dintr-o parte, într-un loc sensibil și foarte neplăcut pentru dânsul, sub ureche, acolo unde, cum am aflat după aceea, un marinar negru îi stricase un osișor, într-un meci amical pe o punte de vapor. Simţind, pesemne, ca o arsură de brici durerea în locul acela cu o atât de rea amintire, profesorul mi-a aplicat reflex o directă în plină figură, turtindu-mi nasul într-un asemenea hal, încât nu numai că am ieșit pentru totdeauna din rândul învăţăceilor, intrând în acela al specialiștilor din tribună, dar am fost obligat să frecventez, o bună bucată de vreme, o secţie spitalieră, ca să i se reconstituie integral funcţia respiratorie organului aspru obturat.

Alte întâmplări mi-au mai cârmit nasul când la stânga, când la dreapta, când micșorându-mi-l ca pe o ridiche de lună, când umflându-mi-l ca pe o pătlăgică roșie, astfel că acum, când scriu cu oglinda în faţă, nici n-aș mai putea spune cât și ce a mai rămas din formula sa primă.

Nu pot fi judecat aşadar după acest promontoriu al hărţii mele faciale, exceptez de la severa caracterizare generală a lui Marcel Proust.

Parcurgându-se un istm nenumit, care la anumiţi oameni e invadat de un păpuriș specific zis mustaţă, se ajunge în regiunea gurii. Gura, deschiderea principală a capului, e și principala posibilitate a creierului de a deversa din când în când surplusul de cuvinte. În același timp, prin gură intră în corp — și presupun că la mulţi se întâmplă la fel — un fluviu de plante, animale moarte și minerale care ajung în peștera numită stomac. Stomacul e extrem de receptiv și are o capacitate redusă de selecţie. Sunt, ce-i drept, și elemente pe care nu le acceptă, dar aceste cazuri, rar semnalabile, privesc fie obiecte necomestibile — cum ar fi metalele, ceramica, textilele, pielăria, lemnul fasonat — fie oamenii. Se și spune, de altfel, câteodată, mai ales între cei ce practică aceeași profesie: „Pe cutare

nu-l am la stomac”, ceea ce se traduce prin „Nu-l pot înghiţi”, ceea ce înseamnă, în ultimă instanţă, că acel Cutare trebuie consumat altminteri.

Prăpastia bucală se află între două culmi numite buze, totdeauna de culoare roșie când nu sunt vinete sau, prin efectul cianozei, negre. La ’nașterea mea, moașa a declarat că voi avea o gură mică, de aceea, de-a lungul anilor, am încercat să mi-o măresc, ca nu cumva să rămân cu un organ personal atât de important, atrofiat.

Când acest exerciţiu stăruitor a dat mai multe rezultate decât era necesar, atrăgându-mi-se atenţia de către binevoitori „Măi gură-mare. Ia mai ţine-ţi clanţa”, arătându-mi-se insistent și o operă de artă murală cu un deget uriaș așezat transversal peste buze, am înţeles că e momentul să mă opresc și să mă conciliez cu natura, cu care până atunci fusesem în controversă.

Am studiat, cu râvnă, anatomia gurii, dispozitivul dentar, mișcările buzelor și posibilităţile lor particulare („A da din buze”, „Rămăseși cu buzele umflate”, „Îi crăpa buza după gologani”). N-aș fi crezut că toate aceste cunoştinţe atât de sârguincios dobândite și clasate în sertărașele memoriei se pot volatiliza dintr-odată. Aţi văzut cum se zburătăcesc păsările, care încotro, cu câtă grăbire, și cu câtă rătăcire, când se trage un foc de armă? Ei bine, așa mi-au pierit din cap toate informaţiile despre cavitatea bucală, când și-a apăsat Bujoriţa buzele ei groase, moi și fierbinţi, pe buzele mele îngheţate și mici, sorbindu-mi, într-un timp indefinit, sufletul și intelectualitatea, bagajul documentar și principiile morale, distrugând toată armătura mea interioară, inclusiv sistemul osos și dereglându-mi fundamental circulaţia sangvină. Am descoperit, cu deznădejde, că sărutul n-are teorie, experienţele în materie nu sunt generalizabile, e unul din domeniile celui mai cras empirism. Și deși l-am studiat cu cea mai convinsă stăruinţă, plină ce, uneori, mi-am pierdut și capul de atâta studiu aplicat, nu cutez a spune azi, la o vârstă destul de adultă, că aș fi în stare să dau lecţii altora, de vreme ce altele pot oricând să-mi dea lecţii absolut inedite mie.

Datorită gurii, și mai ales limbii, adăpostite aici, dispunem și de facultatea gustului. La o observare amănunţită, organul vădește a avea niște proeminenţe tronconice înconjurate de șanţuri circulare. Prin aceste pupile circumvalate sau caliciforme, funciforme și foliate.

Noi suntem înzestraţi cu capacitatea de a ști când am dat de dulce și când de sărat, când am înghiţit un hap amar și când am înfulecat o acriturǎ. Mobilă, ba chiar jucăușă între mandibulă și maxilă, datorită mușchiului masticator, limba degustă și apoi convine la asimilare. Gustul estetic nu are sediul în gură ci, probabil, mai departe și mai adânc, și e de altă natură, ca dovadă că oameni în stare să înghită sumedenie de bunătăţi la un parastas de patruzeci de zile sunt incapabili fizic să reziste la mai mult de trei minute și jumătate dintr-un concert simfonic. S-au văzut, de asemenea, cazuri de turiști de-ai noștri care după douăzeci de zile de ședere la Roma, unde nu avuseseră măcar curiozitatea să viziteze Muzeul Vaticanului, au adus în schimb un geamantan de salam italian, ca fiind lucrul cel mai gustos descoperit în acea călătorie. Cine intră prin sălile de expoziţie situate pe bulevardele bucureștene va avea de asemenea ocazia să observe cum diferite persoane, mâncând îngheţată în faţa tablourilor expuse, îşi exprimă indignarea că nu înţeleg „subiectele”, ori că imaginile „nu seamănă cu nimic”.

Tot astfel, la cinematografe, cum se lasă întunericul, din adâncurile buzunarelor, sacoșelor, poșetelor, servietelor apar sandvișuri, cârnaţi, rahat cu migdale, bomboane învelite în ţiplă, cornete cu fulgi de porumb; când e o clipă de liniște și încordare, eroii de pe ecran privindu-se hipnotizaţi și adunându-și năvalnicele sentimente înainte de a se arunca într-o îmbrăţișare greco-romană, se pot auzi foarte distinct în sală zgomotele desfolierii și masticaţiei, în formulele „fâșșșșș”, „cranţ”, „hâc”, „hmmmm”, „leap-leap”, „mmmooo” și „arrrrr”, amestecate cu sâsâituri, ca la grădina zoologică, atunci când prânzul zgomotos de ciolane sfărâmate al hienelor scandalizează reptilele silenţioase din cușca de peste drum.

Sigur, e în afară de orice îndoială că gustul artistic nu e pe limbă, de vreme ce zeii greci, care aveau cultul frumosului, se hrăneau doar cu ambrozie și cu fumul jertfelor pământești, în vinele lor curgând nu sânge, ci suc, iar unul din cei mai sârguincioși referenţi oficiali în materie de dramaturgie, pe care-l cunosc personal, citind piesele originale moderne numai în timp ce consumă slănină tăvălită în boia de ardei, le găsește pe toate nereprezentabile. Evident, gusturile nu se discută — zice un adagiu vechi — dar, adaugă Romain Rollaind, măcar să ai unul…

Și-apoi se știe că gusturile se și educă. Eu nu puteam suferi conferinţele ce se ţineau la fosta Societate pentru răspândirea ştiinţei și culturii, dar după ce am ascultat — mai cu voie, mai fără — vreo patruzeci și absolvind cursul cu pricina am fost rugat și convins să devin la rându-mi conferenţiar, am început să le suport destul de bine; ba după vreo doi ani de catedră, izbutiseră chiar să-mi placă. Noroc că m-au scos la vreme de acolo, altfel cine știe în ce patimă mai cădeam.

În afară de funcţiile ei consumatoare de hrană și producătoare de sunete articulate ori negura mâi ser vește la exprimarea suspinului, zâmbetului și râsului.

Suspinul e o răbufnire de foc din inimă până la gură — îi explica Diavolul şchiop lui Don Cleofas, student la Salamanca, în timp ce imaginaţia lui Dein Luiz Velez de
Guevara îi plimba pe amândoi pe acoperișurile întunecate ale Castiliei, prin hornurile cărora ieșeau, în loc de fumuri, felurite oftaturi, fiindcă ziua, în amiaza mare, nu prea avem când ofta, dar noaptea, când se adună ghem toate, îţi iese suspinul și visând.

Eu am suspinat prima oară treaz fiind în timp ce mă aflam în proba de marș, în concursul „Gata pentru lucru și sport” la kilometrul paisprezece; acolo și atunci am simţit că mi-au crescut pietricele în pantofii de tenis și un bolovan în raniţa din spate, umplută cu nisip ud.

Totuși nu m-am lăsat și am obţinut astfel insingna de argint, pe care și acum o păstrez în fundul sertarului (unde am pus-o chiar din ziua când mi-a fost decernată festiv).

Surâsul provine din deplasarea terenului gurii în arc, unul din vârfurile arcului aspirând spre direcţia nord-vest, iar celălalt spre direcţia nord-est, aspectul general facial încreţindu-se în regiunea oculară și protuberându-se în cea a pometţilor prin acţiunea binevoitoare a mușchiului buccinator și a mușchilor cutanaţi pe oasele zigomatice. „Învaţă-te să surâzi”, ne-a spus, la seminarul de estetică, distinsul și mult respectatul nostru profesor Tudor Vianu, dar unii ne-am dovedit studenţi nevolnici la această materie, fiind deopotrivă adevărat că nici bibliografie prea multă nu exista și nici prilejurile de exersare nu prisoseau; mâncam fulgi de ovăz cu marmeladă o dată pe zi (era secetă și foamete), făceam politică

aprigă, destul de încruntată și aveam o cămașă la doi oameni — când o îmbrăca unul, celălalt îşi lua repaus duminical. Totuși eram tineri și învăţam să zâmbim viitorului, adică zilei de azi, despre care n-aveam nicio idee cum va fi — și uite că este, ca dovadă că putem scrie și surâzând despre ea.

Râsul e o manifestare mai complicată a scoarţei noastre omenești, cu mari mișcări tectonice și frământări lăuntrice, cu degajări de zgomote felurite, producând vibraţia generală a întregului nostru corp și având urmări greu previzibile. Tata, a cărui veselie sănătoasă era ne mai pomenită, m-a învăţat să râd înainte de a ști să vorbesc și așa se face că și astăzi izbucnesc uneori în hohote înainte de a putea explica logic cum s-a întâmplat erupţia. Alteori râzi în neștire și ești stopat cu o palmă figurată peste organ, cu adăugirea verbală „fără băşcălie”.

Foarte important e să nu râzi faţă de o fiară, fiindcă prima ei reacţie e să te sfâșie, ci să râzi de fiară în așa fel încât să faci a hohoti mai mulţi; râsul mulţimii o reduce la neputinţă și îi dă o stare rabică.

Am înţeles cum s-a născut râsul, în peștera de la Altamira, în acel ţinut iberic unde natura se desfășoară somptuos ca o coadă de păun într-un soare blând și strălucitor, iar pe iarba înaltă a pajiștilor sclipesc diamantin picăturile aduse de vânt din oceanul apropiat, dar nevăzut. Stăteam întins pe spate, pe o prelată și priveam, cu uimire, la jumătate de metru deasupra mea, tavanul de gresie cenușie pe care oamenii preistorici pictaseră, cu sânge, cu fum și cu seu, bizoni bărboși și cerbi cu coarnele fine, în imagini de o naturaleţe încântătoare, pline de mișcare, dar în care se simţea, abia perceptibilă, parodia, poate chiar caricatura. „Cum s-a întâmplat miracolul?” m-am întrebat, închizând ochii.

Și i-am văzut pe acești înaintași ai noștri, goi, păroși, scunzi, tremurând de frig, de foame, de frică, neputând ieși din caverna umedă și întunecoasă, deoarece la gura peșterii răgea și tropăia furios animalul puternic și încornat. Cum să-l alunge, cu bietele lor topoare de silex, ca să iasă la lumina caldă a soarelui? Și-atunci, unul din ei a avut o idee. Cu o așchie muiată în puţinul sânge al ultimului ospăţ și apoi răsucită în spuză a trasat iute, pe un perete, conturul animalului, făcându-l, desigur, mai mic, subţiindu-i copitele,

alungindu-i coarnele, îngreunându-i trupul. Ceilalţi au izbucnit în râs văzând bizonul prins acolo, pe zidul lor, neputincios și mut; râzând, au căpătat conștiinţa că sunt mai puternici decât el, s-au repezit spre ieșire, au năvălit, curajoși, toţi odată, asupra fiarei și au răpus-o.

Râsul. Această schimbare de peisaj al feţei, această convulsie internă are numeroase cauze, unele cunoscute, altele necunoscute, unele pasagere, altele eterne, astfel că orice încercare de catalogare ar sta sub semnul incompletitudinii, cum spunea un profesor emerit la televizor în deschiderea emisiunii „Mult e dulce și frumoasă limba ce-o vorbim”.

Una din cauzele veșnice și imuabile ale râsului. Cel puţin în cursul vieţii mele, mi s-a părut a fi prostia, deși recunosc că nu e totdeauna ușor s-o descoperi și nici s-o combaţi. Un semn distinctiv e groaza ei de veselie și Paul Zarifopol avea dreptate când observa că mai ales în funcţiune socială și autoritativă prostia e eminent se lemnă, având o groază vitală de glumă și de comic.

De altfel proștii nu știu, esenţialmente, nici să râdă, nici să plângă — observaţia e a lui Octavian Goga — când rid îşi arată dinţii, când plâng urlă; sunt personaje totale, care participă integral la operaţiuni simple, cum ar fi asasinarea unui fluture, preferând să distrugă tot ce se află într-o încăpere decât să le scape teafără zburătoarea, după cum, cu aceeași fervoare integrală, pot aduce pe uscat un bastiment sau băga un convoi de autoturisme într-o mlaștină sub pretextul absolut convins că pe acolo e drumul. Dintr-o veche experienţă de polemist, Nicolae Iorga atrăgea atenţia că atacând o părere a unui prost te trezești cu tot prostul în discuţie. Urechile sale sunt depozitul sepulcral al glumelor, căci o vorbă de spirit, oricât de strălucitoare, aici îşi găsește mormântul (cum pe dreptate zice Lucian Blaga). Dacă prostia ar produce suferinţă — susţine Sadoveanu — sunt oameni care ar trebui să umble pe uliţă urlând de durere, deși nici în acest caz nu s-ar afla în deplină solitudine, deoarece — cum ne încredinţează același mare scriitor — un prost găsește totdeauna pe altul mai prost care să-l asculte cu gura căscată. Iar poetul latin Persius era de părere că această dificultate e greu înlăturabilă atât pe cale naturală, cât și supranaturală, fiindcă:

Oricâte jertfe ar aduce

Nicicând puterile divine
Un fir de minte nu vor pune
În scăfârlia unui prost,

rămânând stabilit că singurul lucru ce merită a fi câştigat de la un prost e afecţiumea lui (Stendhal).

Totuși nu am impresia că e vorba de un defect iremediabil. În multe împrejurări auzim că cineva a făcut o prostie pe care însă ulterior *a reparat-o,* cum s-a întâmplat cu acel inginer constructor căruia atrăgându-i-se atenţia că blocul cu opt etaje ridicat de el se apleacă într-o parte, a dispus să se scoată pământ de sub partea cealaltă, restabilind echilibrul clătinat. E drept că în felul acesta parterul a devenit demisol, dar în schimb s-a câştigat o nouă pivniţă, iar locatarii au fugit toţi, de bunăvoie, nemaitrebuind să fie evacuaţi prin hotărâri administrative.

Tot astfel, mulţi bărbaţi, chiar importanţi, aud, măcar o dată în viaţă, din gura câte unei femei cuvântul „prostuţule" (de obicei fiindcă nu știu să descheie un nasture destul de iute sau să deschidă un braţ la timp, ori să spună cuvântul adecvat), de unde nu reiese însă că acei bărbaţi ar fi așa cum li s-a zis, și în circumstanţe capitale. Stă mărturie și una din frumoasele povești simbolice ale lumii, aceea în care o femeie tânără nimerind la casa unor pitici și văzând că deși a căzut, în plin codru, între șapte bărbaţi, toţi șapte la un loc nefăcând cât unul pe măsura ei, le-a zis prostuţilor", mai târziu vădindu-se însă că ei nu erau deloc, ca dovadă că au salvat-o de la moarte, i-au asigurat o căsnicie onorabilă și s-au descotorosit de ea pentru totdeauna puţind să-și vadă liniștiţi de producţia lor minieră și forestieră.

Eu însumi, dornic să prind. Într-o iarnă geroasă, o ţarcă pe un drum lung și pustiu am urmărit-o, în pași mărunţei — fiindcă și ea ţopăia binișor tot înaintea mea — până am căzut lat. M-a cules un flăcău care trecea din întâmplare. M-a urcat în sanie și m-a cercetat cum de-am ajuns în acel loc și în acea stare.

— Ai văzut cum dă mereu din coada ei lungă?

Da, văzusem.

— Apoi află că din cauza asta n-o poţi prinde, fiindcă îşi face mereu vânt înainte. Trebuie să-i îngreunezi coada; iar ca să i-o

îngreunezi, trebuie să-i pui sare.

A doua zi, cu mânuţa plină de sare, am început iar să ţopăi după stâncă și ea iar s-a pus să mă poarte, până ce mi s-au lipit blestemăţii de zgrunţuri de piele, și de deznădejde. De arsură și de batjocura la care mă su pusese ticăloasa de pasăre m-am cocoloșit chiar în drum, unde m-a podidit un plâns năprasnic, cu sughiţuri.

A trecut însă morăriţa cea tânără cu sania ei, s-a oprit miloasă, m-a luat în braţe și desfăcându-și berta groasă, apoi descheindu-și cojocelul alb, m-a adăpostit undeva într-un întuneric dulce și cald, unde mirosea a busuioc și unde de îndată mi s-au uscat lacrimile și mi s-a ostoit sughiţul. În timp ce sania luneca lin pe omăt în vâlvătaia amurgului îngheţat, iar zurgălăii de la gâtul calului șarg îmi cântau un cântec de leagăn, morăriţa mi-a șoptit: „Ascultă, prosticelule, coţofana n-o poţi prinde dacă te vede, numai cu vicleșug o birui. Și îndeobște cam așa a lăsat Dumnezeu, că partea femeiască, ori de ce neam ar fi, nu alergând după dânsa poţi pune mâna pe ea, ci tăindu-i calea și anume în așa fel încât să nu mai aibă pe unde s-o ia”.

Această învăţătură n-am mai uitat-o și pot spune că mult bine mi-a adus în viaţă, în sensul că am economi sit totdeauna sarea când a fost vorba de atari alergături, deprinzându-mă în schimb să ies înainte cu zăhărelul.

Însemnând cu alte cuvinte că nu fusese o prostie din născare care leac nu are, ci una venită dintr-un sfat rău, pe care a spulberat-o pe urmă sfatul cel bun.

Nici înţelepciunea nu e pe toate drumurile și oricât de deștepţi au fost oamenii din vechime — care au dat lumii atâta filosofie că și azi se mai învaţă în universităţi — ei n-au putut numi, acum două mii și cinci sute de ani, decât șapte înţelepţi: Bias din Priene, Chilon din Lacedemona, Cleobul din Lindos, Periandru din Corint, Pittacus din Mitilene, Solon din Atena și Thales din Milet. Nerozii însă sunt pomeniţi cu miile și aceasta pentru că, după spusa anticilor. Zeus le-a dăruit oamenilor de 24 de ori mai multe patimi decât raţiune. Când vom ajunge a răsturna acest raport, comedia satirică va da veni atât de rară. Încât nici nu se va mai ști cum arată și i se va spune pesemne altfel.

Gura este și una din cele mai rentabile întreprinderi de produs panglici fără niciun fel de materie primă, fără investiţii capitale și fără aparat administrativ. Sin gura cheltuială necesară e cea de regie, cum spun economiștii, în sensul că trebuie asigurată o încăpere cu scaune ori bănci, un loc mai ridicat, de preferinţă un paralelipiped, care poate fi botezat de circumstanţă tribună. Un singur pahar și o cană cu apă, cam atâta apă — spunea Leacock — cât să-i ajungă unei cămile pornite în deșert pentru o călătorie de patru zile.

Am fost totdeauna extrem de interesat în studierea oratorilor contemporani de profesie ședinţieră și trebuie să spun că fabricarea panglicilor pe cale bucală e un proces nemaipomenit de variat. Producătorul începe prin a se înscrie în paralelipiped și a se adresa, cu o scuturătură de cap, celor din stânga sa; apoi, printr-un sforăit scurt, celor din faţă. În timp ce rostește prima frază, ridică binișor mâna stângă la vedere, iar cu dreapta îşi desface cureaua ceasului — pe care-l așază de obicei în stânga sa și la care nu se va mai uita deloc în decursul celor patru ore și jumătate de discurs. Apoi se stabilizează zdravăn pe picioare și pe mâinile cu care a apucat marginile tribunei și se avântă în subiect cu capul înainte.

În toiul vorbirii, omul face spume la gură ca un cal cu zăbala prea strânsă pe vreme de zăpușeală, rânjește, se încruntă, se înfoaie, bate aerul cu palmele, apoi lovește cu pumnul sicriul vertical care-l adăpostește, împunge văzduhul cu suliţa degetului arătător, îşi lovește pieptul, îşi aruncă părul în ochi, apoi și-l trimite pe spate, scoate batista şi-şi tamponează fruntea, se leagănă de pe un picior pe altul, ridică ochii la cer, lasă capul în piept, îşi joacă umerii, face un pas înapoi, unul înainte, trage de cravată ca să-i mai slăbească laţul, îşi umezește bu zele, se scarpină în coamă, îşi încrucișează braţele, se sprijină într-un cot, se scutură ca apucat de friguri, cade în extaz, se răcește văzând cu ochii, scade glasul până la o răgușeală suspectă, hârâie ca să și-l dreagă, înalţă iar vocea, închide ochii, îşi înclește degetele de-i pocnesc falangele — și între timp se vede bine că vorbele lui nu se nasc în minte, ci chiar în gură, după expresia lui Aulus Gellius, fiind dintre aceia — după alţi autori — care-s foarte buni să vorbească, dar în totală neputinţă de a spune ceva, nepricepuţi să cuvânteze, însă incapabili să tacă și mai cu seamă în imposibilitate de a găsi un sfârșit.

În timp ce peste sala mormântală și marmoreeană se desfășurau decametri de panglici în toate nuanţele cenușiului, eu am izbutit să citesc în întregime volumul doi al interesantei lucrări de știinţă popularizată „Tăbliţele cântătoare din Insula Paștelui”, am mâncat, cu decenţă și discreţie, o jumătate de kilogram pergamute și am scris câteva scrisori unor rude ce mă felicitaseră la diverse aniversări de-a lungul anilor, dar cărora până atunci nu avusesem răgazul a le răspunde.

În asemenea împrejurări e important să știi a folosi la maximum timpul, ca în agricultură, când se strânge recolta: niciun bob risipit, mici un spic rătăcit.

Panglicarul îşi vede de-ale lui și tu îţi vezi de-ale tale, nimeni nu stă, nimeni nu doarme — atâta doar că din când în când se tușește.

Despre bărbie, punctul cel mai sudic al capului, voi zice și eu ca La Rochefoucauld: mi s-a atras atenţia cândva că e cam pronunţată; m-am uitat în oglindă să văd cum e și drept să spun, nu-mi dau nici eu prea bine seama. Nu voi aminti decât că adeseori mi-am ţinut-o în palmă, că o port rasă și că ori de câte ori am de spus ceva dau dintr-însa.

În Renaștere i s-a făcut la un moment dat un elogiu bărbiei, dar pe atunci acesta era un gen literar mult gustat — după cum ne încredinţează Burkhardt — și probabil că nu atât meritele obiectului, cât pornirea de a mai elogia ceva care scăpase zelului poetic general a dus la oda cu pricina. Leon Batistta Alberti scrisese un tratat despre gospodărie, în care ridica în slăvi ocupaţiile domestice, Cristof Hegendorf omagia beţia, iar Jérôme Cardan, podagra. J. Rosario tipărise un volum intitulat „Apologia șobolanilor”, Daniel Hensius dăduse lumii, bucuros surprinse, „Elogiul măgarului și al păduchelui”. Erasm căpătase o mare faimă întocmind „Elogiul nebuniei”.

În timpurile noastre acest gen s-a stins și e păcat, căci cât de potrivit ar fi să onorăm, de pildă, cu un elogiu, bădărănia, complex de apucături care se lăţește pe zi ce trece printre noi! Cum am putea deosebi oamenii politicoși și civilizaţi dacă nu i-am avea, ca termen de contrast, pe mitocani? Și-apoi bădăranul dă dovadă de cea mai înaltă tărie de caracter, căci nu e ușor să nu răspunzi când ești salutat, să nu observi oamenii pe care i-ai cunoscut, cu care ai

mâncat dintr-un blid și ai dor mit într-un pat, să treci prin mulţime călcând vitejește peste picioarele altora și lărgindu-ţi cărarea cu coatele, așezându-te în faţa altuia când e de privit la ceva și dispreţuind rândul când e de obţiinut ceva, căutând a opri o mișcare cu interjecţia „ho” și a folosi ca semn de chemare apelativul „bău.

La masă, bădăranul îşi va impune totdeauna personalitatea strângând toată pâinea în dreptul lui, emiţând, când îi vine, sunete baritonale din orga stomacală, transmiţându-ţi efluvii salivare în timp ce-ţi vorbește. La cinematograf se va distinge veșnic prin ocuparea altui loc decât al său și înjurătura strașnic tunată împotriva celui care vine să-și revendice dreptul. La teatru va striga personajelor opiniile sale despre ele, în timp ce sfărâmă seminţe în dinţi și dă drumul la tranzistor ca să audă totodată și transmisia meciului de fotbal.

Apoi, cât de interesant e bădăranul modern, eu știinţă de carte și responsabilităţi! Te primește plat, fără efuziuni și fără delicateţe, te privește fix pe după ochelari, în timp ce-i expui nevoia care te-a adus la el și pe urmă îţi explică îndelung nu numai de ce nu ai dreptate, dar și de ce nu trebuia măcar să-i calci pragul, ba chiar să-ţi vină în minte ideea de-a o porni spre el. Îţi argumentează cu atâta convingere și pe tine te apucă o atât de gravă lehamite de sine. Încât cazi în genunchi și-l rogi înlăcrimat să te ierte, că n-ai să mai faci niciodată.

Lași bădăranului cultivat și cu funcţie hârtia pe care el a scris în faţa ta „De acord” și revenind a doua zi, să ţi-o iei de la secretară, găsești un răspuns fundamental negativ. Te duci la cine te-a trimis el cu telefonul, vorbind cu acela de faţă cu tine — și acolo afli că acela e plecat din ţară de o săptămână. Îi dai să-ţi citească ceva și după un an se scuză că ţi-a pierdut scrierea, poate mai ai vreo copie. Îi expediezi o carte cu dedicaţie, zice că n-a primit-o și după câtva timp o găsești la anticar. Îi dai o veste bună și el îţi răspunde cu o clevetească despre tine. Îl poftești la o reuniune intelectuală unde ești gazdă, ca să-l pui în capul mesei și el trimite în loc un ţârcovnic care să te spioneze și să-i raporteze pe urmă că acolo totul a fost prost și urât. Vorbești în şedinţa pe care o conduce dânsul și la sfârșit te admonestează nu pentru ce ai spus acolo, ci pentru te miri ce alte fapte ori cuvinte de care ai uitat de mult. L-ai lovit, din greşeală, o dată, în lift și te taie, după câţiva ani, de pe o listă cu nu ştiu ce

înlesniri. Îţi laudă reverul hainei, cu un zâmbet de conopidă în oţet și scrie o referinţă secretă despre tine precum că ești „inutilizabil”. Îl provoci la o discuţie deschisă, se îmbolnăvește. Te îmbolnăvești tu, cu adevărat, convoacă discuţia deschisă și propune să fii batjocorit.

…Dar nu mai avem pana celor din Renaștere, n-are cine să scrie astăzi „Elogiul bădărăniei”.

Poate mâine.

3. TRUNCHIUL — ȘI CÂTE CEVA DESPRE MEMBRELE SUPERIOARE DIN TOATE PUNCTELE DE VEDERE.

Întocmai ca pictorii care zugrăvesc chipuri. Dacă în aceste chipuri este vreun amănunt neplăcut, socotim că nu se cade nici să-l trecem cu totul cu vederea, nici să-l redăm prea fidel, căci un procedeu ar urâţi imaginea pictată, iar celălalt n-ar semăna cu originalul.

PLUTARH
(Vieţi paralele, III)

Sub cap se află așezat gâtul, în care găsim strâmtorile pe unde se trece în piept și un monticul mobil nu mit mărul lui Adam; i s-a zis astfel, presupunându-se că încercând a mânca mărul ce i-a fost înmânat de soţia sa în mod clandestin, primul om, la semnalul amenințător al autorităţii locale, n-a mai mestecat fructul (de spaimă), iar acesta i-a rămas în gât. De atunci bărbaţii au mai mâncat multe mere, precum și diferite alte soiuri de fructe, legume și păioase, dar cel dintâi rămâne tor acolo și femeile, de regulă ceva mai joase ca statură, îl privesc, voluntar sau involuntar, cu o tendinţă vagă de re-mușcare.

Spre dreapta și spre stânga se întind umerii. La mine, cel din dreapta e ceva mai lăsat, deoarece în copilărie îmi purtam pe el cufărul cu buclucuri când plecam la liceu, în oraș; mai târziu, mi-am purtat pe el geamantanul de student și apoi lădiţa militară. Acum, când îmi transport valizele cu automobilul sau mi le poartă alţii — ba

chiar uneia i-am pus roticele ca doar s-o mân și să umble singură, ca un cărucior — tot aștept ca umărul drept să se reridice la nivelul celui stâng, așa cum ar fi echitabil.

Din umăr pornește mina, alcătuită din mai multe tronsoane și articulaţii. Primul segment este acela acoperit de mușchi. În special de mușchiul flexor numit biceps brahial. Mușchiul și-a avut și el istoria lui. Pe când semăna cu un fuior de cânepă. Tata — om foarte voinic, ridicând tăurașul în spate și jucându-se cu doi saci plini ca și cum ar fi fost două mingi — s-a înfuriat, presupunând că voi rămâne bicisnic și m-a pus să învăţ numaidecât a călări și înota. Eu preferam jocul calm de ţurcă, dar părintele legitim m-a dus la iaz și faţă de protestele și rugăminţile mele, văzând el că n-o să mă poată băga în val cu binișorul, ca să mă înveţe, m-a luat de-o aripă și m-a azvârlit în apă. Am ieșit mai mult mort decât viu. Bocind și drăcuind. Dar după ce m-a lăsat să-mi trag sufletul și a auzit că nu-mi mai clănţănesc dinţii, m-a înșfăcat din nou, pe neveste și m-a aruncat iar, cam tot în acel loc. Am ieșit cum am putut, scuturat ca de friguri, vânăt și crâncen, încercând s-o iau la goană, dar am fost prins, potolit cu vorbe bune, uscat în soarele fierbinte și, bineînţeles, aruncat a treia oară, când n-am mai vrut să ies din apă fie de frică, fie că prinsesem oarecare curaj de vreme ce dând din tot ce aveam disponibil ca mădulare vedeam că nu mă scufund, ba chiar că mă și mișc în mai multe direcţii deodată.

Învăţând deci să înot după această metodă clasică și pe urmă să mă ţin pe cal, după ce fusesem legat pe șa, iar animalul ars cu biciul peste crupă — primul trap for tat făcându-mă să zac o săptămână cu fundul corpului sfâșiat și fundul sufletului înecat în amărăciune — am prins încet-încet cheag pe oasele braţelor.

Și, pe urmă, dacă am făcut fel de fel de munci — fie încărcând piatră, fie prășind cartofii, cu timpul strângând fetele în braţe sau bătând saltelele cu băţul ca să sperii chiriașii — dacă jucam, cu aprindere și sistematic, oină, mușchiul mi s-a bombat arătând acceptabil. Odată cu studenţia însă, a început a se alungi, fiindcă era prea puţin solicitat, iar de când scriu la gazetă și înnegresc pagini de cărţi, s-a tras mai de tot, dezvoltându-mi-se în schimb — dacă acesta poate fi un schimb — mușchii picioarelor. Nu atât fiindcă i-aș solicita în timpul muncii intelectuale, deși și în acest fel de

travaliu trebuie să știi a te ţine bine pe picioare, cât pentru că am fost îndemnat să umblu mult, ca să nu mă deformeze viaţa sedentară.

Cotul merită a fi studiat aparte, deoarece el a jucat un rol mai deosebit în viaţa mea și nu pot spune că ar fi încetat să-l mai joace. Chiar acum, în timp ce aștern pe hârtie cele de faţă, mă uit cu drag la el (la cel stâng) cum mă ţine când mă reazem pe el, amintindu-mi cu duioșie de câte ori m-am bizuit pe dânsul în ceasurile nesperate de melancolie în fereastra mansardei și cum am dat din el în ceasurile de înghesuială prea mare, când nu mai aveam loc să răsuflu.

Și pe urmă cum l-am alăturat altor coate, necunoscute, la cea dintâi manifestaţie populară, și cum l-am ros din prea multă întrebuinţare, înainte de primul examen de licenţă — când învăţasem tot ce trebuia să știe un student în istoria literaturii române, iar marele nostru profesor, uriașul istoric, scriitor și gânditor mi-a pus numai o singură întrebare, una singură și aceea din istoria literaturii franceze — apoi cum mi-a dat un cot peste cot, făcându-mi, cu alte cuvinte, cu cotul, un om care ţinea s-o cotim spre dreapta, în timp ce eu mă tot trăgeam la stânga și cum mi-a arătat cotul lui un prieten, la o nevoie, spunându-mi „uite aici mă doare de nevoia ta” (eu închipuindu-mi, într-adevăr, că acel loc al său trebuie să fi adunat o suferinţă imensă, deoarece până atunci îi fusesem prieten foarte bun); și cum nu mă lăsa s-o iau de braţ, ci numai de cot, doar ușor, ușor de tot, o femeie ţanţoșă, străvezie și tăcută, neam de calici, dar orgoliu de conţi, semănând cu regina aceea întâlnită de Pantagruel în călătoriile sale („Bucătarii ne-au rugat să nu ne supărăm dacă regina nu va veni să prânzească împreună cu noi; căci ea nu mănâncă decât abstracţiuni, diferite categorii, înţelesuri, subînţelesuri, antiteze, metempsihoze și judecăţi transcendentale*), și pe care femeie a luat-o de nevastă un caramangiu și a iubit-o, și a îngrășat-o până la o sută optsprezece kilograme, și a făcut-o fericită ducând-o cu tărăboanţa, după ce scăpătase — că așa au fost vremurile pentru unii caramangii, maștere — la institutul de endocrinologie să i se mai subtilizeze din osânză prin procedee științifice.

Posedând două coate, deși îl utilizez mai abitir pe cel din stânga, am pentru ambele o afecţiune egală, căci sunt momente în care

dacă nu m-aș sprijini esenţial pe amândouă m-aș afla în delicate încurcături.

De pildă când fac plajă.

După ce treci de curbura cotului ajungi în regiunea şeasă a antebraţelor. Ele nu s-au evidenţiat niciodată în mod special, ba aș putea zice că au fost totdeauna subevidenţiabile, deoarece nu prezentau destul de pregnant venele subcutanate. Din cauza acestei caracteristici ne norocite, în timpul internării la spitalul Colentina, unde am fost adus cu Salvarea într-o stare icterică gravă și într-o pronunţată necunoștinţă de cauză (după ce-mi diagnosticase „o ușoară răceală", tratându-mă masiv cu antipirină un medic blajin, căsătorit cu o cântăreaţă alienată mintal), întreaga școală de infirmiere a făcut practică pe mine în ce privește injecţiile intravenoase, proba fiind socotită un prag al calificării. Profitând de inconștienţa mea zâmbitoare — fiindcă în acea vreme tot aveam senzaţia că pasc volbură în câmpul natal și sunt scăldat în zeamă de laptele cucului — m-au bortelit ca pe un gherghef și mi-au făcut niște boalfe vinete, vinde cate mult mai târziu decât gălbinarea, de care am zăcut totuși cincizeci de zile.

La capătul întrebraţelor se află, ca niște peninsule ale trupului în oceanul aerian, mâinile. Nu le pot lăuda îndeajuns pentru tot ceea ce au săvârșit și nu le pot critica îndeajuns pentru tot răul ce mi l-au pricinuit.

Cu ajutorul mâinilor am trecut la staţiunea bipedă, dar tot cu mâinile am învăţat să rup flori, să sucesc gâtul fiinţelor necuvântătoare și să trag cu arma, ceea ce dacă mi-a adus clasificarea pe locul doisprezece, din unsprezece concurenţi, la primul și ultimul concurs de tir din viaţa mea, nu m-a făcut mai fericit.

Mâna dreaptă e cea care a deprins să ţină condeiul, să mângâie, să apuce bucatele, să învârtă cheia în broască, să salute, să bată tactul într-o masă la care nu sunt servit, să lovească, în legitimă apărare, să ciocănească timid în geamul unui ghișeu închis — de unde oricând poate să se ivească un cap zburlit înfricoșător — să stabilizeze o tigaie cu două ouă în ea pe un aragaz aprins.

Mâna stângă știe să ţină hârtia pe care aleargă condeiul, să sprijine obrazul care trebuie mângâiat, să proptească bucatele ca să nu sară din farfurie, să ţină de clanţă la descuiatul ușii, să nu salute,

să contrapuncteze tactul bătut într-o masă la care nu sunt servit, să fie pavăză la contralovituri, să ciocănească violent în gea mul unui ghișeu închis după ce cealaltă a ciocănit acolo timid și zadarnic, să toarne sare în tigaia cu două ouă în ea, de pe un aragaz aprins.

Ţinându-se una pe alta, ele m-au ajutat totdeauna în clipele grele ale începerii unui discurs, deoarece cea mai — dificilă problemă când te adresezi unui auditoriu public e poziţia mâinilor; să le ţii în buzunare e necuviincios, să le propteşti în șolduri e caraghios, să le încrucișezi pe piept e stingheritor, să te apuci cu ele de umeri e prea familiar, să le ridici în aer e stupefiant, să le legeni ca pe un pendul inculci senzaţia că ai fi în stare de ebrietate. Astfel că eu optez pentru acea poziţie pe care am ales-o instinctiv prima oară (și probabil atavic), poziţia lui Adam când s-a înfăţișat Domnului după groaznica mușcătură din fruct, cu deplina conștiinţă a rușinoasei sale goliciuni.

Am aflat de timpuriu de faptul că o mână spală pe alta și săpunul Bob Germandree pe amândouă; eram lucrător la o fabrică de săpun și primeam ca raţie personală gratuită un kilogram săpun de rufe pe lună. Cum leafa ajungea doar pentru douăzeci de pâini în treizeci de zile, neavând deci atâtea rufe cât săpun, iar ca unică lenjerie de pat posedam doar un sac, altfel în bună stare, am devenit gazda unei puternice colonii de păduchi ce o ducea tot atât de greu cât și mine în acei ani eroici și costelivi.

Ideea că o mână spală pe alta nu m-a părăsit însă nici după dispariţia păduchilor, concomitentă, de altminieri, cu aceea a săpunului Bob Germandree. Am văzut-o aievea — ideea, vreau să zic — în atâtea ipostaze. Încât o consider una din cele mai solid întemeiate și mai zdravăn înfipte în universul nostru, bântuit totuși de atâtea binefăcătoare mutaţii.

Mi-aduc aminte că într-o cronică dramatică, de prin anii cincizeci și cinci — ani superbi, dar în care, de ce n-aș mărturisi-o. Eu mă ţineam de critică — am pome nit despre micile lacune ale unei prezenţe scenice feminine. Era o actriţă relativ matură, căreia puteai să-i zici frumoasă dacă n-aveai fetișul cuvintelor, altminteri însă împodobită cu două cocoașe alternative și patru negi vizibili. Vorbea destul de curgător, în sensul că stropea la fiecare replică partenerii, decorurile și trei rânduri de spectatori, atâta doar că-l pronunţa pe *s*

ca pe ș, iar s-ul îl elimina, cu desăvârșire, astfel că dialogurile. În basmul în care juca Zina „deveniseră bizare:

— Ştiai, copile, și-mi vei pune păul tău.

— Ascultă. Șmeule năpranic, cu roaba ta n-oi fi clavia mânșpăimântă…

Bărbatul ei o iubea cu sălbăticie, în celelalte privinţe fiind un om teafăr, iar directorul teatrului, care depindea de bărbatul ei, o admira cu exaltare, regizorii. Împărtășind și ei. În limitele salariului tarifar, afecte similare. Eu exprimam o opinie întrucâtva diferită, arătând că dacă jocul ei e mai mult decât drăgălaș, aproape mizerabil. Dicţia în schimb e un șuierat care bagă groaza în oameni și. În genere, prezenţa ei în acel teatru e de o frecvenţă putând duce de râpă întreg stabilimentul. Cronica o lua din loc destul de bine și se oprea la timp, dar, evident, partea de mijloc nu era de natură să producă încântare în familia de spirite din jurul sus-amintitei.

— Ce mai faci? – m-a întrebat pieziș directorul teatrului, la o zi după apariţia articolului și fără să mai aștepte răspunsul meu. – m-a bătut amical peste obraz: Pe zi ce trece, întinerești; în ritmul acesta nu peste multă vreme te vei reîntoarce în mama dumitale.

— Nu mai scrii tu multă vreme porcării! mi-a telefonat soţul, fără bună ziua. Te fac eu să le înghiţi pe toate.

— Ai și altă meserie? mi-a clipit voios regizorul, ca un cotei luminat brusc cu o lanternă, că asta nu prea-i de dumneata.

La vreo două săptămâni. A venit tata să mă vadă. Scărpinându-se după ureche, mi-a povestit că vor să-l dea afară din slujbă pe motiv că are copii zurbagii și asociali.

— Ce poznă ai făcut, băiete? Că eu nu te știam poznaș.

— Nu sunt asocial tată, l-am încredinţat, pe cuvântul meu, uite, ieri m-au ales și președinte de sindicat fiindcă eu sunt cel mai tânăr.

— Atunci m-am liniștit, a oftat bătrânul. Îi las să mă scoată, pot pleca fără apăsare de cuget.

Soţul artistei vorbise cu un demnitar al primăriei. Demnitarul primăriei vorbise cu secretarul general al ministerului construcţiilor. Secretarul general avea nu știu ce problemă cu directorul șantierului din Cotroceni. Directorul șantierului din Cotroceni și-a chemat adjunctul și l-a trimis să vadă de ce nu merge munca așa cum trebuie în sectorul AD 3. Conducătorul sectorului AD 3 a ajuns la

concluzia, după ce a examinat amănunţit situaţia, că munca nu merge așa cum trebuie din cauza bătrânului supraveghetor de la basculă, care are sarcina să ia greutatea camioanelor cu materiale și care deci trebuie pus în disponibilitate. Acela era tata.

E adevărat că o mină spală pe alta, dar uite că se întâmplă să se oprească apa uneori, nu mai au mâinile cu ce să se spele. Deci tata a rămas să cântărească mai departe camioanele, bărbatul să-și iubească în legea lui soţia peltică, ea să joace de cinci ori pe săptămână. Eu să scriu chiar și povestea asta — și lumea să se învârtă mai departe pe osia ei.

Studiind cu luare-aminte societăţile mutuale de spălare a mâinilor, prin locurile pe unde am lucrat și având oarecare curiozitate pentru ştiinţele biologice s-a întâmplat să observ anumite paralelisme izbitoare.

Este știut, de pildă, că una din formele simple de asociere e *colonia,* reunind, îndeobște, indivizi din aceeași specie, ea având aspecte homomorfe și heteromorfe. Puţind ajunge și la stadii superioare de polimorfism, așa cum se întâmplă cu formaţiunile de corali din apele calde ale Pacificului, în dreptul insulelor Tonga sau în arhipelagul Marchizelor, ori cura am văzut eu însumi într-un minister al deceniului șase, unde o întreagă direcţie generală era de fapt o colonie: cum te atingeai de un membru, se zvârcolea întreaga concreţiune, cum pomeneai de concreţiune, dădea semne de agitaţie fiecare membru în parte.

Sunt, de asemenea, cunoscute *societăţile de animale,* ele fiind sau temporare — determinate de necesităţi vremelnice de hrană ori apărare, cum e convenţia dintre bursuc și vulpe, bursucul săpând cu mare sârg vizuini în râpele pădurii, iar vulpea, care nu-și face singură adăpost, ocupându-le, stupindu-l și zgâriindu-l pe proprietar până ce acesta îşi abandonează locuinţa și se duce să-și facă alta — sau permanente, cum era societatea câinilor din Constantinopol, împărţiţi pe cartiere, societate remarcată și descrisă de naturalistul Brehm. Pe când eram funcţionar la fabrica de baterii, am observat că mai mulţi patroni intrau într-o asemenea societate, ajutându-se cu materia primă, care nu se găsea, și împărţindu-și circumscripţiile, în același timp practicând fiecare și un comerţ auxiliar ce nu intra

propriu-zis în profilul unităţilor, fiind, însă, favorizat de instalaţiile existente.

Unul repara foehnuri, aparate de uscat părul, ale cea fiorilor — acesta era patronul meu — drept pentru care umblam cu un rucsac pe la toate frizeriile și adunam hârburile; de pe urma acestei activităţi m-am ales cu persistente dureri de șale, dar și cu legături amabile printre coafezele de toate culorile din catalogul șamponurilor.

Altul reconsidera gumilasticele uzate, un al treilea ascuţea foarfece, un al patrulea dărăcea lâna ţurcană, ba era și unul care transforma jobenurile și gambetele în șepci cu cozoroc, dat fiind că era anul în care primele decăzuseră total, în timp ce celelalte se afirmau impetuos.

Dar aceasta era o societate temporară; când războiul a ieșit din ţară și camuflajul s-a desfiinţat, producţia de baterii a scăzut catastrofal, patronii s-au despărţit, sau și încăierat, cel cu reîntinderea jartierelor a încercat să acapareze și fiarele de uscat părul, astfel că pactul s-a destrămat, iar eu am rămas pe drumuri, putând, prin urmare, să mă îndrept spre studii superioare.

O societate permanentă, puternic cimentată, e aceea a funcţionarilor care dau aprobări pentru construcţii și modificări de construcţii. Dorind să transform o jumătate de încăpere din apartament în bucătărie, ca să nu mai împart acest gingaș oficiu cu vecinul, am înaintat o cerere. În sens, întreprinderii locative de sector. Funcţionarul de resort mi-a cerut schiţa locului. Superiorul său mi-a explicat, când am adus schiţa locului, că „locul” înseamnă apartamentul. Am întocmit deci schiţa apartamentului. Dar superiorul său, care trebuia să iscălească aprobarea, a solicitat planul imobilului, pentru ca să-și poată da seama de eventualele orificii ce ar — putea afecta structura casei. Cum nici acest plan nu părea satisfăcător și se făceau pregătiri pentru a mi se cere altceva, m-am adresat forului superior de la Municipiu. Aici am fost lămurit, cu politeţe, că funcţionarii din subordine greșiseră faţă de mine, deoarece era necesar să arăt, în schiţe, cum și unde e amplasat imobilul, astfel că am adus, cu o furgonetă, planurile cartierului executate la scara 1: 100.000, locul destinat viitoarei bucătării figurând aici ca oaza Ben Halima pe harta Saharei occidentale. Ca un punct adică. În acest stadiu avansat al lucrărilor, toţi cei pe la care

umblasem s-au constituit în comisie și mi-au făcut o vizită de trei ore, ajungând la următoarea — înţelegere: să înalţ un zid interior despărţitor, zidul să fie pe jumătate fereastră-pe jumătate ușă. Ușa să fie fixă, dar și glisantă, să astup geamul dinspre stradă și să deschid altul spre curte, să creez o sursă de aerisire și una de evacuare, să fac un canal care să străbată imobilul și să iasă undeva lângă Dâmboviţa, să pun linoleum pe jos și o lampă electrică sus și să protejez de poluare oţetarul din faţa casei. Pentru fiecare operaţie urma să am aprobarea unui for de resort: zidul ţinea de sistematizare și arhitectură, oţetarul de direcţia cimitirelor și a spaţiilor verzi, canalul, evident de întreprinderea de salubritate, geamul, de conducerea cooperativei „Geamgii progresişti" din Câmpulung-Muscel, mozaicul special, de atelierul de reparat cruci din Craiova, linoleumul, de industria locală de chimicale, deratizări și dezinsecţii din Satu Mare.

După încheierea „minutei" n-am pregetat a i-o arăta, cu deznădejde. Unui factor de răspundere din ministerul corespunzător. El a zâmbit dând din cap, dar nu de mormanul paperasier la care ajunsese afacerea, ci de neștiinţa mea și a cerut să i se aducă din bibliotecă toate volumele de legi și instrucţiuni în materie. A început să-mi citească pe la ora zece capitolele și paragrafele care mă priveau, iar pe la patru îmi devenise pe deplin clar că întreaga lucrare era, conform spuselor sale, *ilegală.*

M-am întors acasă liniștit și am început să leg hârtiile ca să le pot da foc tuturor a împreună, nu pe rând, când am auzit la radio de reforma administraţiei și am zăbovit o clipă. O clipă inspirată.

Dar și azi, când beau apă în bucătărie, mă opresc, câteodată, cu paharul în aer și alerg spre sertarul biroului unde ţin actele, să mai văd o dată dacă milimetrajul gurii de canal prin care se scurge lichidul din chiuvetă corespunde instrucţiunilor numărul M. 734.325.626. anume capitolului 7, paragraful 1C din „Normele de funcţionare a instalaţiilor", coroborate cu „Regulile de amenajare a locuinţelor proprietate particulară și de stat" și completate cu „Regulamentul" de funcţionare a întreprinderii de construcţii și reparaţiuni și administraţie a locuinţelor din sectorul de care aparţin.

O altă asociaţie definitorie pentru relaţiile organismelor din natură este *comensualismul,* legătură temporară între doi indivizi de specii

diferite, cum se întâmplă cu păsărică aceea care îl scobește în dinţi pe crocodil, în timpul siestei acestuia, el obţinând astfel o igienă ireproșabilă a gurii, ea hrănindu-se copios cu delicatese pe care altminteri n-ar putea să le procure. Această asociaţie de ajutor reciproc funcţionează excelent și mi-a fost dat să văd atari comensualisme și în alt regn, cândva o editură dându-i unui critic literar constipat să facă referate plătite la toate manuscrisele depuse de scriitori, criticul obligându-se, în schimb, să laude, cu întreaga sa capacitate de difuzare, toate cărţile tipărite de acea editură, indiferent de conţinutul și valoarea lor.

Biologia identifică și *mutualismul* între indivizi din specii diferite, care îşi dau ajutor reciproc, cum mi-a povestit o demimondenă în orășelul Arezzo, într-o eterică noapte italiană. Ea îmi oferise serviciile ei interesate, eu i-am oferit. În schimb, dar fără schimb, o masă copioasă dezinteresată, ca să aflu câte ceva din zbuciumata și pitoreasca-i existenţă. Mâncând cât doi bărbaţi și bând cu o sete de arșiţă lungă, consumându-mi adică diurna în lire pe trei zile, famelica tânără mi-a relatat, pe la a doua sticlă de Chianti, că întreprinderea de dragoste peripatetică la care e angajată e în raporturi de mutualism cu o mănăstire de călugăriţe din munţii în prejmuitori: patroana varsă cu regularitate o cotă va nabilă din beneficii stareţei, pentru fondul obștesc al lăcașului, iar lăcașul acordă adăpost și îngrijire discretă pensionarelor laice, ori de câte ori există solicitări din parte-le.

Mai e *simbioza,* atunci când partenerii nu pot trăi unul fără altul — cum se întâmplă între algă și lichen, borfaș și tăinuitor — și *parazitismul,* când unul trăiește pe seama celuilalt, ca limbricul, ascaris lumbricoides, pe intestin, dar sunt prea notorii ca să mai fie nevoie să le descriu în amănunţime, ele dobândindu-și această notorietate încă din antichitate, când vestitul scriitor Lucian din Samosata le-a consacrat și un tratat, definind „Parazitica” drept meseria în care omul se îndeletnicește cu faptul de a bea și de a mânca din pomană, precum și cu ceea ce trebuie să spună pentru dobândirea acestor două foloase. Antoninus Pius era atât de pornit împotriva paraziţilor, încât — după cum istorisește Julius Capitolinus, biograful său — a tăiat salariile multora pe care-i vedea că le primesc fără să facă vreun serviciu, spunând că nimic nu e mai

josnic și mai condamnabil decât să trăiască pe spinarea republicii cel care nu-i aduce nimic prin munca sa.

Faimosul legislator atenian Solon statornicise juridic că acela ce nu are o ocupaţie în cetate poate fi dat în judecată de oricine vrea. Firește, marile spirite au în trodus și unele nuanţări în problemă, pe măsură ce observau că există grade de parazitism și puncte de vedere în ce privește calificarea obiectului. Solon însuși a adăugat, despre legea lui, că ea seamănă cu pânza de păianjen: cade într-însa ceva mai ușor și slab, ea ţine; pe când un lucru mai mare o sparge și trece. Depinde deci și de spinarea pe care trăiește parazitul, nu numai de persoana lui, depinde și de natura serviciilor pe care i le aduce susţinătorului. În această privinţă, moralistul
La Bruyère a adus, în alt veac, o precizare interesantă, arătând că „La Curte chiar și pe lângă cei mai bine intenţionaţi, e nevoie de pungași; dar folosirea lor e treabă gingașă. Iar secretarul florentin, signor Niccolo Machiavelli, făcea distincţii și mai nete, ca să ne demonstreze că problema nu-i atât de simplă: după el, cei buni, plini de încredere în nevinovăţia lor, nu-și caută apărătorii sau lăudătorii în afara legilor comune — cum fac cei răi, derbedeii, paraziţii, uneltitorii — aşa încât sfârșesc prin a pieri lipsiţi de apărare și de onoruri, iar răii „agenţii și conducătorii acţiunilor rele”, cu atât mai dăunători sunt cu cât îşi îmbracă mai pompos intenţiile și scopurile lor în haina de podoabă i vorbelor generoase. Nu alta era convingerea satiricului Oman Fedru, prin care se face și o relaţie posibilă între fenomenele de simbioză și parazitism:

În faţa atâtor puternici nu-i nimeni destul de ferit.
Dar când cu cei tari se unește cumva și un sfetnic netrebnic.
Atunci vicleșugul și forţa în stare sunt tot să distrugă.

Pe al doilea deget din stânga al mâinii stângi port o verighetă de aur, ca urmare a descoperirii făcute de preoţii egipteni din perioada faraonică, prin disecţii iscusite, că de la acest deget pornește un nerv subţire până la inimă. Amintind că celelalte patru degete sunt libere de poveri am spus mai mult decât trebuie și mă opresc.

Pe al doilea deget din stânga al mâinii drepte port un inel de aur cu piatră care nu e urmarea nici unei descoperiri și al cărui rost, de

fapt, nu-l înţeleg. La fel de bine aș putea purta un cercel de aur ca regele numit Iugurta, sau un colier de aur ca Lorenzo Magnificul, sau o brăţară de aur ca iubitul Damei cu camelii, din piesa cu același nume. Totuși ţin acel inel pe degetul evocat, ba chiar pot mărturisi că nu-l scot niciodată, nici în somn, nici când mă spăl, nici când fac alte servicii corpului și spiritului.

În decursul călătoriilor mele, căci viaţa m-a plimbat pe o bună parte a globului, am privit felurite pietre preţioase cu care să pot face mai strălucitor acest mic far al persoanei. Într-o butică mititică din Marsilia am adăstat îndelung în faţa unui diamant, un cub holoedric în octaedri romboidali, ușor gălbui, cu luciu tipic, dar m-am temut să nu tai sticla mesei de lucru cu el, știut fiind că diamantul străpunge sticla, iar eu, când scriu de pildă satire împotriva tembelismului, mă înfurii și mă răzbun pe geam, deoarece pe ei, pe tembeli, n-am cum să-i birui ori să-i stârpesc. Într-o vară frumoasă și portocalie, la Neapole, am admirat în vitrina unui magazin din port un opal transparent, translucid, cu jocuri de culori, însă avea prea multe jocuri și obosea ochiul. Safirul albastru pe care mi l-a oferit un negustor din Valencia iriza o lumină odihnitoare, dar era prea mare și omul nu voia să-l îmbucătăţească, spunând că atunci când ai o bogăţie, cât timp o păstrezi întreagă, o poţi numi așa, dar de îndată ce o tai nu mai ești stăpân pe ea. Alunecă în toate părţile și i-am dat perfectă dreptate gândindu-mă chiar la un element mai puţin preţios, la leafa mea, care cât timp o am în plic, toată, mai arată o sumă, pe urmă îşi pierde această calitate. La Praga, în orașul vechi, m-a impresionat un alexandrit cât un bob de fasole, galben-verzui, dar iarăși, nu se vindea decât împreună cu un grenat de Boemia prin care era legat de o picătură de argint cât o lăbuţă de furnică și pentru amândouă nu mă ţinea cureaua. Sardonixul, cu brâuri, de o masivă alcătuire, mi s-a părut, totuși, prea ieftin la Copenhaga, iar tridinitul alb, găsit în gară la Zagreb, era cam banal. Bucata de morion brun, de la Cracovia, avea un defect, o crăpătură aproape invizibilă și l-am lăudat, cu vorbe prietenești, pe responsabilul bijuteriei, ce mi-o relevase onest, amintindu-mi cu mâhnire că înainte de a porni în voiaj cumpărasem niște lucrușoare de-acasă și vânzătorul, foarte grăbit în a mă servi, auzind că plec chiar în acea după-amiază, îmi pusese în pachet niște ciorapi de copil, o cămașă

de două ori mai lungă decât latã și șase batiste care s-au dovedit, la despachetare, a fi de damă. Specialistul în nestemate de la Göteborg m-a sfătuit să nu iau almandinul violaceu, că nu se potrivește la culoarea aurului meu, cu caratele cam paupere și m-a îndemnat mai degrabă spre un morganit roz, dar acela nu mi s-a părut a se potrivi felului meu de a vedea lumea. Pietricica de heliotrop, verde cu punctișoare roșii, am refuzat-o din cauza unei amintiri ce m-a năpădit violent. Aveam patru ani și fiind noi prea lipsiţi în acea iarnă, ai mei n-au avut cum să-mi mai facă și săniuţă, după ce-mi încropiseră un paltonaș. Eu am privit cât am privit goana voioasă a săniilor pe panta gârlei, dar dacă am văzut că nu vrea nimeni să mă ia în echipaj, am tras paltonașul sub mine și l-am făcut într-un fel talpă de sanie. Fie că am exagerat în prea lunga repriză a noului sport, fie că pânza nu era nici ea prea acătării urzită, m-am întors la domiciliul părintesc cu o gaură respectabilă pe conturul fundului. Tata a pus, pe locul cu pricina, palma lui bună și lată, de pe urma căreia carnea se dezvolta văzând cu ochii, iar mama a aplicat, mâhnită și ciudoasă, pe sumăieșul cafeniu, un petic verde cusut cu lână roșie, semn pe care l-am purtat toată iarna, spre hazul necurmat al întregii populaţii băștinașe. Astfel că am renunţat iute, sub povara acelei aduceri-aminte, la pietricica verde-roșie și m-am simţit mai degrabă atras de un chihlimbar circazian, dar nici pe acela nu l-am luat, nu mai știu de ce.

Am poposit însă, într-o zi blândă de august, într-un oraș european mărunt și anonim și am intrat în locanda modestă, unde, în spatele tejghelei, se afla o fată semănând cu un înger al lui Correggio. I-am privit ochii verzi cu gene lungi și sprâncenele blonde frumos arcuite, fin desenate, apoi m-am uitat în galantar și am zărit aici o pietricică mică-mică, de un cenușiu tulburător, pe care, luând-o în palmă, am simţit-o grea, grea, mai grea ca plumbul și am strigat bucuros, eliberat parcă: „Asta e, pe asta o iau !”.

„Aceasta nu, domnule, mi-a spus fata, cu un glas argintiu, diafan, aceasta nu e de vânzare, e căzută din cer, o așchie dintr-un meteorit, o voi pune la inelul meu de logodnă când voi avea inel, căci logodnic am”.

M-am uitat iar, lung, la ovalul desăvârșit al feţei ei ca laptele, doar cu o singură aluniţă de cafea lângă ochiul drept, la pletele blond-

roșietice și la gura trandafirie, pensulată de o mină de maestru, la năsucul ei drept, cu nări mici și am simţit cum îmi trece o andrea fierbinte prin inimă. „Fată frumoasă — i-am spus — lasă-mă să-ţi cumpăr eu inelul la care crezi că se potrivește această piatră, sunt străin, peste un ceas voi pleca și nu cred că mă voi mai reîntoarce vreodată, nu-ţi cer nimic, doar îngăduinţa de a aduce acest prinos frumuseţii tale — ori, poate, cine știe căror amintiri ale mele ce m-au zdruncinat”.

Fata a tras draperia, și-a chemat mama, o doamnă cu părul purpuriu și faţa plină, liniștită și i-a tălmăcit pe scurt dorinţa mea. Mama m-a cercetat cu ochii ei verzi, aidoma că ai fiicei și a făcut semn din cap că da, și atunci fata mi-a arătat, sub cristal, inelul ce-l râvnea pentru piatra ei și am dat tot ce aveam ca să-l plătesc.

Doamna cu părul purpuriu m-a rugat să aștept puţin și eu m-am odihnit în ochii clari ai fetei, care mi-i dăruia senină, fără să clipească, fără să tresară. După un timp, mama s-a întors cu semincioara aceea cenușie — despre care nu va ști nimeni, niciodată, din ce abisuri ale timpului și spaţiului a ajuns pe pământul nostru — fixată în inel și l-a trecut ușor pe degetul fetei.

Iar aceasta s-a aplecat graţios peste tejgheaua îngustă, mi-a luat obrajii în mâinile ei cu degete lungi și subţiri și și-a apăsat buzele pe buzele mele, într-un sărut cast, prelung, cum n-am mai cunoscut și nici nu voi mai cunoaşte.

Iar când plecam, mama mi-a spus că logodnicul fetei nu va ști nimic, nimic, niciodată, niciodată și că această taină o vom duce noi trei în mormânt. Sunt încredinţat că ele două așa vor face, dar iată, eu n-am avut putere s-o port printre atâtea alte osânde și m-am despovărat de ea aici, ușurându-mi sufletul.

Până la urmă am optat pentru un rubinspinel roșu, ce mi-a fost dăruit la București, și pe acela îl port la inelul meu de aur. Un giuvaiergiu din Amsterdam a râs cu poftă, când i l-am înmânat spre cercetare, zicând că e sintetic și valorează doi guldeni; o venerabilă doamnă din Helsinki, al cărei magazin era cât o cutie de bomboane, mi-a spus însă că poate fi veritabil dacă, observându-l bine, voi vedea că la întuneric devine opac și la lumină transparent; iar specialistul montecarlist (din

Monte Carlo, lângă Cazinoul unde am băut o Coca-Cola) s-a jurat pe crucea Sfintei Barbara, patroana mătușii sale care-l crescuse, că e o nestemată atât de veritabilă, încât dacă i-o dau, împreună cu inelul, s-o joace imediat la ruletă e gata să-mi acorde șaptezeci și cinci la sută din beneficiu, numai să-l aștept răbdător în faţa intrării, că n-are cu ce plăti bilete pentru doi.

Sub degetul arătător de la mina dreaptă am un fel de bătătură mică, rotundă, căreia multă vreme nu i-am dat nicio importanţă. Dar într-o seară sinilie, pe când îl ascultam cu desfătare, în chilia lui din foișorul casei, pe neuitatul Tudor Mușatescu, el mi-a arătat o protuberanţă asemănătoare pe dinapoia degetului său și mi-a spus că pe aceasta a observat-o prima oară, pe mâna sa, Gabrielle D'Annunzzio și de atunci i s-a spus „semnul lui D'Annunzzio", semn de scriitor veritabil. I l-am arătat și pe-al meu, l-a privit atent și mi-a spus: „E ceva mai mic, dar e perfect autentic, să nu te îndoiești că ești scriitor". Nu mă mai îndoiesc, și de atunci plătesc cotizaţia la Asociaţia scriitorilor cu cea mai conștiincioasă regularitate — mai ales că mi se reţine automat — și nu lipsesc de la niciuna din ședinţele de breaslă, cu excepţia acelora la care nu mă duc.

4. MAI JOS,
SPRE EMISFERA AUSTRALĂ

Regiunea muntoasă din apropierea ecuatorului are un avantaj prea puţin luat în seamă, ea este partea din suprafaţa planetei noastre unde în cel mai restrâns spaţiu diversitatea impresiilor date de natură atinge maximumul.

ALEXANDER VON HUMBOLDT
(Consideraţiuni introductive despre diversitatea aprecierilor frumuseţilor naturale în spiritul unei cercetări ştiinţifice a legilor universului).

Urcând înapoi pe versantul mâinii și trecând peste culmea umărului ajung în depresiunea subsuorii, de unde se bifurcă un drum spre platoul toracic și altul spre podișurile omoplaţilor. Dacă o iau

spre spate și cobor prin grohotișurile coloanei vertebrale mă opresc la locul numit coccis, mărturie pipernicită a ancestralei și falnicei noastre cozi de la începuturile proaspete ale cuaternarului, când ne zbânţuiam prin copaci. Acest suvenir e atât de preţios, încât natura îl apără cu două emisfere moi, pentru ca atunci când stăm, sau când cădem, ori când suntem bătuţi în acel loc, vertebra ultimă să nu sufere vătămare și să-și menţină deplină integritatea.

Regiunea aceasta dublu colinară se numește fund, e fundul corpului și în afară de funcţia protectoare pozitivă mai are și una negativă, favorizând viaţa sedentară; fără ea n-am avea pe ce ședea ca să fim sedentari, am umbla tot timpul ori am sta trântiţi latitudinal și probabil că am fi slabi, vânjoși și mult mai prompţi, iar manifestările colective, ţinându-se numai stanţe pe de și-ar scurta considerabil durata. În plus, acest loc al trupului a generat un număr destul de mare de expresii pitorești expeditive, cu și fără adresă, colorând puternic limbajul nostru cel de toate zilele, prilejuind unele din cele mai concentrate și mai dure formule de relaţie umană.

Îmi vin în memoria auditivă câteva expresii în legă tură cu zona. „I se vor aplica zece lovituri reglementare la fund”, ordonase sublocotenentul Negulescu, tranșând astfel disputa noastră de o zi și o noapte — el student în filosofie, eu bacalaureat — cu privire la substanţa materiei după Descartes și după Spinoza, nu mai intervenţia hotărâtă a căpitanului Iordache salvându-mă de deznodământul dezonorant, el apreciind că „Tămpirea intelectualilor nu trebuie să dea ocazie de circ trupei”. Apoi „Mă doare în fund”, strigase șeful meu în primăvara lui ’46, când i-am spus că aș avea trebuinţă de o oră liberă pe săptămână ca să pot participa la principalul seminar universitar al specialităţii în care mă pregăteam. „Noi facem revoluţie și lui îi arde de universitate… Ori ziarul, ori cartea, alege”. Și am ales cartea, trecând în același timp de la ziarul lui la o revistă săptămânală, adică tot în revoluţie, el deplasându-se însă, ceva mai târziu, printr-o mișcare de rotaţie, pe o bancă foarte laterală, unde putea să mediteze mai calm la mișcările planetei.

Cum nu trebuie să ne lăsăm pradă amintirilor auditive, deoarece aglomerăm auzul cu lucrurile vechi și nu mai distingem ce e nou, mă întorc la subsuoară și o iau de astă dată spre piept — locul unde se poate observa cel mai deslușit meritul meu cultural, căci aici port, în

zilele sărbătorești, medalia cu acest nume, singura mea medalie, și cobor, depășind tropicul coastelor și deșertul stomacului, spre ecuatorul personal.

Dacă trec și ecuatorul, unde nu am a zăbovi prea mult și pe care l-am delimitat totdeauna. Cu o curea, refuzând cu vehemenţă — habar n-am de ce — meridianele bretelelor, dau peste zona australă a corpului meu, ce începe cu o întindere ușor movilită despre care zicând că se numește abdomen (popular, pântec) aproape că nu mai am ce adăuga.

Capacitatea subterană a acestei întinderi este uriașă și dacă s-ar calcula cantitatea de floră și faună terestră și marină care a intrat aici numai în mileniul nostru s-ar ajunge la o cifră ce nu are încă echivalent în nomenclatorul matematic. Ea prezintă toate formele de relief posibile: depresionară, cum era și la mine, în vremea când ajunsesem cu studiul filosofiei la lupta dintre realiști și nominaliști, de șes, de deal — cu alunecări de teren și degradări ale pantelor — de obcină, de masiv muntos. Se petrec, uneori, în zonă și prăbușiri catastrofice.

În vechime se acorda o importanţă considerabilă stomacului, presupunându-se că dilatarea sa poate duce la restrângerea regiunilor limitrofe și modificarea climei în întregul organism. Se povestește că înainte de a-și scrie cărţile împotriva stoicului Zenon, academicul Carneadea luat un puternic purgativ de spânz alb, ca să nu-i rămână nimic în stomac, care ar putea ajunge în regiunea sufletului și i-ar toci astfel ascuţimea și puterea minţii.

În schimb Lucullus, proeminent bărbat politic roman, înainte de a porni la bătălia, pe care o socotea hotărâtoare, cu Mitridate, regele Pontului, a mâncat și a băut două zile și două nopţi, socotind că în acest fel nu numai că se va fortifica în vederea luptei, dar va avea și cu getul senin pentru a putea lua cele mai rapide și mai potrivite hotărâri.

Într-o vreme, romanii erau de părere că la un ospăţ cuviincios numărul conmesenilor poate să înceapă de la numărul graţiilor și să-l atingă pe cel al muzelor, dar ulterior se ajunsese la organizarea unor chiolhanuri atât de grozave, unde se mânca o săptămână în șir, de la limbi de potârniche, până la urși întregi copţi în propria lor

blană, încât statul a intervenit, reglementând prin legi severe cheltuielile pentru ospeţie, chiar și ale particularilor.

În evul mediu legile acestea erau de mult uitate și oamenii se închinau din nou, cum zicea Rabelais, zeului ventripotent fără niciun fel de reţinere — când aveau cu ce să nu se reţină — făcând însă mereu o relaţie subtilă între stomac și spirit, fie de la unul către altul, fie de la altul către unul, cum obișnuia, de pildă, înţeleptul Panurge. El mărturisea franc și circumstanţele: „Eu — zicea — bucuros cer sfatul femeilor, cu deosebire al celor bătrâne. De câte ori le-am ascultat, am avut un scaun minunat. În schimb, după ce-am citit una din acele cărţi teologice mult lăudate, să mă ia naiba, așa cum mă vedeţi, dacă n-am rămas cu maţul încuiat timp de patru-cinci zile”.

În ce privește istoria mea personală, pot furniza următoarele informaţii:

În 1945 aveam opt găuri la curea — care mă în conjura aproape de două ori — și deși plin de înflăcărare, mereu în marș, mai trebuia uneori să-mi ţin pantalonii și cu mâna, datorită formei de covată a abdomenului.

În 1948 căpătasem o structură ceva mai plină, scheletul meu nu mai putea fi studiat integral pe sub prea subţirele înveliș al pielii, patru din cele opt găuri ale curelei trecuseră în partea stângă a cataramei, fiindcă ajunsesem să mănânc de două ori pe zi și chiar cu oarecare regularitate.

În 1951, căpătând o slujbă de oarecare răspundere, care-mi dădea posibilitatea să nu mă ridic o parte a zilei din fotoliu, iar seara să fiu transportat acasă cu mașina, am aruncat cureaua cea veche și mi-am cumpărat una cu închizător mecanic, din material elastic, dând la lărgit și cele două costume pe care le aveam.

În 1953 s-a organizat o ședinţă-fulger, fără pregătire, fără referat, în care s-a discutat activitatea mea de oare care răspundere.

— Cine are ceva să-i reproșeze dânsului — a pronunţat în microfon omul care conducea — să vină aici și să spună fără teamă.

— Eu — a început unul, un cizmar — l-am simpatizat foarte mult; de câte ori venea pe la noi făcea câte o glumă.

— Nu ești la obiect.

— Dacă vreţi, pot să vă reproduc și ultima lui glumă, am râs de m-am împuns cu sula în deget.

— Stai jos, altă dată fii mai atent la ceea ce lucrezi, nu la palavrele de pe uliţă.

— Cu mine — a prins curaj o coafeză suspectată de isterie — s-a purtat urât: dormeam și eu puţin după amiază și el, intrând în atelier, a trântit atât de tare ușa, încât m-am trezit și n-am mai putut adormi nici în zilele următoare.

— Foarte bine. Descrie amănunţit cum a făcut, ce a spus, cum stătea, insistă, asupra brutalităţii.

Femeia a insistat cu râvnă. Reieșea întrucâtva că am tendinţe antropofage.

— Să știţi că frâna producţia — a povestit altul, un contabil care, ulterior, a intrat în pușcărie pe o perioadă nedeterminată, din motive vast popularizate.

— Aha! Relatează pe larg, noi nu fetișizăm așa-zisul timp de ședinţă.

— Apoi eu am venit la el cu o problemă de producţie foarte urgentă și dânsul mi-a replicat verde: trebuie să mai aștepţi, să nu ne pripim însă văzuse clar că e o chestiune de maximă urgenţă.

După un ceas de relatare amănunţită, rezulta că am o înclinaţie fermă spre sabotaj.

— Altcineva! bătu cu creionul în masă personajul care dirija.

Nu mai voia să vorbească nimeni.

— Hai, curaj, nu vă sfiiţi! fură îndemnaţi.

A venit, cu greu, la tribună, o femeie de serviciu pe care o angajasem fiindcă era din satul meu, o bătea bărbatul de o căpiase, vagabonda prin București. Îmi amintise că fusesem colegi de școală și că îmi dăduse niște mucenici într-o zi anume din calendarul sfinţilor, așa că am încadrat-o conform prevederilor legale.

— Ce-aveţi cu el? – izbucni ea în plâns, și atunci am observat, pentru prima oară, ce bizar răsună un sughiţ transmis prin staţia de amplificare. De ce-l chinuiţi? Că eu îl cunosc de când avea șapte ani și hrănea toţi câinii din comună, de se ţineau landră după el.

Conducătorul ședinţei se arătă vădit impresionat și hotărî sec:

— Daţi-o afară! E în stare de ebrietate.

După care ţinu o scurtă alocuţiune, conchizând, „pe baza celor spuse de antivorbitori și ţinând seama de starea de spirit a colectivului”, că trebuie să fiu destituit.

Apreciindu-se însă că eram necopt și la prima abatere gravă din viaţa mea în ce privește munca de conducere — pentru care se dovedise că nu aveam niciun fel de chemare, necum pricepere ori măcar tragere de inimă — pentru a mă putea perfecţiona, eram numit conducătorul revistei de specialitate a sectorului respectiv.

În urma ședinţei, a frământărilor intestine prin care urma să găsesc „cauza adâncă” ce mă dusese în „impas”, să limpezesc „condiţiile” apariţiei „crizei” și „modul” de a o depăși, precum și datorită faptului că prezentându-mă să-mi iau noul post în primire am aflat că revista nu există încă, dându-mi-se doar un scaun, cu care urma să mă așez „în vreun birou”, „vezi și tu pe unde”, pântecul meu a revenit la un stadiu de câmpie domoală și am putut să mă înscriu și la un concurs de atletică ușoară, cu sarcina de a da exemplu personal salariaţilor ce dispreţuiau ieșirile în aer liber și activitatea socială de educaţie fizică și sport.

În 1958, după ce scrisesem câteva cărţi și făcusem două călătorii în străinătate, în una din ele fiind în dopat cu un curcan de prea primitoarele gazde, am început să mă întreb dacă, totuși, cureaua nu e un obiect incomod.

În 1965, fiind ales naș al ultimului vlăstar feminin al familiei, familia reunită a găsit că nu sunt nici cada veric, nici rotofei, ci un bărbat bine dezvoltat, unii comparându-mă generos cu unchiul mort în primul război mondial, alţii asemuindu-mă, flatant, ca siluetă, cu cântăreţul Zavaidoc, cei mai mulţi mulţumindu-se a zice „Arăţi grozav”, adjectivul neavând însă o determinare precisă.

Acum, la ora când scriu, circumferinţa mea nu de pășește pe aceea a unei roţi de cașcaval, și nu e mai mică decât a cercului magic pe care l-a făcut Faust în jurul lui Mefisto, ca acesta să nu poată păși dincolo de prag.

Spre mijlocul abdomenului e micul crater al unui vulcan stins, numit ombilic. Cândva, de mult, aici se afla capătul unui cordon pe care mama l-a tăiat cu propriii ei dinţi în următoarea împrejurare: era o noapte nemernică de octombrie, ploaie amestecată cu lapoviţă, vânt vijelios, vaiere de crengi rupte și șuierături nebune pe horn. Mama l-a clătinat pe tata, care aromea și i-a spus: „Vezi că acuși îţi vine feciorul” Tata a sărit sprinten din pat și a pornit vitejește, prin întuneric și zloată, după moașă, care stătea tocmai în celălalt capăt

al așezării. Până a trezit-o, până a convins-o că e cazul să se urnească, până a adus-o a trecut prea mult, eu unul nu mai puteam să aștept — eram atât de nerăbdător să cunosc lumea! – și am ţâșniţ la lumină neștiutor și ferice. Singură, dar curajoasă, mama a făcut ce trebuia să facă și apoi, micșorând lampa, sleită și bucuroasă că primul ei copil e băiat și e viu, a rămas câteva clipe cu ochii pe jumătate închiși, încercând să deslușească ursitoarele — după cum i se spusese și ei. Lapoviţa preschimbată în zăpadă bătea furioasă în geam, focul duduia în sobă, lampa scăzută fumega și din flăcăruia ei, din scânteile bușteanului trosnitor, din vâltorile albe care se năpusteau asupra ferestruicii au luat fiinţă cele trei ursitoare.

Prima s-a rotit blajină în jurul meu și a spus: „Să aibă parte de bucurii”. A doua era arţăgoasă, a bătut îndârjită în tăblia patului și a strigat: „Dar pentru fiecare bucurie să plătească. Cu o suferinţă să plătească”.

A treia era dreaptă; nu putea întoarce nimic din ce meniseră celelalte, însă avea puterea să pună în talgerul balanţei ce credea ea; și așa, dreaptă stând în mijlocul odăii, a zis: „Dar cine-l va năpăstui, de năpastă să piară”, și în clipa aceea tata a deschis ușa, ursitoarele s-au risipit ca un vârtej de cenușă, iar eu am intrat, cu un ţipăt, în propriul meu destin.

5. PICIOARELE — DATORITĂ CĂRORA PURTAM PRIN LUME TOT CE AVEM MAI REPREZENTATIV.

Lipsa elementului mitic le va face, poate, mai puţin atrăgătoare pentru auz, dar pentru cititorii care vor dori să cerceteze și adevărul clar al faptelor petrecute și tot așa al celor ce se vor petrece în viitor vreodată, potrivit firii omenești, la fel sau în chip asemănător, va fi îndeajuns să le socotească folositoare.

THUCYDIDES
(Războiul peloponeziac.
Cartea I-a.)

Scoborând abrupt și vertical pe coloanele pulpelor, fie prin defileu, fie pe versantele exterioare, dăm, la un moment dat, în tăpșanele genunchilor.

Poziţia îngenuncheată e una din cele dintâi lecţiuni pedagogice, de la elveţianul Pestalozzi încoace, în școlile pe care le-am cunoscut eu această pedagogie intrând uneori în conjuncţie cu botanica, în sensul că elevii cu scăderi disciplinare erau puși să îngenuncheze. pe coji de nucă.

Diferite credinţe religioase cer adepţilor lor să-și manifeste starea de evlavie căzând în genunchi, deși, după părerea mea, divinităţile aflându-se, în genere, în înalturi, în felul acesta nu ne apropiem de ele, ci de mai marii infernului, Scaraosohi, Belzebuth, Florizel, Aghiuţă, Ucigă-l toaca, Cienllamas, demonul mandatar — care, după cum ni se spune în romanul „Diavolul şchiop” – păzește poarta când se află în ședinţă plenară cei mai gravi judecători ai acelui district.

Tot căderea în genunchi e și semnul celui mai năuc amor, majoritatea costumelor bărbătești din garderoba Teatrului de Operetă având genunchere duble la pantaloni, dat fiind necesităţile de prăbușire, în actul doi, a înamoraţilor, în faţa primadonelor, conjugate și cu necesitatea mai specială de a proteja, cât de cât, anchilozele reumatice ale junilor primi. De bunăvoie eu n-am căzut în genunchi decât în piaţa Domului din Florenţa, uluit, neștiind în care parte să mă uit întâi:

la poarta de aur a lui Lorenzo Ghiberti, migălită de acesta patruzeci de ani, la campanila zveltă a lui Giotto, sau la explozia aceea copleșitoare de marmură albă și verde care e catedrala însăși. Văzându-mă astfel năruit în admiraţiune, un călugăr trecător m-a binecuvântat și mi-a zornăit o cutiuţă de tablă, ceea ce m-a readus în poziţia normală; i-am dat obolul, cu toate că-mi întrerupsese reveria lumească printr-o atât de cerească intervenţie și l-am întrebat cum de a fost posibil să se adune aici atâta frumuseţe.

Era un om citit și mi-a indicat numărul unei pagini din cartea lui Vasari, biograful pictorilor, sculptorilor și arhitecţilor Renașterii, carte

pe care de altfel a scos-o de sub rantie cu coperta din spate la vedere, ca să văd fără greș cât costă și unde, într-adevăr, am găsit acest splendid răspuns „… în Firenze, mai degrabă ca oriunde, artiștii izbutesc să se desăvârșească în toate artele, mai cu seamă în pictură, deoarece aici sunt îmboldiţi de trei lucruri, și anume: în primul rând critica pe care o fac mulţi și din belșug, aici născându-se oameni liberi din fire, pe care nu-i mulţumesc operele de calitate mijlocie și care, atunci când preţuiesc vreo lucrare, ţin mai curând seama de frumuseţea și măiestria ei decât de persoana autorului; în al doilea rând, de faptul că, dacă vrei să trăiești, trebuie să fii muncitor, ceea ce nu înseamnă altceva decât să te folosești într-una de minte și judecată — fiind cu băgare de seamă și harnic în ce faci – și, în sfârșit, să știi să câștigi, căci Firenze, oricât de întinsă și îmbelșugată ar fi, nu are de unde să le dea și celor care stau, tot atât cât celor înzestraţi; al treilea lucru, de nu mai mică însemnătate decât celelalte două, este o sete de glorie și de cinstire pe care aerul Firenzei o face să se nască și să crească uriașă, în orice artist și care nu le îngăduie celor înzestraţi să primească a sta alături, necum să rămână în urmă, de unii pe care-i văd bine că-s oameni ca și ei, chiar dacă-i recunosc de maeștri”.

Mărturisesc cu părere de rău că în faţa unei femei n-am căzut niciodată în genunchi, dar, în spiritul justiţiei, remarc, totodată, că nicio femeie nu mi-a căzut în genunchi. Firește, are dreptate Boccaccio când își pune următoarea întrebare: există oare vreo putere pe care femeile să n-o aibă asupra noastră, atunci când vor ceva, de vreme ce, chiar dacă nu vor nimic, pot foarte mult?

Iată însă că deși și-au exercitat puterea și asupra mea, una obligându-mă să stau șapte nopţi la rând în faţa casei ei pentru a nu vedea altceva decât pe bătrânul tată ieșind să stropească crizantemele între orele trei și cinci spre dimineaţă, alta determinându-mă să-i aduc creier de vultur pleșuv la capac într-o vreme când la fostul restaurant „Vânătorul” din Capitală nu se găseau decât scrumbii cu ceapă, trântindu-mi trufașă, la disperarea mea, un citat din fraţii Goncourt, după care „Numim îndrăgostit doar pe acela ce se ruinează ca să poată avea ce-i este drag: femeie sau lucru, obiect de artă însufleţit sau neînsufleţit” — deși, zic, și-au

exercitat puterea asupra mea, n-au izbutit să mă îngenuncheze la propriu.

Cu atât mai puţin deci l-am putut înţelege pe colegul meu Timotei, cu care am coabitat, alături de alţi cinci, într-o cameră a căminului de studenţi. Se îndrăgostea hebdomadar ba de bucătăreasă, ba de fiica parohului de la biserica Sfântul Ion, ba de Alida Valii și cum era respins de toate, mai cu seamă de actriţele din Filmele străine, impermeabile la suferinţa lui, se lamenta, veșnic, în genunchi. Iar o dată, când i s-a părut că fata care servea în incinta noastră iaurtul de bivoliţă seamănă leit cu Danielle Darrieux — și apropiindu-se prea tare de ea, aceasta l-a respins zicând că-i dă cu castronașele în ochi — ne-a declarat că-și ia zilele. Să pieri astfel — am protestat — într-o vreme ca a noastră? Nu, nu se poate!

Și i-am oferit spre lectură o poezie recentă de Ungaretti, atât de adâncă, încât n-am uitat-o nici azi:

Să mori asemeni ciocârliei însetate
De miraj
Sau ca pitpalacul
după ce a trecut marea,
în primele tufișuri
fiindcă să zboare nu mai are poftă.
Dar să nu trăiești bocind
Ca un scatiu orbit.

Cum ochii îi erau împăienjeniţi și mi-am dat seama că degeaba îi pusesem sub ei admirabilele versuri, i-am strigat ultimele două și în italiană, gândindu-mă că poate astfel îl aduc mai curând la realitate, având în vedere că nu știa încă nicio limbă străină:

Ma non vivere di lamento
Come un cardelino accecato

El însă a răcnit că renunţă la toate, și-a îmbrăcat haina numai pe-o mânecă și a plecat decis și funebru spre un pod de cale ferată, unde cred că se mai găsește și azi, dacă n-a ieșit la pensie din funcţia de impiegat de mișcare al staţiei Cernavodă. În orice caz, acum vreo

opt ani era încă acolo, însurat cu o femeie indigenă, care nu semăna cu nicio actriţă, ci cu un actor, anume cu Charles Laughton în filmul „Cocoșatul de la Notre Dame” și se bucura din plin de viaţă, judecând după pântecel și nasul rozaliu.

Trecând de genunchi mă aflu numaidecât în regiunea gambelor, sub al căror înveliș se găsesc două din oasele ce mi-au adus nota maximă la ora de anatomie, fiindcă eram singurul care reţinuse cum se numesc. Nu cunosc etimologia numelor lor și sunt înclinat să cred că ar avea o origine mitologică. La ședinţa de redacţie a unei reviste din deceniul cinci, unde eram strânși toţi și-i mai așteptam doar pe cei doi redactori nedespărţiţi, care întârziau întotdeauna, se pronostica, de către unii, că de vor apărea totuși, vor sosi numai împreună. „Ca Creste și Pylade”, a zis cineva. „Precum Castor și Pollux”, a adăugat altcareva. „Ca Tibia și Peroneul”, a completat un bătrân poet. „De ceilalţi știu — a zis, suav un impetuos critic — dar ăștia cine mai sunt?” „Ăștia — i-a răspuns bătrânul poet — au fost doi păstori din Arcadia; unul stătea în capul oaselor și celălalt îi cânta din fluierul piciorului”.

Ori citind prin cărţi câte metamorfoze au suferit bieţii oameni din antichitate, în cele mai diverse și neașteptate circumstanţe, aproape că-mi vine a crede într-o transmutaţie de felul celei sugerate atunci, doar în glumă, de fabulist. Știţi, desigur, că Galateea l-a transformat pe iubitul ei Acis, ucis din gelozie de Polifem, într-un râu. Dionisos i-a schimbat în rechini pe piraţii care au vrut să-l prade pe corabie și să-l vândă ca sclav — de atunci rechinii rămânând în continuare tocmai ce au fost, jefuitori ai mărilor, ireducabili și nedresabili. Acteon, care o urmărea cu nerușinate asiduităţi pe zeiţa vânătorii, a fost preschimbat de Artemis în cerb și mâncat de propriii săi câini, gata oricând nu numai să nu-și mai recunoască stăpânul, dar chiar să-l și rupă când acestuia i se întâmplă o schimbare. Esacus s-a aruncat în mare de durere că i-a pierit nimfa iubită, Hesperia și Thetis i-a dat o compensaţie, făcându-l cormoran, cel mai mare mâncător de pești din soiuri rare, pornind desigur de la ideea, justă, că adeseori o inimă frântă poate fi vinde cată de un stomac umplut cu îmbelșugare. Afectryon, paznicul pus de Ares la iatacul Afroditei ca să anunţe eventuala sosire a soţului încornorat, nu și-a făcut dat-o na — nu din scrupul, ci din poftă de somn — astfel că după ce zeul a

scăpat de rușine (cu chiu cu vai, dar a scăpat), prima lui grijă a fost să-l transforme pe neferi citul portar în cocoș. De atunci cocoșul e sortit veghii: se scoală cu noaptea în cap și strigă tuturor îndrăgostiţilor ilegitimi că e timpul să-și ia tălpășiţa. Ascalafus a avut nenorocul să vadă o zeiţă clefăind impudic o rodie, decăzută deci în păcatul lăcomiei; din cauza aceasta, Demeter, căci ea a fost zeiţa surprinsă în fla grant delict de necumpătare, i-a dat chip de bufniţă, ceea ce înseamnă că trebuie îndeobște să te faci că n-ai văzut zeii păcătuind, chiar dacă-i vezi. Chelone a fost singura invitată care n-a onorat poftirea la nunta lui Jupiter cu Hera, explicând că nu-i place să-și lase casa singură. Observându-i lipsa, zeul zeilor l-a certat pe curier, pe Hermes, presupunând că n-ar fi transmis cum se cuvine invitaţia — se știe doar câte încurcături provoacă adesea curierii. De data asta însă, întâmplător.

Hermes nu era în culpă și de aceea, furios, a făcut-o pe Chelone broască ţestoasă, ca să-și aibă totdeauna casa cu ea și să nu mai fie nevoită a parcurge drumuri lungi. Fiicele lui Helios, Heliadele, surorile lui Faeton, atâta și-au plâns fratele pierit, încât lacrimile lor s-au transformat în ambră, iar ele însele în plopi, ceea ce ar fi un frumos simbol al statorniciei sentimentelor — dacă plopii de azi ar mai fi ca aceia de atunci. Cine le-a pus pe cele nouă fiice ale lui Pierus, rege în Emathia, să se ia la întrecere cu Muzele? Au pierdut întrecerea și au devenit păsări, căci muzele nu sunt iertătoare și nu o dată, până azi, i-au transformat pe unii ce stau sub oblăduirea lor în corbi, creţi, papagali, huhurezi sau ciocănitoare.

Mulţi alţii au fost preschimbaţi în izvoare, râuri, constelaţii și poate că, în jurul nostru, natura toată e alcătuită din patimile, greșelile și durerile oamenilor de odinioară și din mâinile drepte ori nedrepte ale zeilor, ea încercând să ne atragă atenţia ca să nu mai repetăm erorile de altă dată, dar urechile noastre nu prinddecât vuietul vântului, murmurul apelor, foșnetul frunzelor și uite-așa facem mai departe greșeli și provocăm alte mânii, și suntem transformaţi la rândul nostru în flori de lotus și șacali, miei și lupi, nisetri și caracude, cai de curse și gloabe de saca, și naiba mai știe ce, până la proxima glaciaţiune.

La extrema sudică a gambei se află puntea de legă tură cu talpa piciorului, glezna, osul astragal. Aici loviturile sunt recepţionate

deosebit de dureros și nu pot să nu-mi amintesc, cu o urmă a suferinţei de atunci, de colegul meu de liceu Dan, care avea obiceiul să te lovească pe furiș, cu bocancul, peste gleznă, când te așteptai mai puţin. Îţi secera tendonul lui Ahile și fugea în celălalt colţ al casei. Tu te apropiai şchiopătând de el pentru cuvenitele represalii, dar în drum erai apucat de către două din matahalele clasei, doi dospiţi în repetenţii, care-ţi șuierau la ureche: „Rămâi cuminte în banca ta, nu șade frumos să sari la bătaie”. Cât te imobilizau ei, dându-ţi sfaturi de bună purtare, Dan se apropia rânjind, și-ţi mai plesnea și una peste ochi.

Vezi că noi, cele câteva glezne nenorocite, eram ai nimănui, iar el era băiatul prefectului și hojmalăii fuseseră tocmiţi să-l apere. Orice reclamaţie intra în urechiușele dirigintei noastre, splendida doamnă de franceză, ca în vată, ricoșa pe obrazul tare și pătrat al directorului, pierzându-se apoi în hău, și dădea un aer de bruscă indiferenţă și de maximă oboseală mai tuturor profesorilor, altminteri oameni cu doxă și râvnă, de la care am învăţat multe și pe care nu-i voi uita nicicând.

Dar printre ei era și domnul de română, bătrânul și bunul domn Costăchescu, slăvită fie-i amintirea, care a strâns atâtea documente din viaţa veche a Moldovei încât nu-i mai încăpeau în modesta-i casă și care ne-a făcut să iubim limba și literatura patriei cu o pricepere neasemuită, de mare dascăl, și care mă iubea fiindcă vorbeam în dialectul satului, „palatalizând labialele”, sat unde găsise el opt fermecătoare înscrisuri de danii și milostenii cu pecetea marelui vodă Ștefan, și care se minuna că orașul nu-mi îndreaptă (el zicea „nu-ţi stâlcește”) vorbirea, și care m-a chemat la el să mă întrebe de ce nu-mi mai trece şchiopătatul, și care a stat mult pe gânduri, scoţând apoi o terfeloagă veche dintr-un raft și citindu-mi: „Și-l lovea tătarul mereu pre Ștefăniţă, de-i pustiise pământurile toate de mai jos de Baia şi-l seca la inimă când vedea cum pier moldoveni de-ai lui în robie și aprig se mânia, dar, văzând că n-are destulă oaste să-i înfrunte cum se cuvenea, cu toate că nu era fricos, *nice de viaţa lui nu se spăria că și-ar pierde-o*. Și i-a zis lui hatmanul Arbure cel bătrân: «Să cătăm a-i împărţi, Doamne, că atâta cât îs laolaltă n-avem cum îi birui, dacă om putea prinde la strâmtoare numai pe hanul lor cel tânăr, fără ceata lui și-l vom buzdugăni, ceilalţi

s-or răsăpi și s-or trage dincolo de apă». Iar dacă o aflat ei un vicleșug, după ce cu iscodire multă și tainică au știut unde îi place să șadă hanului celui tânăr, cu prea puţini soţi de-ai lui, l-a încolţit Ștefăniţă într-o noapte, în acel crâng și atâta l-a bătut și l-a fărmat, că mulţi ani după aceia i-o lăsat tătarii în pace pe moldoveni și doară câteodată mai strigau la ei, de dincolo de apă, dar numai cu vorbe proaste, încolo nemica, nice stricăciune, nici vătămare n-au mai purces a face”.

„Pricepe dară din tâlcul cărţilor sfinte cum să dezlegi necazurile — mi-a spus cu tărie bunul profesor — și nu-ţi muia inima de pe acuma, de mic, că de t-ei mări, alţii te-or păli nu numai peste glezne și n-ai să ai vreme nici măcar să te oblojești, d-apoi să te vaiţi, așa că învaţă să te aperi, nu da tu întâi, dar pe cel care dă, nu-l lăsa și nu-l cruţa, că dacă fără dreptate și din răutate o face, atunci soarta n-are să ţie cu el”.

Binecuvântate vorbe ai rostit atunci, drag și bun al meu profesor, dar după douăzeci de ani, când am venit să-ţi povestesc cât de adâncă dreptate ai avut, m-au îndrumat să te caut sub o cruce mică în cimitirul numit „Eternitatea” și acolo degeaba-ţi mai spuneam, fiindcă doar gherghinele și Dumitriţele mai dădeau din cap a înţelegere.

Vra să zică așa s-a nimerit de m-am întâlnit eu cu Dan, într-o noapte, când, fără scuturile lui, pe care le lăsase la poarta grădinii, rupea rochiţa de pe o codană înspăimântată, înghesuită într-un tufiș. Acolo am stat de vorbă cu el, în timp ce fata fugea spăimoasă pe aleile întunecate; am stat de vorbă pe îndelete, în liniște, cu banca grea răsturnată peste dânsul și eu deasupra. Am vorbit, ne-am sfătuit și atât de bine ne-am înţeles, încât timp de vreo două luni mi-a făcut doar de departe câte un semn cu pumnul. Și pe urmă ne-am și împrietenit puţin, iar când l-am căutat, după douăzeci de ani, ca să mai râdem de întâmplările copilăriei, nu l-am mai găsit nici pe el, era plecat departe, departe, acolo de unde, cum zice poetul, nici închipuirea n-a izbutit până acum să afle cale de întoarcere.

Într-o iarnă viforoasă, cu nămeţi cât casă, când am căzut într-o copcă din gheaţa gârlei — fiindcă nu mă uitam unde calc, mă uitam la Eugenia, ce-mi râdea de pe mal cu toţi cei patruzeci și patru de

dinţi ai ei — am fost nevoit să stau la gura sobei cu glezna înfășurată în foi de pătlagină și atunci am citit întâia oară „Ospătăria la regina Pédauque” de Anatole France, o carte de o mare și inefabilă frumuseţe anacronică. Abatele Jérôme și Jacques Menetrie, tatăl Leonard și fratele Ange, capucinul, Caterina dantelăriţa, mama Varvara, tânărul zvăpăiat d’Anquetil și frumoasa Iahel stăruie în memoria mea ca niște figurine însufleţite de autor pe un scenariu de legendă medievală. El povestește cu un surâs ironic pe faţa plină de șiretenie. Astăzi, când din moara uriașelor ciclofazotroane iese mereu câte un fost secret al universului, intuiţiile scriitorului cu privire la mutaţiile elementelor ne apar ca tulburătoare. Și citind mereu ipotezele pe jumătate științifice, pe jumătate poetice, referitoare la universul dinaintea celui cunoscut de noi, vedem parcă salamandrele și elfii săi străvezii despre care zicea că au populat văzduhul cu foarte multe milenii înaintea noastră.

Pe Anatole France îl amuzau oamenii cărora le plăceau, mai presus de toate, alegoriile și lăptucile, iar despre un personaj ce-și pierduse uzul raţiunii se exprima înflorit, zicând că gentilomul acesta arată a fi nebun nu atât pentru că este într-adevăr, cât prin aceea că gândurile lui se deosebesc nespus de mult de cele ale oamenilor de rând. Îl supăra doar năravul unora de a se amesteca fără noimă în vorbirile înţelepte precum un câine în jocul de popice. Pentru el, umanitatea însemna eleganţă; de aceea, stând și ascultându-l pe colegul meu vorbind de la o tribună, simt cum mă doare glezna, văd figura surâzător-serioasă a bătrânului meșter francez și mă gândesc că eu și vorbitorul suntem de-o seamă, născuţi în același an — deși în zodii diferite, eu în aceea a balanţei, el în a ţapului — porniţi amândoi la drum, pe același drum, pe care fiecare a mers cât și cum l-au ţinut curelele, fiind destul loc pe șoseaua largă. De ce dar, mergând alături, îmi caută el chișiţa, să mi-o reteze cu marginea bocancului?

Zice și dă, dă și coboară de la tribuna. Ridic: i s-a mă înscriu. Tovarășul care stă pe scaunul cei înalt încuviinţează, dar mai adaugă: „Fără polemică, vă rog”. Mă pregătesc totuși să ies din rând, fiindcă atunci când ajungi acolo, unde te aud toţi, ţii, ori nu mai ţii minte asemenea binevoitoare îndemnuri. Iata însă că înainte de a pleca, cineva, cu o statură puternica, umeri lăţi și zâmbet ce-i

dezvăluie doar o jumătate de gura, cu un canin de platină, îmi suflă nu în ureche, ci în ochi:

„Să nu te repezi la bătaie, nu șade frumos, nu-l de demnitatea dumitale”. „Apoi el a dat întâi, n-ai văzut? zic eu mânios, dar în surdină, ca să nu tulbur importanta adunare. Și a dat hoțește, de mă doare iar glezna, ca în copilărie”. „Fii cuminte — suflă iar omul de lângă mine, de astă dată fără să mai zâmbească și apucându-mă prietenește de braţ — fii înţelept, nu cârcotaș, nu te lua de orișicare, la o clipă de furie, furia nu-i un bun sfătuitor”.

Până să-mi scot braţul din încleștarea lui prea amicală, până să isprăvească ce ţine să-mi mai șuiere — eu având datoria să-l ascult — iată că de sus se anunţă că, devreme ce alţi oratori au renunţat, adunarea se încheie, ea a fost pe deplin îndestulătoare, cei care ar mai voi să se pronunţe o pot face în scris. Pe o carte poștală ilustrată expediată rudelor de la ţară, pe o filă de jurnal intim, sau pe foaia de ieri a calendarului, ori pe un bilet trimis, pe sfoara zmeului, spre cerul de nepătruns, unde nu văd nimic, dar aud distinct fâlfâirea de aripă a lui Dan, care, contrar așteptărilor mele, a devenit înger.

Talpa piciorului este polul meu antarctic, antipodul creștetului. Desigur, partea finală a piciorului nu-i alcătuită numai din talpă. Și-apoi chiar în aceeași prefectură pedestră se mai poate distinge călcâiul, apoi cele cinci degete, pe care, spre deosebire de ale mâinii, nu le împodobim cu inele și ale căror munci sunt mult inferioare ca randament, nemaivorbind de faptul că n-au mai fost nici botezate, rămânând cunoscute doar global, sub denominaţiunea geografică a locului unde sunt situate.

Nu știu prin ce împrejurare, pentru măsurarea versurilor s-au utilizat picioarele. Exactitatea numărului de picioare în versurile unei poezii, ale unei piese de teatru devenise criteriu estetic tiranic până la un asemenea grad de intoleranţă, încât în timpul lui Voltaire un vers căruia îi lipsea un picior putea provoca huiduirea unei tragedii. Pe vremea papii Leon al X-lea. Cei ce voiau să obţină favoarea unei audienţe erau obligaţi să-și for muleze cererea în versuri la o metrică impecabilă, iar improvizatorii în latină, pe care îi poftea la masă, dacă făceau, cumva, versuri şchioape, erau bătuţi, din ordinul său, cu biciul. Astăzi, slavă Domnului, poeţii pot aduna într-un singur poem versuri de cele mai diferite lungimi și de cele mai felurite lăţimi,

nimeni nu le mai măsoară; iar dramaturgii sunt atât de liberi să scrie în ce fel de versuri vor, încât nu mai scriu deloc în versuri. Dumnezeul poeziei nu mai bate cu biciul, nici cu ciomagul, ci cu critica și critica are cu totul alte îndeletniciri decât aceea de a privi spre picioare.

Până și epigramele actuale au uneori cele patru versuri de dimensiuni varii, ca și cele patru sfori cu care împart mămăliga sătencele cu mulţi copii. Cândva și epigrama se supunea rigorilor poeziei, având un conţinut satiric deosebit de acid, popularitatea unor producţii fiind atât de mare, încât erau săpate în marmură și deveneau folclor. Nu întâmplător, sumbrul și ferocele călugăr Savonarola a început furibunda destrucţie a Florenţei cu arderea pe rug a epigramelor lui Marţial. Astăzi, epigrame se scriu. În șezători, și pe cutii de ţigări, nu le pune nimeni la index, nici ele nu pișcă pe nimeni, epigramiștii fiind, de regulă, niște pensionari relaxaţi, păliţi de calviţie, care-și fac reciproc complimente dintre cele mai inocente. Am asistat și eu la un atare turnir de linguriţe, desfășurat în sala din fund al unui local de lactate, în jurul unor clondirașe cu lapte covăsit. Pontiful și-a privit cu ochi lăcrimoși comparșii și i-a graseiat unuia, mititel și pătrunjelit, următorul catren:

Versurile tale
Nu au niciun rost.
Sunt simple taclale
Scrise de un prost.

Ceilalţi au aplaudat cu o mișcătoare încântare, s-au pronunţat și câteva bravo-uri gâtuite, apoi s-a lăsat o liniște decentă, în care se puteau auzi doar linguriţele de cositor lovind borcănașele explorate, până ce mititelul a ridicat mânuţa, semn că e gata să atace și, primind încuviinţarea, a mieunat dulce:

Prost eu?
Ba nu
Mai prost
Ești tu!

Riposta a produs un hlizet strapontinic și pontiful a dat din cap magnanim, semn că primește mănușa și că de îndată va zgâria, pe hârtia ce acoperă faţa de masă, răspunsul zdrobitor pentru inamic. Și după cum zoologii ne conving azi, cu argumente irefutabile, că pisica domestică e o urmașă — desigur, degenerată, pirpirie și înlănţuită în fundiţe casnice, dar urmașă — a tigrului, tot astfel cercetătorii literari ne pot întări credinţa că epigrama actuală, cu gustul zaharat-acrișor al dulceţii de coacăze și efectul aceleiaşi, este urmașa satirelor vitriolante din antichitatea lui Horaţiu.

Pe atunci se făceau versuri șoltice atât la adresa particularilor vicioși, cât și la a unor însemnaţi funcţionari publici, cum se întâmpla, de exemplu, cu Verus care purta cu sine, veșnic, o statuie de aur a calului său Volucer, iar calului îi dădea să mănânce, în iesle, stafide și miez de nucă în loc de ovăz, cerând să-i fie adus la casa tiberiană înșeuat cu pături de mătase.

Nu-i mai puţin adevărat că și reacţia celor înghimpaţi avea altă consistenţă decât a iaurtului, satiricii nu erau loviţi cu surcica, ci cu maiul. În timpul împăratului Severus „erau condamnaţi unii pentru că făcuseră glume, alţii pentru că tăcuseră, alţii pentru că vorbiseră figurat, cu jocuri de cuvinte”, iar în vremea lui Gallienus — cum aflăm din aceeași „Istorie augustă” — lansând o poantă cam dură la adresa tatălui împăratului, bufonii au fost condamnaţi să fie arși de vii. Și mai târziu glumeţii socotiţi a fi stăpâniţi de duhuri rele, erau purificaţi prin foc; spre a pedepsi pe un oarecare, ce vorbise în doi peri pe socoteala lui și a închide astfel gura și altora stânjenitori fabricanţi de epigrame, împăratul bizantin Andronic Comnenul decise să-l pună la frigare pe acel nenorocit, să-l prăjească la foc domol și apoi s-o oblige pe nevastă-sa să-l consume la masă. Poate că de aici a și rămas vorba „A-l mânca fript” pe careva.

Odată cu înaintarea omenirii, lucrurile s-au mai schimbat și satiricii au început să ducă o viaţă mai ușoară, în sensul că nimeni nu mai îndrăznea să-i condamne direct. Se mai trezeau doar, din când în când, cu câte un pumnal anonim între coaste sau cu o sentinţă judecătorească după ceafă. În secolul luminilor un învăţat de talia lui Goethe putea să aprecieze că umoriștilor le este îngăduit să bată câmpii, lăsându-i cu îndrăzneală pe cititori să descopere singuri, sub aluzii, semnificaţiile

ce se pot desprinde. Și chiar când luminile acelui secol s-au stins tot nu s-a mai putut reveni la sancţiunile focoase ale veacurilor măreţe și crude, satiricii ajungând
și ei, odată cu Rivarol, la înţelepciunea practică a profesiei lor, constând din aceea că dreptatea, la care toţi râvnim, se compune din adevăruri pe care trebuie să le spui și din adevăruri pe care trebuie să le taci.

Din faptul că am examinat situaţia geografică și istorică a picioarelor mele pe fragmente, cititorul indulgent nu va înţelege, desigur, că nu m-aș fi bizuit pe ele și în forma lor integrală, adică cea de la șold piuă la talpă. Subliniez că, datorită lor, sunt în stare a parcurge drumul de acasă la serviciu și de la serviciu la cinematograf, că numai cu ajutorul lor am putut lipăi fericit prin mâlul pârâului natal după chișcari, trufanda a ţinutului, sau, mult mai târziu, pe plaja fumurie de la Suances, pe nisipurile atlantice, ca și pe cele ale Pacificului, mai jos de tropicul Cancerului, că datorită lor am parcurs străzile Parisului și bulevardele Moscovei, potecile din pădurile croate și esplanada mării la Shanghai și că numai stând pe picioarele mele am reușit să scriu mai multe piese de păpuși pentru care alţii sunt nevoiţi să dea din mâini ca să și le joace atât în ţară cât și peste hotare. Și tot cu picioarele am izbutit să realizez scenariul unei comedii cinematografice pentru un film de lung metraj, în sensul că după ce am scris-o, în care șase luni, mi-am rupt picioarele vreo trei ani din deceniul șase ca s-o pot vedea pe ecran, urcând de atâtea ori scările până ce am început să zăresc, ca într-o halucinaţie, urmele propriilor mele tălpi pe acele albe trepte.

Nu e greu să scrii filme, greu e să le vezi turnate – cum se zice. Scrii un sinopsis, sinopsisul e socotit bun în general și rău în particular, îl îndrepţi în partea mediană, i se strică marginile, refaci începutul, nu se mai potrivește sfârșitul, îi crești potenţialul de idei, se observă însă că i-a scăzut hazul, îi sporești hazul, pălesc caracterele, întărești caracterele, se face neinteresantă situaţia și e prea mult dialog, scazi dialogul, se ampli fiică partea de povestire, rarefiezi relatarea, rămâne povestea seacă.

Totuși, după aproximativ cincizeci de lecturi, în care sinopsisul începe să arate ca haina regelui Lear după ce l-au alungat fetele, se trece la scrierea scenariului, care nu trebuie să fie prea lung, în

schimb să aibă densitate, să nu abuzeze de descripţii, să nu conţină licenţiozităţi, să fie eventual de inspiraţie folclorică, să propună replici scurte, personaje mute, personaje surdo-mute, peisaje turistice, peisaje sălbatice, drumuri prin peisaje, cărări prin pădure, obiecte de artizanat, construcţii moderne, psihologie analitică, materiale sintetice capabile a înlocui lemnul și metalul, nunţi la restaurantul dietetic, eroi care se sărută antiseptic și când văd un pat o rup la fugă îngroziţi spre pieţele publice ori halele de alimente, părinţi buni, copii rătăciţi și pletoși, educatori iresponsabili, miliţieni politicoși, străbunici cu douăzeci și șase de strănepoţi care nu le mai plătesc pensia alimentară de două secole — bătrânii lăcrimând la unison lângă un gard cu iederă către o reporteră a televiziunii – o cascadă prin care curge un final fericit, sau cel puţin o posibilitate convenabilă de a sfârşi toate întâmplările intens pozitiv într-un viitor cât mai apropiat.

Odată scenariul acceptat, acesta intră în mâinile regizorului, care-l decupează, schimbând unele sensuri și adăugând altele, modificând oarecum structura și transferând defectele unor indivizi la câini și la păsări, în timp ce calităţile tufelor de zmeură și ale nopţilor cu lună trec la oameni, în așa fel încât, cu ușoare și persistente translaţii, povestea preotului de ţară a cărui fiică ajunsese barman și căzuse în păcatul fumatului, ea căsătorindu-se cu un indian din Orinoco și murind într-un concurs de parașutism lângă priponul care arăta că să râse la punctul zero, devine istoria unui haiduc din timpul domniei lui Șerban Basarab Vodă Cârnul, care, plecat să ducă o solie la curtea regelui Carol al VIII-lea cel zănatec, observă subit, pe drum, că acela trăise în alt secol și, deznădăjduit, se dă în dragoste cu o crâșmăriţă şchioapă din Thuringia, ce-i dezvăluie toate secretele diplomatice ale Istanbulului cotropitor, trimiţându-l un gent să contracareze la Marele Hadâmb, unde rămâne os tătic până la Unirea Principatelor, când e eliberat în urma descoperirii faptului că era nepotul lui moș Ion Roată.

Au loc discuţii de asortate între scenarist, regizor și delegatul producător, se ajunge la un număr de compromisuri, la altele nu se ajunge, se iscălește intrarea în producţie, se aleg actorii, pe platourile de filmare ajung cu totul alţii, plus o amatoare talentată în rolul principal, găsită surprinzător în cursul unei prospecţii în

Mehedinţi unde ea aștepta să termine liceul la seral și era asistentă la cursul de igliţă de pe lângă Școala Populară de Artă, se fixează unsprezece locuri de filmare, în Carpaţii meridionali, în Deltă, într-o mină părăsită din valea Rodnei, într-o ţară vecină, în Laponia și la mănăstirea Căldărușani (revopsită toată în ocru, pentru culoarea locală), însă se convine, în decursul filmărilor, pentru economie, ca să se restrângă acţiunea la antrepozitele frigorifere ale Abatorului, într-un iaz de lângă Slobozia şi pe acoperișul Arhivelor Statului, se trag toţi metrii utili și se oferă spre vizionare, pe patru benzi, unei comisii speciale și specializate.

Sigur, până la urmă, are loc premiera, femeile de serviciu din cinematograf aduc buchete de flori interpreţilor secundari prezenţi pe scenă, cronicile cinematografice apreciază, cu căldură, nașterea unui nou film, ale cărui părţi bune precumpănesc asupra celor rele, scenaristul dă un interviu în care recunoaşte cinstit că filmul nu mai e al său, regizorul face o declaraţie la radio din care reiese limpede că îşi ia întreaga răspundere asupra a ceea ce a ieșit, cu excepţia deficienţelor scenariului, imposibil a fi biruite, directorul casei de producţie anunţă că filmul a fost privit cu interes de către mai mulţi proprietari de săli din arhipelagul Azore și va fi prezent în orice caz la festivalul de pelicule consacrate automatismelor de vorbire de la Ludivgsfors, şi undeva, într-o cămăruţă modestă, un contabil șnuruiește și sigilează dosarul, în timp ce autorii viitorului dicţionar al cinematografiei mondiale din secolul al XX-lea redactează, cu cerneală roșie, o fișă, iar eu, care am făcut un drum atât de lung, îmi frec solitar gambele obosite, cu oţet aromat.

Nu ascund, de asemeni, că uneori mi-am luat bietele picioare la spinare, când am auzit de la un nu știu cine că mi le rupe și că atunci când munceam noaptea, fie la tăiat morcovii în pătrăţele foarte mici, ca să fie făcuţi pacheţel, fie la serile de bal ale Academiei de dans Achim și Zălaru din sectorul III Albastru am căzut, câteodată din picioare — într-un loc susţinut cu coada lopeţii de către mai-marele peste legumele împătrăţite, în celălalt loc de către vreo văduvă aprigă, dornică să danseze toţi banii ce-i dăduse pe biletul de intrare. Mai sunt în stare a menţiona că mi s-au tăiat picioarele când a strigat prima oară la mine directorul Teatrului Naţional că mă spintecă, deoarece m-am apucat să critic spectacolele instituţiei lui și că mi s-

au lipit la loc, după treizeci de ani, când le ţineam bine întinse pe plaja de la Neptun, alături de acelea ale marelui bărbat și el îmi declara, în cel mai strict și tandru secret, că eu sunt singurul critic teatral în care a crezut cât timp a fost director al Teatrului Naţional. Aș adăuga, de asemeni, că n-am stat totdeauna ferm pe ambele picioare; au fost și cazuri când fie că mă tot mutam, de plictiseală, de pe un picior pe altul, fie că săream de bucurie într-un picior. Am știut să mă și răsucesc iute pe călcâie, dacă a fost nevoie — și a fost — și să bat din călcâie, nu numai la oaste, sau să calc în vârful picioarelor ca să nu-mi trezesc gazdele de licean, niște oameni foarte cumsecade care în tot restul timpului dormeau. După cum am învăţat, flăcău fiind, să stric dușumelele la hore și la sârbe, călăuzindu-mă după strigătura:

Bate talpa la podeală
Să sară zeama din oală
Să rămâie oasele
Să le roadă babele.

Desigur, având o bună cunoaştere a propriilor picioare m-am descurcat și în ceea ce le privește pe-ale altora, ajungând la acel înalt stadiu de discernământ când pot deosebi fără echivoc o pulpă de curcan de una de femeie, apreciind-o pe fiecare în parte cu mijloacele adecvate din punct de vedere gnoseologic, izbutind de asemenea să diferenţiez o cornută cinstită, ale cărei copite i-au fost conferite de către natură în îndelungatul proces al desăvârșirii speciei, de o vită încălţată care te ia în coarne nu mai fiindcă i se pare că ai prea multă minte în raport cu ea. În sfârșit, am dobândit un profund și definitiv respect pentru cocostârcul bătrân care, în popasurile călătoriilor lungi peste mări și ţări, veghează adeseori somnul cârdului întreg ţinând o piatră cu ghearele piciorului ridicat, spre a nu adormi. Am dat acest exemplu unui înalt funcţionar cultural care ţine piatra în mâna ridicată și în timpul zilei pentru a-și veghea somnul propriu și a-l tulbura pe al altora, dar n-am avut impresia că ar înclina să-l urmeze; probabil din trufie, căci mereu ni se pare că suntem îndreptăţiţi a da lecţii naturii, dar noi, de la ea, nu prea suntem îndemnaţi a învăţa.

6. IMPOSIBILITATEA DE A DESCRIE. ÎN TERMENI ȘTIINŢIFICI, SUFLETUL

Eu de aceea le-am săvârșit pe toate, ca să merit mulţumirile statului și satisfacţia conștiinţei mele.

AURELIANUS
(Citat de Flavius Vopiscus Syracusius în Istoria Augustă.)

Dixi et salvavi anima mea, am zis și mi-am mântuit
sufletul.

(DIVERȘI.)

În geografia trupului ar fi intrat, desigur, ca materie subordonată și subsolul, sau mai exact, subsolurile. Dar explorarea viscerelor, pulmonilor, ficatului, creierului și a altor măduvioare cere o cercetare interdisciplinară la care au a concura anatomia, hematologia, osteologia, neuropsihiatria, histologia, citologia și alte aproximativ 67 de știinţe și subramuri ale lor, astfel că studiul ar fi devenit peste măsură de fastidios. Numai inima singură câte trimiteri ar comporta, la circulaţia sanguină, circulaţia sentimentelor, circulaţia of-ului și dor-ului în creaţia populară, cultă și de muzică ușoară…

Tot astfel se pune și problema sufletului, materie inefabilă care trebuie să existe undeva în trup, sub formă de pulbere imanentă sau sare imponderabilă, ori precipitat incolor, inodor și insipid, de vreme ce în vorbirea curentă avem de-a face cu cuvintele „sufleţelule”, „bă, suflete”, „sufletist”, „însufleţit”, „neînsufleţit”, și cu expresii ca „mă doare-n suflet”, „un om fără suflet”, „și-a vândut sufletul dracului”, „nu te mai băga în sufletul meu”, „a da pomană de sufletul mortului”, „copil de suflet” și „era numai suflet”.

E drept că, în școală, părintele Tudoraș ne-a ţinut, încă din clasa întâi, o predică în care se arăta că el va îngriji sufletele, însă ora de

religie a căpătat un aspect atât de concret, încât abstracţiunea n-a prins cheag în minţile noastre moi. Programul afișat în cămăruţa din spatele altarului era alcătuit după cum urmează:

Luni: învăţarea pe de rost a rugăciunii Tatăl Nostru (în cor).

Marţi: Scuturarea covoarelor din sfânta biserică și a celor din sfânta locuinţă a preotului-paroh; suplinitor, în caz de absenţă a titularului, coana preoteasă.

Miercuri: învăţarea Crezului, individual și pe grupe.

Joi: Curăţirea clopotniţei de cuiburile de cucuveică și de lilieci, a grajdului, de bălegar, ţesălarea cailor, îmbăierea scroafei, dezghiocatul păpușoiului pentru hrana păsărilor.

Vineri: Stârpirea omizilor din livadă, tăierea crăcilor uscate, culesul frunzei de dud pentru paturile viermilor de mătase.

Sâmbătă: învăţarea isoanelor pentru slujbe, sub conducerea domnului dascăl.

Duminică: Participarea la serviciul religios, supra vegherea pomenilor, transportul lor, precum și a colivei din biserică la locuinţă.

Cu tot devotamentul l-am urmat pe părintele Tudoraș — așa cum s-au ţinut drept credincioșii după sfinţii apostoli — căci deși aspru în activităţile didactice și neînduplecat faţă de orice încercare criminală de subtilizare a bomboanelor verzi și albastre de pe colivă, în cursul transportului ei la domiciliu, era un om de lume, vesel, gata să-și suflece antereul și să se caţere cu noi în pomi, întrecându-se la fugă cu cei mai iuţi de picior și mai ales vorbind frumos, cu o dulceaţă a glasului și o privire atât de galeșă, încât nu numai de la noi obţinea cea mai deplină ascultare, ci și de la multe fete și femei măritate din cele șapte sate ale comunei, pe la gardurile cărora trecea apoi cucoana preoteasă mlădie și cruntă, arătându-le un revolver mic, albastru, scos din poșeta albastră, lipită de rochia ei albastră.

Cu atâta farmec ne-a prevenit profesorul de religie împotriva chinurilor iadului pentru cei ce fumează, atât de grozave desene ne-a arătat — diavoli negri cu limba roșie, care îndesau cu ţăpoiul fumătorii în niște cazane de bulion clocotit — încât niciunul din clasa noastră n-a pus măcar de curiozitate o ţigară în gură tot restul vieţii. De ce te-ai dus tu însuţi, părinte Tudoraș, pe care te-am îndrăgit atât, pe drumurile păcatului? Ce te-a făcut să umbli noaptea prin lunci și să ispitești caii străini cu morcovi cojiţi, ca să nu necheze, să-

i desfaci din pripoane, în timp ce copiii, care-i păzeau, dormeau somnul cel mai adânc dinspre ziuă, somnul apelor și păsărilor, și încălecând bidivii pe deșelate să-i duci departe, sub râpă, la vadul geambașilor? Nu vom ști care a fost ispita și care pierzania, cine te-a pârât șefului de post ce te-a pândit și înhăţat cu arcanul și unde te-ai pustiit, părintele. În lume — după cei șapte ani cât ai stat la gros – de nu te-am mai văzut niciodată, nici noi. Nici preoteasa tânără și nemângâiată. Nici femeile spovedite de domnia-ta în cele șapte sate!

Astfel că sufletul meu n-a căpătat concreteţe prin lecţiile de religie ale popii Tudoraș. Căci sufletul nu l-am putut vedea și pipăi, nici măcar localiza. L-am citit apoi cu nesaţ pe Homer, care căuta să mă convingă că sediul sufletului s-ar afla în regiunea inferioară a toracelui și în cea superioară a abdomenului, în jurul diafragmei, dar am observat că de câte ori mă durea stomacul nu mă durea și sufletul, și invers — și credinţa marelui aed n-a mai fost și a mea. L-am ascultat, cu bunăvoinţă, și pe Alemaion din Crotona indicându-mi drept lăcaș al sufletului gânditor creierul, după cum au susţinut ulterior și Platon sau Hippocrat. Dar n-am izbutit astfel să aflu unde ar sălăşlui și sufletul suferitor. Iar Aristotel i-a zdruncinat pe toţi cu demonstraţia sa, impecabilă ca logică, după care sufletul s-ar afla în inimă, însă cine nu cunoaşte cel puţin un om fără inimă, care totuși se în grijește ca de mare lucru de sufletul său? în sfârșit, m-am lăsat convins, pentru o clipă, de pitagoricieni; ei susţineau că sufletul sălăşluiește pe tot parcursul de la creier la inimă și am fost de-a dreptul zguduit când am aflat că, îndrăgostită până dincolo de fire de soţul ei Mausol, regina Artemisia a Cariei i-a ars răposatului trupul și, ca să-i păstreze veșnic sufletul în sufletul ei, i-a băut cenușa. Totuși, de la creier la inimă se amestecă atâtea umori, că parcă numai suflet n-ar mai fi pe aici…

N-am pregetat a-i studia pe doctorii celebri ai lumii medici ori naturaliști, filosofi și profesori, Herophilos din Chalcedon și Galenus, cel ce diseca maimuţe ca să ajungă la cunoaşterea deplină a omului, arabul Avicena și strălucitorul Leonardo da Vinci, anatomistul Vesale și paleontologul Palissy, care a pierit după gratii deoarece afirma că fosilele sunt urme de vieţuitoare, Vanini, adept al transformismului în natură, ars pe rug la Toulouse pentru aceasta, Paracelsus, genial și

șarlatan totodată, suedezul Linne, care ne-a sistematizat în așa fel încât știm fiecare, om sau culbec, în ce clasă, ordine, gen, specie și varietate ne găsim, Lamarck, Cuvier, cu teoria catastrofelor, Darwin, cel absolut convins că omul e rezultatul aceleiași evoluţii de aceeași esenţă materială ca restul vieţuitoarelor, Huxley, Buffon, Haeckel, Pavlov, Burbank, Gregor Mendel și chiar doctorul Vasile Zota de la policlinica de cartier, venerabil practician de șase ore zilnic, care după ce mi-a ascultat îndoielile cu cea mai condescendentă atenţie mi-a făcut o foaie de trimitere urgentă la Spitalul numărul 9 cu diagnosticul de astenie turbulentă periculoasă din punct de vedere social.

Pe urmă sunt și povestirile lui Ovidiu despre metamorfozele oamenilor de odinioară în flori, râuri, stele — am mai avut ocazia să le pomenesc — aceasta însemnând că rezemându-te de o răchită stai de fapt lângă cine știe ce nimfă, iar prinzând un sticlete, bagi în colivie vreun rege paflagon. E dar de meditat și asupra sufletului la pietre, protozoare și produse de larg consum din industria agroalimentară, unde, deci, l-ar avea depozitat ele; poate că numai ignoranţa noastră nu l-a descoperit până acum. Fiindcă să luăm legumele: ce cunoaştem noi despre dânsele? Cartoful a venit din Chile, sfecla a sosit din Persia, cicoarea, castravetele, vânăta din India, roşiile din Perú, dovleacul din Guineea, salata e japoneză, gulia americană; dar știm noi oare ce au fost înainte de a fi devenit ceea ce sunt?

Iar în ce privește fiinţele cărora cu dispreţ ne complăcem în a le zice inferioare: oare nu sunt vestite cazurile acelui ogar care dezleagă ecuaţii cu două necunoscute la Circul din Oakland, ale papagalului foarte bătrân de la Universitatea din Hewingsham, cunoscător a circa patru fraze în două dialecte neidentificate — ce s-ar putea să fie ale unor civilizaţii dispărute succesiv – al macacului de la grădina zoologică din Brisbane care imită uimitor pe cei ce azvârl cu coji de portocală în el, în sensul că azvârle, la rândul său, cu coji de portocale în ei, al delfinului de la Constanţa, care cântă o arie din opereta „Contesa Maritza” aproape tot atât de bine cât omologul său de pe scenă — și multe altele așijderea, producând derută în atât de orânduitele noastre cunoştiinţe și dându-ne un

stimul în plus pentru a ne apuca iar, cu inima ușoară, de indiferent ce studii?

Nu pot afirma deci că am ajuns la vreo încheiere rezonabilă cu privire la sălașul sufletului. Poate că e nomad prin corpul nostru, ori și prin altele, după ce ne săvârșim din lume, urmând a intra, conform unor credinţe străvechi, într-un ciclu de durata mileniilor, în alte plante ori animale, fiecare din noi putând deveni o fasole ori un cangur, o nevăstuică sau un leuștean, după cum are natura trebuinţă, ori după cum a și fost fiecare în existenţa terestră primordială. Nu de puţine ori auzi spunându-i-se câte unuia „ești un spanac”, sau despre alta „ia te uită la girafa aia”, ori despre un coleg „stau într-un birou cu câinele ăla” — aceste caracterizări având, pesemne, un grăunte de prevestire sau marcând o intuitivă recunoaştere atavică.

Și-apoi chiar dacă stabilim reguli precise cu privire la facultăţile și funcţiile organelor noastre, zicând: iată, aici, în cap, e partea cu care gândim. Aici. În nas, e partea cu care mirosim, ori aici e locul unde primim mustrările cu și fără avertisment, tot nu suntem siguri că am rostit o afirmaţie pe deplin exactă, deoarece se știe că s-a descoperit în Kirghizia o femeie care vede cu buricele degetelor, iar într-o provincie din sudul Argentinei un văcar care aude cu fruntea, urechile fiindu-i de folos doar la perceperea parfumurilor. Ca să nu-i mai evocăm pe cei ce vorbesc din burtă, ventrilogia cunoscând în ultima vreme o răspândire atât de surprinzătoare, încât ș-ar putea să echilibreze, la un moment dat, bucologia, ba chiar cei ce vorbesc normal să fie întrucâtva devan saţi numeric.

Așadar, e dificil să stabilesc unde îmi ţin sufletul în corp și să fac mărturisiri sincere cu privire la problejmele sale.

Dar parcă cine poate pretinde că-și cunoaşte sufletul, pe care îl clamăm atât de des? Ne și place să ne jucăm cu abstracţiile; mai ales când e vorba de a frânge încă rătnicia, ori pur și simplu indiferenţa altora, ne slujim de acest argument volatil. „Din suflet vă rog…” obișnuim a scrie în epistolele ce încearcă a trafica influenţa și avem sentimentul că l-am dat gata cu această invocaţie, deși celălalt, om fiind și el, s-ar sensibiliza probabil cu totul altfel dacă i-am zice că-l rugăm din ceva concret.

„Din pancreas, te rog…”, ori „Din omoplat îţi cer…”. Sau „Îţi mulţumesc din tot antebraţul meu pentru serviciul pe care mi l-ai făcut…” ar dobândi, cred, o eficienţă cert mai pronunţată. „De-abia îmi trag sufletul”, exclamă câte un zelos, vrând a impune auditoriului, odată cu priveliștea disperată a ostenelii sale, și impresia că ar fi ajuns la capătul puterilor interioare. Dar mult mai iute ne-ar convinge cu exprimarea concretă a epuizării, utilizând formulele consacrate. „Abia mă mai ţin pe picioare”. Sau „Nu mai pot nici să respir”, ori „Sunt mort de oboseală”. Evident, și aici s-ar putea invoca, în loc de suflet, noţiune indefinibilă, ceva din bogata noastră alcătuire, de pildă „Mi se rupe prapurul de atâta efort” (expresie cunoscută și în limbajul popular), sau „Mi-s șalele frânte”. Ori „Îţi stă mintea-n loc”, cum zicea un cunoscut fotbalist după ce scăpase de la un concertsim fonic unde fusese invitat odată cu alte celebrităţi ale orașului.

Și-apoi. Dacă e să vorbim pe șleau, suntem adesea și prea creduli în ceea ce privește valoarea recursului la suflet. Arhitectul Eufrosin. B… Care, la cei cincizeci și nouă de ani ai săi, s-a îndrăgostit, din rărunchi, de ti năra și superba actriţă Alina N… A ascultat sfatul unui expert sentimental și i-a spus verde, ochi în ochi, capricioasei domnișoare că o cere în căsătorie. Chiar așa i-a declarat, într-o splendidă zi de iulie, când briza vânzolea ca totdeauna nisipul fin al Mangaliei, iar valurile băteau, ca și pe vremea. Argonauţilor. În malul stâncos — acolo unde acest mal era bineînţeles stâncos.

— Din această clipă sunt al dumitale întreg, cu casă, mașină și suflet.

Tânăra s-a întins mai bine pe salteaua circumflexă. A rămas cu ochii închiși sub ochelarii întunecoși de prove nienţă neo-zeelandeză și a întrebat neutral:

— Ce marcă e?

— Sufletul?

— Nu, mașina.

— Chevrolet, 1965.

— Când se va numi Mercedes 1974, voi fi și eu a dumitale cu trup, mamă și două mătuși auxiliare de uz intern.

Nu. Nu putem conta totdeauna pe raţiunile sufleteşti, ca să zic așa, chiar dacă obișnuinţa ne împinge uneori prea degrabă și cu

oarecare nesocotinţă spre ele.

Astfel că, la capătul încercării de a cerceta și acel element al fiinţei mele care scapă îndeobște cercetărilor serioase, de orientare strict ştiinţifică, nu am a spune decât ceea ce a zis și poetul Marin Sorescu:

Numai despre sufletul meu
Nu știu nimic.
Sufletul care-mi scapă mereu
Printre zile.
Ca o bucată de săpun
În baie.

7. ÎNCHEIEREA — PE CARE NU POŢI CONTA NICIODATĂ CĂ AR FI DEFINITIVĂ

> *Iată deci, în felul cel mai simplu, cum cred că arăt, și socotesc că ceea ce cred despre mine în această privinţă nu va fi găsit că e prea departe de adevăr.*
>
> LA ROCHEFOUCAULD
> (Memorii asupra regenţei Anei de Austria.)

Ajung deci în situaţiunea de a încheia prima ediţie a Istoriei și Geografiei trupului meu! Notez „prima ediţie”, deoarece, ca orice operă de acest gen, ea se cere continuată prin fascicule, pe măsura trecerii anilor, schimbării formelor de relief, climei — căci mă răcesc și eu, treptat, ca toate planetele — întâlnirilor fortuite cu comete, ciocnirii cu meteoriţi, modificărilor de orbită – și așa mai departe. Desigur, numărul acestor fascicule și data unei posibile ediţii revăzute sunt sub semnul celei mai desăvârșite imprevizibilităţi. Cele trei ursitoare albe pe care le-a zărit mama, printre gene, la nașterea mea, sunt acum trei surori cenușii torcătoare: una trage firul din caierul vieţii, cealaltă deapănă ghemul și a treia ţine foarfecă deschisă, gata să taie.

Eu însă nu la acea — foarfecă mă gândesc, ci la faptul că, asfinţind, soarele va răsări mâine din nou. Privesc cruciș la funigelul oprit pe vârful nasului, ascult șoapta vântului în frasinii bătrâni, mă mir că porumbelul sălbatic, ghionoaia și presura, care tot zboară și se încrucişează în aerul pur, prin poiana Oprișiţei, nu se ciocnesc niciodată între ele, cu toate că nimeni nu le dirijează, trag adânc în piept mirosul ierbii proaspăt cosite, cu un parfum fără seamăn pe lume, și mai arunc doar cu un bulgăre de pământ într-o gaiţă ce râde ascuţit deasupra mea, după ce, pesemne, din jugastrul unde era cocoţată, privise cu obrăznicie în această din urmă filă.

SUMAR

1. Mărgele sonore
— Zâna castraveţilor 3
— Conferinţa ştiinţifică 3
— Dialoguri pe plajă 7
— Cecitate 13
— Întâlnire cu o murătură 14
TANGOURI ÎN PROZA
— Mică tragedie epistolară 16
— Despărţire
— Capricioasele
— Profesoara de gimnastică…
— Accident „
ATENŢIUNE. FRAGIL!
— Era un băiat necunoscut —
— Rodolfina
— Surpriză la 11 ani
— Amurg de vară cu găluște
— Lecţia practică
— Extindere de spaţiu
— Romanţa
— Idilă îngheţată pe malul lacului…
— Elogiu clarităţii…
CLIPE DIN VIAŢA ORAȘULUI

— Mustrarea de cuget
— Băutura pe roate
— Peregrinările unei mese distruse…
— Pasagerul discutabil
— Ce înseamnă braserie?
CAMPIONATUL DE SĂRITURI PESTE CAL
— Amelita
— Programul de dresură
— Revelion pe șapte cai
— Roșia de un kilogram
— Mânia
— Supracomisia aerobuzieră
— Pironul
ISTORIA ȘI GEOGRAFIA TRUPULUI MEU
— Preliminarii — al căror rost este și va rămâne, probabil, neclar 142
— Capul — fără de care 145
— Trunchiul — și câte ceva despre membrele superioare din toate punctele de vedere. 169
— Mai jos, spre emisfera australă… 185
— Picioarele — datorită cărora purtăm prin lume tot ce avem mai reprezentativ… 192
— Imposibilitatea de a descrie, în termeni ştiinţifici, sufletul 209
încheiere — pe care nu poţi conta niciodată că ar fi definitivă 216

Notes

[←1]

Aici autorul s-a oprit, nemaiputând continua schița din motive care i-au fost și continuă să i se pară confuze. Avea subiectul în cap, câteva simțăminte in inimă și poanta în buzunărelul de la pantalon, ba chiar și imaginea principală gata croită ; însă ceva nu mergea, și bun înțepenit a rămas. Asemenea fenomene sciatice sunt destul de frecvente în literatură, numai că nu toți scriitorii le declară în fapt. Cum bucata apucase a împrumuta numele ei volumului și nu mai era posibil a și-l lua înapoi — fiindcă autorul întâi a conceput titlul și după aceea a început să se gândească, serios, la ce ar putea urma după el — lucrurile s-au păstrat în situația ce vă e divulgată, acum, aici. Cititorul are. desigur, libertatea de a-și închipui orice des pre zâna în chestiune, despre castraveții din parohia ei și despre peripețiile ce-i în stare a le avea o atare făptură eterică, patronând o atare legumă telurică. Autorul nu se sfiește a mai mărturisi că ideea sa de bază era repararea unei nedreptăți milenare : în timp ce zânele din povestirile tuturor popoarelor sunt ale horticulturii, pomiculturii, viticulturii, ale gospodăriei silvice, rețelei hidrografice și mediului marin, legumicultura nu are parte nici de zâne, nici de zmei, nici măcar de-o cotoroanță oarecare. Din nefericire, datorită obturării inspirației în proiectata și neisprăvita schiță, injustiția evocată va mai dăinui probabil câteva milenii, răstimp care în viața zânelor, ca și a elefanților, nu înseamnă cine știe ce, dar orișicum...